

Romberch
1520

D

R. C

Rombech congestorium 1520

Gerson — de contemptu mundi 1518 ... pow

Jo. Climachi — ... Scala celestis 1518

Gasparini vocabularium

X/tu/

opis · qq adabitur violutatis · q
admod anselmus in li · de similitudinibus
p qz sensibile parent ostendit · in mono-
bz quoniam qui propter offert deo a bonis
fructum sz retinet proprietatem · alter vero la-
gitur utrumque · Et hinc sit deum quoque oblo-
nem · tamquam ... offerentis · dicens non i

tu appetit · ...
n debeat tumultibus implicari · sz in di-
laudibus secure permittatur ab his
oibz ut postulat remanere · Bernard
qz in li · de dispensatione et precepto · Au
dite igitur multis annis · ... certa
prius instituta monastialis disciplina

No Number
pro Term...

(October 29, 1902)

Tracts Dr Hemp[illegible] etc

Congestoriuꝫ Artificiose Me-
morie. V. P. F. Joānis Rom-
berch de Kyrspe. Regularis obseruan/
tie predicatorie: Omnium de me//
moria preceptiones aggregatim
complectens: opus omnibus
Theologis / predicatori-
bus ꝛ ꝯfessoribus / Juri
stis / iudicibus pro
curatoribus /
aduocatis ꝛ
notariis / medicis / philosophis.
Artium liberaliuꝫ professoribus.
Insuper mercatoribus nūciis ꝛ ta
bellariis per/
necessarium.

Luce notabis

[redacted]

Ingenui liberalium Artiuꝫ Cultoris Francisci Angeli domini Augustini Pisaurensis filij ad lectorem Endecas.

Num miraberis o diserte lector?
Quum perlegeris hunc nouum Libellum
Nulla cui similem dedere Secla
Habendum magis Onice ⁊ Smaragdo.
Nam quum labilis ⁊ nimis caduca
Mens ad instar Aque fluentis extet.
Tot erroribus hic Opem rependit
Per breues Methodos iuuando mentem
Quem si callueris/tenebis omnem
Quam voles facili modo Mineruam
Emas hoc igitur sacrum Volumen
Kyrspensis vigili Manu expolitum.

Hieronymus de Alijs Artiuꝫ ⁊ Medicine doctor ad lectorē.

Qui memorem queris multoꝝ reddere mentem
Quoꝝ nature vis meminisse negat
Hunc eme qui methodo monstrat tibi cuncta libellum
Per que letheas tu superabis aquas
Quid locus ⁊ menti quid prestet imago tenaci
Hic docet/vt condas pectore queqꝫ tuo
Sed meritas Romberch debes persoluere grates
Edidit egregium qui tibi lector opus

¶ Joan. Aloysius Triui. memorie cupido lectori. S.

Quo memor esse breui possis carissime lector
Hinc disces/cordi si tibi cura/modum
Est reminiscendi vis reꝝ maxima custos
Qua disciplina est multa paranda tibi
Hac sine quid prosit studium? longiqꝫ labores?
Dempta hac nil studium: nil iuuat ingenium:
Si memor esse velis igitur: que munera dantur
Sume: quibus discas cuncta tenere locis.

¶ Reuerendissimo in Christo pr̃i ac dño. d. Dominico Grimano Episcopo Portueñ. S. Ro. E. Cardinali. S. Marci ac Patriarche Aquilegie: frater Joan. Romberch de kyrspe professionis predicatorie: perpetuam felicitatem atqꝫ memoriam eternam.

Btigit Reuerendissime Dñe Quinto Fabio Maxio singularis laus: q̄ ingēti q̄dā fuerit noticia atqꝫ memoria uetustatis. Et imēsus ferł Lucij honor icredibili eū memoria ꝑditum. Julij Cesaris memoria qua tam tenaci vigebat q̄ nihil ꝑter iniurias obliuisceref ex priscorū Cronicis ingenti laude resumiř. Quid Lucij Anei Senece ꝓclarius meminisse q̄ꝫ vberrimā memoriā? qua facile duo millia noium recitata eodē ordine: artificiose reddidit. Atqꝫ ducētorū discipuloꝝ quos singuli dixere singulos versus ordine retrogrado recitauit. Luculus Lucius Jmperator ⁊ amplissimus p̄hus ea reꝝ memoria mirū immodum pollebat: que ꝓcipuis debeaf laudū titulis: Jn ea quā verboꝝ aiūt Hortensius vnus oium plus viguit. Legimus Cyneā legatū a Pyrrho dum Romā mitteref: postera ingressionis die Senatus patres: singulos ꝓprijs noibus salutasse: Sic Mitridatē duarum ⁊ viginti gentium imperij sui diuersas nouisse linguas aiūt: adeo quidē vt cuiqꝫ petenti iura patrio redderet sermone. Cyrus deniqꝫ persaꝝ rex exercitus sui (quanq̄ꝫ magni) singuloꝝ militū nomina meminisse pro ei⁹ gloria apud veteres diuulgaf. Carneades i grecia: quevis sibi oblata volumina i morē legētis memoriter recitauit diuina quadā memorie fecūditate. Aneus Seneca fert Latronē Portiū memoria ꝓ libris semꝑ vsum: nā que semel didicisset ꝑpetuo hesitura illi ꝑmanebāt. Atqui id eis dumtaxat vel ꝑpaucis alijs peculiare erat: Caducea siquidē multis passionib⁹ subiecta: ⁊ vndequaqꝫ defectibilis hoium generi innasciř memoria: Que nisi arte fuerit adiuta mox ꝑexigua defatiscit i pauculis: Quare ip-

iam pleriq3 medicinis ⁊ nonnullis ex Symonidis inuẽtione locis ⁊ imaginibus releuare moliti diuersa diuersis ingenijs media excogitarunt. Inter quos Seneca/Tullius/Quintilia nus/Stephanus de Lauro/Franciscus Petrarcha/ Mateo lus Veronẽsis Jacobus Publicius/Insuper/Petrus Rauẽ nas legum doctor/Joãnes Surgãt/Joã. Roechlin/Georgi⁹ Resch/Georgius Sibuti precipui sunt quos viderī ⁊ q̃plu res alioꝝ libros de hac arte impressos legerim. Sunt quoq3 nõnulli qui tam ⁊ si perpetua vigerent memoria ⁊ eius ꝯfir/ mãde preceptiones in edituncuulis suis absq3 noīe suo tradi/ derint. Qui ⁊ si perhẽnem neglexere memoriam noīs sui im memores: Non ꝑpterea salubrẽ eoꝝ aspernatus eruditionez quicq̃d ꝯsentaneum huic rei excogitarũt simul tum alioꝝ p̃/ ceptionibus: pro importuna Amicissimi mei. d. Joan. Greuẽ broch artium phie ac medicinaꝝ expertissimi doctoris solici tatione dum adolescentior essem in vnuz ꝯgessi libellũ: q inde Cõgestoriũ artificiose memoratiue nomẽ sortit⁹ ē. Interposi ta itaq3 per me appellatione cũ deuolueref ad. S. Apostolicã causa Jacobi hochstrassen inquisitoris contra Speculũ ocu/ lare: tibiq3 inter cardinei cetus viro ꝑclarissimo cõmitteref/ veluti iuriscõsultissimo: ⁊ qd̃ precipuuz erat: q2 iter Theolo/ gicũ agmen facile ꝑmatũ tibi vendicas: vt vix alter eque ac tu (absq3 iniuria dixeri) q̃d nã fidei arthodoxee ꝯsentaneum: q̃due dissonũ iternosceret. Cũq3 igit Reuerẽdissime pater e ꝓcuratore quẽ gessi apud Episcopum Spyreñ. factus apud R. d. tuã solicitator cõtra capnioneas illas opiniones abs/ te iustitiam (ad quam vltroneus videbare) efflagitandam in/ dies vel rectius horatim edes tuas frequentarem: duo potis/ simum erant que longe more molestiam nõnihil alleuiarent: Imprimis q̃dem locoꝝ arte Symonidis cõparatio oportu/ na i tam amplo spacioso ꝑpolito cum differẽtijs ad rem ipsaz necessarijs exornatissimo palatio. Ne modo vt Ciceronis est ꝑceptio centum inibi ꝯcederentur loca: veꝝ pene ifinita que

Joā.Michaelis ꝛ Petrus rauenas atqꝫ alij suadēt facillimū
illic constituere licuerit. Si quippe religiosoꝝ domus: Theo
logorum: Juristaꝝ/medicoꝝ/phoꝝ: ꝛ id genus hominū man
siones ingredi libeat quatenus inibi nobis loca vendicemus
a Palatio tuo discessus nulla ratio erat. Sꝫ ꝛ aulas tuas oiuꝫ
veteꝝ hystorijs exornatissimas: Bibliothecam: graioꝝ ꝛ he/
breoꝝ libris refertissimam: vt lingue latie infinita illic recon/
dita volumina subticeamus: Que vel nusq̄ꝫ vel rariter alibi
habent: nō imerito latine grece ꝛ hebraice liguaꝝ tibi notissi
simaꝝ argumētum existentium si mecum repeto: Capellam
Sacellūue quomō ingrediar quatenus ecclesiastica que Epi
scopū decent ꝯtempler paramenta. Camere/cellaria/cisterne/
cubicula: tot illuc videnda erant vt non modo vnico cōple/
cteremur Alphabetho sed nec alphabeti litteraꝝ numero al
phabetis. Sed illic loca desumere forsan illis nō expediret q
vacua ea ꝯstituenda persuasum hñt: quandoqdem ibi tam ra
ra ꝛ singularia reꝝ natura ꝯstituit: ingenium excogitauit: ꝛ
ars fabrifecit: vt inuisa ad oculum cernant: Deus: Angelus:
demones: ꝛ aie: visa nusq̄ꝫ perfectiora. Nisi non raras plātas
rariores arbores: rarissima ꝯtuitus esseꝫ aiantia. Sed nec hic
sumendus erat laudis apex: Ubi qđ laudatissimū est nō aliū/
de q̄ꝫ a familia tua oium disciplinaꝝ: oiuꝫ ōniqꝫ v̄tutis sancti
monie: ꝛ ꝓbitatis moꝝ: idee/imagines/ꝛ exēplaria forēt ven
dicāda. Qñqdē in cūctis ediū tuaꝝ angulis tātos talesqꝫ ꝯtē
plaremur hoīes qbus merito in stuporē verteremur. Et hoc
in Ecclesiastice hyerarchie quasi monarcha magis approban
dum erat: q̄ꝫ fallaces vidisse diuitias: petulantes lasciuasqꝫ
(que a domibꝰ tuis lōge absunt) puellas: ꝛ inanes secularesqꝫ
pōpas: quos fastus tu vnus vnice abijcis: in oiuꝫ disciplinaꝝ
genere potius nō modo obuersatus: sed penitꝰ absorptus vi/
deare: adeo qdem vt si etiam. R.D. tuā altiori musa canen/
dam huc nō attulero: me latet quā virtutis imaginē vel scie
ideam: aut officioꝝ spēs ab aulicis tuis non desumereꝫ. Do/

minus Antonius Sācij Ju. d. hispanus auditor causarum audi toris vicē diligētissimi tenebit. Quis cui secretior q̄ȝ Jacobus Sketa Arch. Saunie Dn̄ico. Et notariū vn̄ occulatiorē Lau rētio Sager citabo vt taceā reliquos id gn̄is viros ad pbita tē v̄tutez eqtatem ℞ iustitiā officiosissimos: iter quos tu alter Apollo ℞ phebus alter vt matutinū corruscas astruz. cūctorum memorādorum pspicacissimo igenio collustrator: adeo vt q̄cq̄ȝ in tellecta sensibusq̄ȝ pcepta penes memorē recōdens mentē: tu ipsamet cēseare memoria. Quāobrem memorie memor me/ morantiū patrem nō meminissime: imemoris nephas perpe/ tua memoria memoraretur. Me pinde memor memorie cul/ per memoris imemor te memori a pre oibus memorantibus p̄/ dituz quātum his chartis fortuna fauet in memorantiū oiuz memoria figam. Eroq̄ȝ memor nois tui: quoad memoriam fa ciat mirabiliū suorum miserator dn̄us donec in memoria eter/ na sit iustus. Interea ne sis memorātium pater imemor filio/ li. Seruuliq̄ȝ tui cuius Cōgestoriū artificiose memoratiue no mini tuo sacratū: in pignus atq̄ȝ perpetue memorie monimē tum munusculi qualiscūq̄ȝ loco: Hylari si exceperis vultu: nunq̄ȝ in arduioribus tui imemor ero cum lucem exceperit que indies molimur edere. Uale.

F. Joannes Romberch de Kyrspe Regularis obseruātie in cetu Agrippino Coloniēn̄ Ordinis predicatorij diui Domi nici pfessor: Reuerēdissimo in Christo patri: magistro Gar/ sie de Loaysa eximio Artiū phie ac Sacre Theologie professo ri: totiusq̄ȝ Ordinis p̄dicatorum meritissimo Generali magi stro humilē obedientiā: ℞ ppetuam felicitatem.

Omposui olim Reuerēdissime pater ex diuer sis authoribus libellum paruum sed profecto/ ni fallar/ pluribus plurimum ad suffragandū defectui naturali memoratiue cōducens. Quē Rome ante quattuor annos his tribus Bo/

nonse ac superiori Venetijs multorum pulsus precib⁹ prelo cō/
mittendū recusaui hactenus. Nisi modo quasi vim passus: a
nōnullis nobilib⁹ amicis precipuis Venetis: magnifico dño
Maurino Sanuto rerum gestarum pclarissimo hystoriographo.
et oium disciplinarum cupidissimo vt vere monstrant qttuor mi/
lia voluminū penes se in ppetue memorie thesaurum oi auro p
cioso chariorē seruata: in qbus sepe raras et nusq̄ alibi cōper/
tas vidi et legi disciplinas. Et dño Nicolao Mocenico viro
ipense docto ꝯsultissimis apud senatum Venetū viris reipu/
blice. Et magnificis dñis Petro donato et germano ei⁹ Lau/
rētio viris me hercle itegerrimis et multarum disciplinarum non
vulgariū rariter doctis. Et vt taceā morum pbitatem horum om/
nium/ingenuā libertatem/pclarum sanguinē/et alta stemata: qbus
iure vendicarint siqd inseruire ꝯcederetur: adeo me dignati
sunt: tātis affecere beneuolentijs et tam copiose accumulare
beneficijs sepe polliciti sunt: quorum aliqua recusaui humi/
liter aliqua gratanter quantum nostre obseruantie regula/
ris pauptas pati poterit excepi. Reliqua vtpote gradus et p/
motiones in tuam dūtaxat reuerēdissime pr detuli manum:
Unū qdem hoc mihi reseruaui vt rerer ingratissimi animi
essē viris de me tā bene meritis in honesta qdē petitione nō
acquiescere. Quāobrem ꝯgestorū e manus mee Archytipo
passus sum in qngētos exēplari: arte ipressoria Georgij de Ru
sconibus. Nō tū sine ꝯsilio et assensu qn potius suasu et exhor
tatione reuerēdorum patrum magistri Damiani lori Veneti in
ꝯuētu pdicatorum: sanctorum. s. Jo. et Pauli de Venetijs regētis
meritissimi: et magistri Thome oibono celeberrimi eiusdem
ꝯuēt⁹ sacre theologie pfessoris. Insup eximiorum phie et medi/
cine doctorum. d. Antonij de fantis: pclarissimi apud iclitos ve/
netos: logice et phie lectoris: Cuius instātia efficacissima ad
libelli emissionē persuasit tum pter plurima eius in me bñ/
ficia tū pter ingenuos eius auditores pro qbus id postula/
bat. Inter quos. D. Angelus geno dñi Vincētij fili⁹: et. d. Frā

cifcus Angelus: Dñi Augustini pisaurēsis pclarissimi artiuz ꝛ medicine doctoris filius: artium cultores amicissimi mei ex publicis p̄uatisq3 disputationib⁹ quib⁹ sepius interfui tam p̄/ciaꝝ ostēdere ingenium ꝙ cui si ars memorādiq3 facilitas accesserit breui futuꝝ erit quosq3 cōpares facile superēt: eo libē/tius opusculum dedi: quo id tantoꝝ viroꝝ instantia postula/bat. Cui nō defuit dñs Hieronymus de Alis physicus exp/tissimus: q pariter in eā sniam coiuit: His deniq3 Cōgestoriū pcessi vt ipsis iudicib⁹ vel domi deliteſceret vel tuo nomini dicatū inuulgaref: aut cuiuis alteri cui id tu potissimuz velis Qñ quidem sine te possim nihil ꝛ debeā nihil: tū q2 modera/mini tuo obstrictus sim: tū etiam ꝙ gradib⁹ ꝛ honorib⁹ seruu lū tuum paucis elapsis dieb⁹ accumulare fauorabiliter digna tus sis: baccalaureatū i sacra theologia gratiose pcedēs. Tuo itaq3 noie p: obseruādissime illud opusculū vnaq3 tecū Reue rēdissimo. d. Dñico Grimano Card. dedicādū cēsui. Opuscu luz, pfecto nr̄m ideo nostrū: q2 ex oibus his artis pfessorib⁹ mea opa pgestum: ꝛ quātum vires suppetebāt: ꝛ ocio pcessuz ē Colonie Ulme/ Rome/ Bononie/ ꝛ vbi me reppereriz vsu cōprobatuz. Qđ si a sua Reuerēdissima atq3 tua paternitate approbatum iri intellexero: in altiorib⁹ vt nuper cepi in diui Thome cōmentarijs sup eplas B. Pauli quoꝝ recognitio/nem tibi nuncupaui: ꝛ Alberti opibus atq3 alijs q̄3plurib⁹: que errorib⁹ elimaui nomē tuuz / pro tua dignitate/ imortalita ti donabo: atq3 indelebili nota imemorijs hoiuz psignabo: p/ut hoc ip̄m egregia tua facinora: salubris doctrine ꝛ qđ preci/puum est virtutis ꝛ sanctimonie exempla longe lateq3 diffu/derit. Uale Reuerēdissime moderator ꝛ inter ceteros sub tuo gubernaculo christi famulos ne tuis pa/ternis negligas visceribus Joannem tuum amplecti. Ex Uenetijs ad kalen. Maias. 1520.

Sūma tractatuū ꝛ capituloꝝ

Finis.

¶ Frater Joannes Romberch de Kyrspe: Conuentus fratruz predicatorꝫ in Colonia professor. Joāni Greuēbroch bonarꝫ Artium: ⁊ phie magistro: Ac medicinarꝫ Alme vniuersitatis Coloniensis baccalaureo: suo dño ⁊ amico. S. P.

Uamq̄ȝ diuina pene vigeas memoria mi Joannes dulcissime qua tanta naturaliter preditus es: vt que facili cōparaueris ingenio: mox indelebili nota fixisse videaris. Expostulasti nihilominus: (vt omnium disciplinaruȝ es auidissimus) artificium quo in subitaneis pregnantibusq̄ȝ vti ꝯsueuimus negotijs: tibi in perpetuam nostre amicitie memoriam: relinquere monumentum. Id profecto primum ex diuersis cōparauimus Authorꝫ libris: quorꝫ Canones ⁊ regulas in vnum ꝯgessimus ad instar notariorum prothocollum diuersarum causarum ⁊ negotiorꝫ litis perscribentium: vnde memorentur qd quisq̄ȝ apud se questionis deposuerit annotandum. Cui proinde Congestorium Artificiose memoratiue nomen imponimus. Deinde quātum vires suppetunt: ⁊ ocio conceditur artem praxi cōprobare conamur. Tuarꝫ itaque precum compos accipe quod longis extorsisti importunitatibus. Sicq̄ȝ te exercita quatenus addiscas tui Joannis nunq̄ȝ obliuisci. Uale tui tuorūq̄ȝ memor ex Kyrdorp. die martis intra octauas sancti Martini Anno. 1513.

¶ Congestorium Artificiose Memoratiue. F. Joan. Romberch de Kyrspe professionis predicatorie Regularis apud Cetum Agrypinensem.

¶ Capitulum primum De Possibilitate: necessitate: ⁊ vtilitate: Artis memoratiue.

Eminiscendi atq̄ȝ memorandi artem: qua naturalis iuuetur memoria: Priscorꝫ quidem ꝯcessit auctoritas: quā non minus necessariā fore. q̄ȝ retinēdis plurimū ꝯducat: preclarissimi quiq̄ȝ virorꝫ oīphariam exer/

citatissimi quottidiana deuicti experientia absq; alioꝝ aucto/ritate: sua spōte ꝑfitenť. De quo nihil hesitantes ꝯstanter as/serunt eam ⁊ nature cōmoda retinere ⁊ sciētie nihilominus rōnem amplificare. Cuius ꝑfecto fundamentum facillime q̄sq; assequi poterit: q̄ꝫq̄ꝫ multipharijs idolis / simulachris / imaginib⁹: ⁊ figuris constituať. Infime siqdem ꝯditionis ho mines litteraꝝ nescij: Imbecillimis sibi memorādoꝝ sepenu/mero simulachris: notisq; retinenda figentib⁹ comparant me moriam: vt ⁊ apud alios legi: ⁊ itidem plerūq; in diuersis exp

Exē pluꝫ

tus sum. Fratri cuidam idiote quēdam ex psalterio versuꝫ ꝓ posui: quem vbi per me sibi fabricatis imaginibus in loca mō strata deposuisset: absq; vlla titubatione resumpsit ordine re/trogrado. Insuper iuuenis alter artis huius penitus igna/rus: figurulas in parietib⁹ quasdam inanes depinxit: quarum intuitu fauste auctoritatū Aristotelis de Auditu physico seriē

Ne/cessi/tas Artis

recēsuit: tam ⁊ si hec eius simulachra nil penitus symboli gererent cū materia illa: fuere nihilominus recordādi adiuua men. Si tam exilia iuuāde memorie ꝯducunt: quid queso nō adminiculabiť memorandi fundamētuꝫ si vsu ⁊ exercitio ex/

Se/neca Cice ro Sā. tho. 2.2. ques. 49. ar. j

truatur? ¶ Cum aūt Seneca authore: Memoria sit res ex oibus maxime anime partib⁹ delicata: fragilis / multisq; subie/cta defectibus. Et vt exēplis vtar sicuti mechanice artes cor poris opitulantur necessitati: ita retentiuam oportere artifi/cio fulciri: non tam ꝑ mea assertione q̄ꝫ alioꝝ astipulatione li/quet. Cui alludit Cicero ad Herēnium ingens memoria nō solum a natura perficitur: sed etiam habet plurimuꝫ auxilij. Cuius. S. Thomas scḋa scḋe quest. 49. articulo. j. assignās rationem notat intentiones simplices ⁊ spūales ex aīa facili⁹ elabi: nisi quibusdam quasi corporalibus alligentur similitu/

In/uētō mēo rati/one

dinib⁹. Quā adiuente scripture vnam nouimus cām: vt que humana nequit conseruare memoria: apud se reposita a solis hausta vocib⁹: saltē ex chartis depositū relegens singuloꝝ re/cordeť. Prisci itaq; phi: siue Symonides ante oēs: siue Me

trodorus aut qsqs alius ꝑmo: huic humane fragilitati suffra/
gatũ iri cupientes: vt tam opaca nauãde discipline vmbracu/
la defugarent: Memorãdi hoc munus i posteros largiti sũt.
Quo in oi scientia (vt Tullio placet) maxime opus est. Quid Tul/
enimuero proderit queq3 doctissimoꝝ scripta exactissime lu/ lius
strasse: artesq3 sectari vniuersas: si qñ op3 eas ad manum non
habeamus: neq3 meminisse poterimus que docéda forent q/
busue vti placuit. ¶ Hoc ipm sumopere nemo dubitat vtile Uti/
qd necessarium quis autumãt. Memoriam aũt ait Cicero la lit as
bilé arte iuuari: ꝛ naturalem quoq3 egregiam magis conforta artis
ri. Quid qso vtilius veloci ꝓloquendoꝝ memoria: apprehen
sione firmiore: ꝛ ꝓnũciatiõe securiore? Eiusmodi hec ars idu Cice
bie administrat. Et ꝓinde omni statui/sexui: ꝛ singuloꝝ cõdi ro
tionib9 cõpetit. Religiosis vtpote ꝛ ꝓphanis: ac qbuslibet Oi/
artificib9 phis/Juristis/Theologis/predicatorib9: ꝛ ꝯfessori/ b9ne
bus. Cuilibet siqdem hoꝝ opus est: eoꝝ meminisse que sua i/ cessa
tersunt: ad suũ spectant officiũ: ꝛ que suo ꝯducũt ꝓposito. ria

¶ Capitulum scdm. De refutatione detractionum artis: ꝛ ẽ me
cõmendatione eius. mo//

IGnaui plerũq3 insectantur ingenuas disciplinas: quas as/ ria
sequi posse desperãt. Ut iuxta vetus ꝓuerbium: Scientia Re/
nõ habeat inimicum nisi ignorãtem. Siq3 igitur insulsus qs/ futa/
piam Zoilus: ꝛ blacterãs detrector: idoloꝝ huius negotij va/ tio
rietate attonitus: hãc artem plus oneris q3 frugis aut hono/ blate
ris cumulare ꝯuicians despiciat: veluti mentis destructiuã: ꝛ ronũ
que hebetes atq3 fantasticos sui emulatores efficiat: huiusmo Aris.
di veluti hebetem ꝛ ad bonas disciplinas ineptum posthabe
to. Tuq3 firmiter teneto hãc artem eiuscemodi reddere fanta
sticos qualé vult Aristoteles lib. iij. de aia intelligétem: quem Abu
necesse est fantasmata speculari. Uñ eruditus qsq3 efficitur lit sus
teraꝝ gnarus: cũ nostra cognitio a sensatis maxime nobis vé/ artis
dicanda sit. Nequaq3 tñ fantasticos generat: fatuos insanos/ no/
deliros/syncopatos mente: vel ingenio obscuriores. Ni forsan cet

id propter abusum vt in quibuslibet alijs ꝯtingere nouimus accidat. Alioquin Aristoteles/Seneca/Tullius ꝛ id genus: pleriqꝫ alij priscorū: (Ut Neothericos viros litteratissimos eo munere ſtaceam) ſtol: di: insipiētes: ꝛ fatui: venirent insimu lādi. Quod si absonum sibi videat: digito labellum premat: quisqs talis est detrector: sueqꝫ deputet ieptiei: crassitudini: ꝛ Segnitiei: qꝫ ipse tanti sit muneris exors: quo egregios quosqꝫ egro fert aīo preclaros eminere. ¶ Et defleat tam alienum

Commēdatio Artis a se hoc prediuinum beneficiū: inter litteratos maxime preci puos exercitatissimū: arcana licet forsan mente repositū. Cuius vim hi dūtaxat nouere: q perpaucis cōquisitum canonibus: iugi meditatione/exercitatione: ꝛ sedulo vsu facilem quēdam habitū memorandi generarūt: quiqꝫ nec leuiter amittere possent. Hinc vana eoꝝ cōcertatio est: q ꝓpterea nullius momenti esse ꝯtendunt: qꝫ in lōgos iam annos iter abditissima

Occultatio diutina artis priuatim delituerit. Eadem nāqꝫ ratione viderent aspernenda: que indies humana industria ex secretissimis eximit latebris. Et quis nescit veteres plura suis etiam amicissimis abscōdisse? Quāobrem nostro euo ꝯgratulandum est: vbi passiꝫ quiqꝫ moliūtur in lucem qppiam grati edere: vnde ꝛ oblectari possit auidissima studiosoꝝ mens: ꝛ fruge largioris muneris potiri: vbi tot tātiqꝫ viri florent: qui sua beniuolētia deuicti: hāc ceterasqꝫ qꝫplures indies impartiūtur Romano eloquio editiūculas: non tamē hoc vnicum dūtaxat. Sed magis

Pria rō

Bōe ise vi genti tota oīno sapientia ab orientalibꝰ ad occasum hesperiasqꝫ defluxa partes: refluere cernatur. Utqꝫ estimē in breui futurum: Sacra doctrina: vt ceptum est: tum hebreo tum greco eloqis palam ꝑrodeꝫ apud nos. Uerꝫ sunt pleriqꝫ priusqꝫ statuti cur

2ª rō sus metham attingant: turpiter defatigati: brauio frustranꝫ. Ceteriqꝫ grauioribus ꝑpediuntur negotijs: quod ꝛ mihi (vt

3ª rō non ignoras) ꝯtigit: qui nec alijs conferre queunt: quod vsu ꝛ exercitio non firmiter radicauerunt. Multi vero floccipen

4ª rō dentes: cuius fructum nōdūꝫ experti sunt quod maxime lau

dandum erat vituperio afficiunt. E diuerso qui ostentationis gratia cuncta peragũt inanis glorie viri elaborant: hoc artificio audita oia: ꝛ lecta queqꝫ coram ceteris recitare queant: ꝛ hi quod alijs in bonũ noscitur collatũ in abusum pertrahũt. Veluti multi difficillimas in logica enodare tentantes intricationes: sese inaniter torquent. Et in Rhetorica aerem verbis verberant. In phia inscrutabilia rimant: in Theosophia altiora se querentes opprimũtur a gloria: vt qui se sapientes autumant stulti fiãt. Non mirũ proinde si hac industria pleriqꝫ abutũtur. Cuius tam copiosus est fructus: his qui in Ecclesie dei edificationẽ: ꝛ orthodoxoꝝ instructionem: predicationes Euangelii: Epistolaꝝ: de virtutibus ꝛ vicijs: moraliũ informationẽ: historias ꝛ Sanctoꝝ vitas in dei laudem ꝛ eorũ preconia: ad aiarum salutẽ recolligũt q̃ꝫcitissime hac arte: firmiter tenẽt: ꝛ cũ fiducia efferunt Qđ alioquin longo tempore debiliter: ꝛ cũ formidine fieret cuꝫ intermissione nonnunq̃ꝫ vel maioris vel saltem equalis boni.

glia. meorãtũ

¶ Capitulum tertium. Quibus ars memorie conueniat ꝛ quando ea vtendum sit.

Quamq̃ꝫ igitur oibus plurimũ ꝯducat: magis tñ oportuna est his q iuribus ꝛ legibꝰ: siue causas agẽdo siue docẽdo studiũ ꝛ laborẽ ipendũt. Et diuini verbi declamatoribꝰ: tum qꝛ hi plurium sepe recordari hñt: tum ẽt qꝛ mãs difficiles queadmodũ sine hac arte nec rite capescũt: ita neqꝫ retinere queũt. In his deniqꝫ mõstroꝝ facilior est fabricatio: que ex rebꝰ magis q̃ꝫ vocibꝰ resultat. ¶ In quottidiano attñ studio ꝛ qualibet facultate nõ frequentandũ volumus. Nisi enim qs ignotaꝝ dictionũ simulachra imaginãdi facilitate potiatur: non tam artibus ꝯducet q̃ꝫ iuristis medicis ꝛ Theologis. Egregius aliquis artium lector nil in auditoriuꝫ preter artificiose memorata referre mihi rettulit quod tamen nec imitandum consulo nisi diu exercitatis. Neque is mihi est modus. Sed in arduis que subito efferenda sunt: ꝛ ad

Quibꝰ potissimum ars cõueniat Exẽplum Ubi vtendũ sit arte

que naturalis memoria absq3 artis suffragio nō suppetit: hoc bñficio fungor: vt leuius capiam qđ maiori fiducia rite pnunciaturus sim. Et itidem diuturniore hereat tēpore. Queadmodū preter hebdomadales contiones: semel de Christi passione sermonē locis mācipaui: vnde sat est mihi annuatim semel dūtaxat loca repetere: sicq3 iā3 octo vicib9 eundem apud populu3 declamaui. Sic quoq3 in natali intemerate virginis z Marie de nobili eius ꝫm carnis ppagationem prosapia. Ab Ada3 exorsus/ singulas vsq3 ad hūc Euāgelij a Mattheo descripti passum. De qua natus est Jesus q vocat Christus: dinumeraui generationes: absq3 vlla difficultate. Sic quoq3 in natali dominico. In cena vltima christi z alijs tēporib9: ex subitanea ꝑuentus obedientia: mox didici qđ firmiter (vt testes sunt qui affuere) eloquerer. Hecce ne putes absine iactari: qn potius vt discas q3 mirabilia: que alijs stupentib9 videnť impossibilia: facile fit hac arte operari. Sicut accidit vt in auditorij mei admirationē oēs iuris pontificij titulos ordine z recto z ꝑpostero eque faciliter recēserem. Quā tibi cōicaturi artem: hinc demum ad instar veteꝝ postulamus diuinum pro eius aggressu ꝑsidium: a sūmo oīum opifice: qui memoriam fecit mirabilium suoꝝ misericors z miserator dñs: oīum sciaꝝ fons z origo: In quo sūt oēs thesauri sapiētie z scie recōditi.

Noтabñ

Modestia autoris

Suffragij petitio

¶ Capitulū q̄rtum: De descriptione memorie z ei9 diuisiōe.

Vetustū est adagiū. Nisi nomē rei scieris cognitio reꝝ perit. In qualibet pinde sciētia inter ꝑcognitiones. Quid nois saltem cōnumerať. Ne itaq3 absre q̄3plures attulisse videar cōmendationes regulaꝝ atq3 canonū nescientibus vnde hec pficiscanť: aut in quem vergāt periodū. A noie tandem exordiar retentionis fundamen positurus. Instituti igitur nr̄i opus a suis pfessorib9 nuncupari ɔsueuit Memorādi/ Reminiscēdi/ Recordādi/ autue meditādi artificiū. Nec etenim imerito Ars memoratiua dicit: qñquidem ingenij bonitas sepe imitať artem: Ars vero nature cōmoda confirmat z auget:

Diffinitio mēorie

Ars mēoratiua

auget. Hinc non sibi vendicat memoratiue nomē ac ipsa memoriam cōstituat in esse: verꝫ qꝛ naturali adminiculatur virtuti: quo facilius atqꝫ firmius suos expleat act⁹. Et ob id nostre huic Edituncule Cōgestoriū Artis memoratiue nomē imposuimus. Nō qꝛ de nāli memoria adistar phoꝝ/ diffiniēdo/ diuidēdo: ꝓpetates in esse suas demōstrādo: aut quouis alio docēdi genere p̄terqꝫ ꝓposito deseruit tractaturi sumus. Sꝫ qꝛ ob tuam piam molestam tū infestationem mihi Joannes dulcissime ꝑsuasum erat modū ꝛ artem q̄bus in studio ꝛ lectoꝝ memoratiōe cū oportuerit vtor: quo familiarius: ꝛ succitius fieri poterit: pro nr̄a mutua amicitia tibi cōpendiolo ꝑscribere vt hisce similib⁹ ad grauiora exciteris. ¶ Quatenus igit̄ ad rē loq̄r memoriā diffiniturus. Cū multiplex partiēdum sit priusq̄ꝫ diffiniat̄ quo multiplicata diuisa ꝛ in minutissimas discreta portiūculas limpidius ꝑspici queāt. Uitātes ꝯfusionē: Memoria quaten⁹ ad p̄sens attinet equocū est pro nāli vi aie specieꝝ ꝯseruatiua: ꝛ ad artificiuꝫ quo vis ipa corroborat̄: vtpote qꝛ vł nālis memorie vigore tm̄ vel artis suffragio singuloꝝ que meminisse libuerit recordamur: duplicēꝫ ꝓinde in p̄sentiaꝝ leuiori stilo tāgemus memoriaꝫ. Est aūt nālis memoria que ais nostris isita est vel simul cuꝫ cogitatione nata. Et est virt⁹ aie per quam retractat p̄terita vt ex eis metiat̄ futura. Et autore Dyomede: est velox animi ꝛ firma ꝑceptio cuius facultatē souet exercitatio lectiōis narrationis intētio: stili cura: redditio solicita: ꝛ diligens iteratio. De nāli item memoria quotuplex ꝛ que qualisue potētia aie apud beatū Thomā in p̄ma parte Sūme theologice q. 77. arti. 8. ad quartuꝫ ꝛ. q. 79. ar. 7. ꝛ. q. 78. ar. 4. ꝛ in varȳs locis dispictēdum relinquo. Uenerabilis dn̄s Albertus in compēdio nālis negotij triplicem astruit in hoie reperiri memoriā. Quaꝝ prima est ꝯseruatiua sensibilium ꝓprietatū ꝛ intētionuꝫ: quas apprehēdit estimatiua ꝛ hec est ꝯm partē sensibilē ꝛ sequitur estimatiuā. Alia est conseruatiua intelligi

Nō ipositi nois

Nō suscepti labors

Diuisio mēorie

Descriptio memorie nālis

Dyomedes

S. Th. j. q. 77. arti. 8. ꝛ alibi

Alb. mag.

Mēoria ē 3ᵉ

bilium speciez: et hec seqtur rõnem: et est in posteriore parte cerebri et has duas videt tãgere Damascenus cũ dicit memoria est phãtasia derelicta ab aliquo: et conseruatio sensus et intelligẽtie. Credo tñ qȝ pma in hoie nõ sit alia ab imaginatione. Tertia est memoria in supiori parte rõnis: et di retẽtio vel conseruatio eẽntialis silitudinis veri et boni: hec ille ibi. Diuus aũt Thomas duplicẽ asserit eẽ memoriã nãlẽ vnã que est in pte intellectiua: potẽtia pure cognoscitiua et conseruatiua tãtũ spẽrum. Aliã que est in pte sensitiua que est thesaurus spẽrũ intẽtionaliũ siue intẽtionũ sensibiliũ cũ sensu acceptaz cuius organũ est ĩ extrema pte capitis: vt ex hac figura patẽ põt.

Damascenus

S. Th.

Et qm̄ hec pars si humidior sit q̄ȝ oporteat male retinet ac/ceptas spēs: hinc est q plerīqȝ huic defectui mederi intendē/tes: diuersis modis vnctionū hanc partem exciccare moliū/tur: de quo alibi locus opportunus: diuersi diuersa sentiunt: caute aūt adhiberi remediū ꝯsultius mihi psuasum habeo: tu vel nostrā de hoc habeto intētionē vel que ipse apud ex/pertiores legeris medicos tene. Qđ ad hūc locū attinet nā/li memorie nō medicinis sed locis ⁊ imaginibꝰ suffragādū cēsuimus: quam idustriam veteres memoriā Artificialē nū/cuparūt. Eo q rōnem doctrine plurimū amplificet. Et est (vt vnica dūtaxat notificem descriptione Tullianā) dispositio imaginaria rer̄ sensibiliū in mēte sup quas memoria na/turalis reflexa cōmouet̄ ⁊ adiuuat̄: vt prius appͤhensa: faci/lius/distictius/⁊ diutius/valeat recordari. Nō itaqȝ accipias hic memoriam siue nālem: siue artificio adiutā: quatenus cō/tra Reminiscentiam distinguitur. Sed prout est ab vtraqȝ exuberans virtute ꝯiunctim vtpote retinēdi artem: ⁊ reten/tor̄ qūolibet ad nutū ꝯsiderandi legēdiue facilitatem. Quā Petrarcha in lib. de Aduersa fortuna adiutam iri suadet in hec verba. Si tibi memoria fluxa fuerit: diligentia ⁊ artifi/cio eam stringe. Cunctis memorie ingenijqȝ defectibus oc/currit industria: nil patitur perire nil minui: hec est que phi/losophos ⁊ poetas senes: virentissimo ingenio ac stilo: hec est que decrepitos oratores voce solida validisqȝ lateribus ac tenaci memoria seruare potest. Unde si tibi infida memo/ria est noli illi fidere: sepe calculum secum pone: quicquid crediderīs statim exige hec ille. ¶ Hoc aūt inter memoriaȝ ⁊ reminiscentiam inter est: q memoria discrete ⁊ distincte reuertitur ad res: componendo intentiones distinctas cum imaginibꝰ: Reminiscentia vero siue Recordatio est motus interceptus ⁊ abscissus per obliuionem: ⁊ est temporis et lo/ci cum collatione ordinis ⁊ reminiscibiliū dependentie. Et quādo ex vno simili in aliud prouehimur vel ex cōtrario in

In mō studēdi
In nor/ma ocij lr̄arū
In li de mēoria nāli: ⁊ alibi
Diffini/tio me/morie Artifi/ciose
Frācis. Petrar/cha.
Cōpara/tio me/morie ad remi/niscētiā
Remi/niscendi meadi

contrarium aut ex ꝓprietate in subiectum deducimur. Sed memoria ex locis ꝛ imaginibꝰ proficiscit̃ Artificialis vt aia per memoriam mediantibus sensatis rebus in ipsas prodi/re res sensibiles extra animam existentes queat: adijciemus itaqꝫ quibus memoria iuuetur sensibilibus.

¶ Capitulū quintum. De Memorandi fundamento ꝛ documentis memoriā saluantibus.

Funda/mētum memora/tionis

Ex his perspicuū est Retētiuam aie vim artificio ro/borari posse. Et hoc locis ꝛ rerū memorandarū imaginatis formis siue speciebus: quas diximus imagines siue litterarū siue dictionū: aut orationū tā simpliciū q̃ꝫ cōplexarū: numerose vel solute effectarū: sepius atqꝫ sepius dū locis donate sunt resumptas atqꝫ frequēter meditatas in quo totius negotij ois pene vis ꝯsistit. Hec q̄ppe traditio p̄ paucis imbibit̃ p̄ceptionibꝰ: atq lōgiori opus habet practi/ca ꝛ exercitatione. Et ob id velim q̄sqꝫ primū ꝓprias expe/riret̃ vires: ꝛ ad eā idoneitatem q̃ꝫ sese huic intentioni desti/naret. Memoria enimuero ꝛ si ab arte perficiatur habet tñ̄ a natura p̄ncipium: quapropter Thales Atheniensis teste Laertio hunc recte felicem cēsuit qui sanus corpore: aia co/piosus ꝛ natura docilis est. Frustra nāqꝫ indocilis doceret̃. Qñ̄ quidem idispositus abijcit artem: vt in tritis vulgari/busqꝫ di carminibus. Sūt hoium septem genera nō artibus apta. Sūt mali dispositi primi: tardiqꝫ secūdi. Tertij sunt va/gi: nō ꝯstantesqꝫ quarti. Quinti gulosi: sexti sunt luxuriosi. Sunt egrotātes septimi siue dolētes. ¶ Si cui p̄inde ē me/morie cupido: ex tribus eius valorem colligat necessum est. Utpote bona Aie (cuius memoria pars est) dispositione. bo/na item corporis (q̄d viribus sensitiuis aie subseruit) qualita/te: ꝛ bona deniqꝫ corporis ad aiam cōnexione. Quibus tria potissimū vt Petrarche est auctoritas: quā Neotherici acce/ptant suffragatur vacatio māsuetudo ꝛ sobrietas. Ne exter/nis occupationibus mens a studio auocet̃ atqꝫ distrahatur

Thales p̄hus

Inepti ad l̄ras

Documētū iuuā/de me/morie Francis. Petrar/cha

in quolibet eteniz ocio litterario nō modo sciētie cupiditas expetit̄ ꝛ Acumē ingenij: ver̄ animi opus est tranqllitate. Ipse siqdem sciendi ardor a natura cuilibet inascitur. Aris. 2. metaphi. auctore. Acumē ingenij si natura negauit: opaciori destinatus amplioribus eget studijs. Et vt magis veluti Cleobolus phs ꝯsuluit sapiētiam ꝛ sciētiam diligat. Et ad Boetij ꝯsilium sedulitate vincat fugetq ingenij nebulas: Habeo ꝑfecto hinc mihi ꝑsuasū ꝓpterea Sanctar̄ scripturar̄ voluptatem allegoricis iuolutam tegminib⁹ vt desideretur ardētius: ꝛ iocūdius denudet̄. Tranqllitas deniqz aīe ad hoc sane ꝯducit ne per iram vel ipatientiam suffocet̄ concupiscibilis: Frenādis igitur aīe passionib⁹ ante oīa intendendum est: nō in oībus siqdem studiū eque valet: qḋ excedens leticia vel tristitia seu ira ꝛ queuis alia passio plurimū ꝑpedit aut penitus tollit. Uñ ꝯuincitur māsuetudinē studioso sūmopere suffragari. Hāc sūmā existimo sobrietatē viris litterar̄ ꝑcupidis opportunā: vt quaten⁹ Cleobolus recte cō suluit corpus bñ exerceant in somno ꝛ vigilijs: in repletione ꝛ inanitione: ꝛ in ceteris quīs phisici vocant res non naturales a nobis alibi sepius repetitas.

Necessaria Aristot.

Boeti⁹

Māsuetudo expetenda

Sobrietas vtil̄.

Cleobolus

¶ Capitulum sextū. De ipedimentis memorie.

SObrietatē non gratis qsqz doctrinādus seruabit: qñquidē per ꝯtinuam ꝛ lōgam ebrietatē mens anihilat̄ vt barbato placet Hieronymo: vbi ait Quoniā saturitati succedit obliuio tā diu nescitura qd cupiat q̄zdiu reuocaret memoriam esuries. Cōtra aūt Petrarcha inqt Tenuitas victus podagram pellet tuis e finibus: dolorem capitis aufert cerebriqz vertiginē: vomitūqz ꝛ ructū ꝛ nauseam ꝛ sudorem tediūqz ꝛ fastidiū tuiipsius pallorem alternū ac rubore, odorē quoqz ꝛ oris ꝛ corporis tibi atqz alijs importunū sistet. Preterea pedes instabiles: manus tremulas nutans caput: qḋqz est optimū aīum ipsius moderabit̄ frenabitqz Epylogo deniqz recēsenda velim cuiqz studioso opportuna sciētie cupi

Impedimētum memorationis

Petrarcha

Studioso necia

ditatem Acumen ingenij:valitudinem bonam:victuz ꝛ ve stitum:facultatē mediocrem:loci opportunitatem: tēporis ociū:animi tranqllitatē:Studij ordinem modum ꝛ formā ꝛ pseuerātiam.Et vt addam piā intētionem deuotionē hu/ militatē ꝛ cōicationem de qbus alibi in libello de modo stu dendi copiosius disseruimus vt nosti at quia hec deus natu ra ꝛ fortuna non eque nec oibus pariter administrāt nō sin/ gula quisqꝫ facile assequit:ideoqꝫ perraros cōperimus edo/ ctos vndequaqꝫ:potissimum qm̄ pleriqꝫ sibi a deo naturaqꝫ vel arte collatis abutunt vt illis Petrarcha improperat in/ quiēs. Que deus et natura vel ars aliqñ ad obsequiū dedit in vestrum dedecus dānumqꝫ ꝯuertitis.Potum cibūqꝫ ad ebrietatē ꝛ crapulā:ocium ꝛ qetem ad somnolētiam:valitu dinē ꝛ robur ad iniurias:ingeniū ad fraudes:sciētiam ad su perbiā eloquētiam ad discrimen:domiciliū ac vestitum ad pōpam inanēqꝫ iactātiam:opes ad auaritiā ꝛ luxū. Cumqꝫ itaqꝫ de bonis mala faciēdo demeremur ꝑpter abusuz ꝛ ha bitis priuari:ꝛ ob ingratitudinē nō recipere donanda iuste nobis obtingit.Quid mirꝫ inter modernos si tot rudes he/ betes insulsos ꝛ idoctos ꝯspicias qui nāe munera atqꝫ fortu ne tam varijs depravarūt incōmodis?Et vt que igenio ob/ sunt atqꝫ in bonas lr̄as affectum in externa deflectūt silētio ꝑteream in presentiarꝫ. Nosti q̄ꝫ grauiter memoriam mole/ stant ꝛ sepe corrūpunt nimia repletio ebrietas ꝛ cibus du/ re digestionis cuiusmodi sunt carnes boū:oua dura ꝛ his si/ milia que vel malos humores generant vel caput noxijs replent vaporibus. Insup lōgus somnus:nimia vigilia:ex/ cessiuus calor: ꝛ intēsum frigus atqꝫ oia extrema vt passiōes excessiue:coitus ꝛ id genus que recēsui alibi plerūqꝫ.Quorꝫ causas tibi tuisqꝫ cōplicibus medicis reliquo:simul cuz cata plasmatibꝰ ꝛ inunctionibꝰ que memorie perhibent ꝯferre. Ex quibus attamē nō tam iuuari duos ꝯspexi q̄ꝫ sincopari mente:non ꝑpterea hecce penitus dissuadens quandoqui/

Frācis. Petrarcha

Uitāda studiosis

dem pleriqꝫ medicorum expertissimi ea non abhorreant vt apud Marsiliū de triplici vita. Et Joānez michael: in libro de oibus ingenijs augende memorie liquido ꝯstat At in presentiaꝝ inde calamū restringo. Vez si que de modo forma loco ꝛ tēpore ac studij ꝯtinuitate videbunt opportuna his inferius post imaginuz tractatum locus dabit ne arbitreris locoꝝ ꝛ imaginum suffecisse cōditiones: ꝛ nō debitam ipsorum coexigi cōnexionem: reliquis que ad memoriaz attinēt atqꝫ ꝯducunt rite obseruatis.

¶ Capitulum septimum. De locoꝝ ꝛ imaginum necessitate / ꝛ vtilitate.

Cum ex ꝓximo capite ꝯcedatur memorie Artificiuz ex locis ꝛ imaginibus debite ordinatis ꝯstare: ea esse de essentia artis ꝑspicuum est: ꝯsiderātibꝰ ꝙ Anima per res sensibiles in memoriam extraneaꝝ deducit: vt enimuero confusionē ordinis / reꝝ memorādaꝝ qsqꝫ deuitet atqꝫ alia id genꝰ icōmoda: quattuor potissimū expetunt. Primo nāqꝫ nālis potētia specieꝝ imaginataꝝ susceptiua exigit ꝛ hanc supius diximus esse memoriam nālem. Scd̃o res ipsa cuius memoriā cupimus hēre necessaria est. Et hec nō qdem corporaliter sese itellectui ingerit aut apud memoriā recōditur: Sed vt Aristo. libro tertio de anima attestat lapis nō est in anima sed species lapidis: per fantasiam scilicet abstracta: que si per simulachrū aliquod nostra imaginatione effictuz in loco aliquo corporali fuerit reposita fixiꝰ memorie adherebit: quod presentis intētionis est quapropter loca ꝛ imagines ad hanc industriam summe necessaria ac partes essentiales dicimus Tertium autem quod exigitur est destinata rei cuiusque in numero mensura ꝛ debita proportione dispositio: cui quartum accedit iugis locatorum cum sedibus suis repetitio ne per negligentiam obfuscentur. ¶ Tulliana proinde vtentes Methaphora dicimus necessaria esse loca ꝛ imagines necessarias: vt illa papyri gerant officium

Necessitas locorū ꝛ imaginum.

Ex qttuor ꝑficit memoratiua

Aristo.

Utilitas locoꝝ ꝛ imaginum.

rer vero scripturaꝝ: quatenus cupiens alicuius meminisse eius imagines locis in debita dispositione ordine ꝛ collatiōe coaptet. Qꝺ aie operationes ordine quodā sese alternantes idicat: q̄nquidem: qꝺ sensus ꝑcipit imaginatio representat: cognitio format: ingeniū inuestigat: Ratio iudicat: memoria seruat: intelligētia apphendit ꝛ ad ꝯtemplationem adducit. Per imagines itaqꝫ locis ip̄ressas in locatoꝝ deuenimus cognitionē: q̄bus adiuta memoria rite exoluit officiū. Quare tūc (Secūdum mag̃r̄m Joānez de Sancto Geminiano) memoria est bn̄ disposita cum est larga per capacitatem (In quo tn̄ mihi ꝯsultius videt̄: eam nō multis pariter simulqꝫ onustādam): lōga per diuturnitatē ꝛ diuersis fulta adminiculis per studiositatē. Cui plurimum teste pħo ꝯducunt memorādoꝝ (vt ꝑlibauimus) bona ordinatio. Et ad ipsa affectus inclinatio insup similitudinū disuetaꝝ ac mirabilium adaptatio: ꝛ postremo meditādi sedulitas ac frequentatio. Et hec eius s̄nia ꝯuincitur ex memorie descriptione qua, inquit. Memoria est positio sub ordine ꝛ frequens meditatio memoriā saluans in reminiscēdo. qꝺ exponitur spēs frequēter intueri in phātasia reseruatas auget memoriā. Cui alludit Cicero dicens Memoria artificialis ꝯstat ex locis ꝛ imaginibꝰ. Quod nāqꝫ Aristoteles dixit positio sub ordine: hoc Tullius ex locis appellat: ꝛ qꝺ Tullius ait scꝺo. Ex imaginibꝰ itidem pħs: frequens meditatio nūcupauit ne q̄dem in s̄nia discrepent. Est quippe meditari ad se imagines ꝛ itellectum materie cape. ¶ Quāobrem Joānes vbi s̄upra cōparat memoriaꝫ vtero mulieris: quēadmodum nāqꝫ in vtero ꝯcipit̄ fetus carnis: ita ꝛ in memoria: hoc est ex specie in memoria seruata ꝯcipit̄ verbum mētis: qꝺ est quasi proles eius. Et ꝑinde tibi ꝯsultum habe hoc carmen. Si cupis eē memor/bis quattuor accipe claues. Esto vacans intus: sis sobrius atqꝫ benignus/ordo sic ꝛ numerus tibi ꝯstituatur imago. Et qꝺ ꝯcipit tua mens meditare frequenter. Artificiosa

Ordo cognitionis

Joan. de S. Gemi.

Aristot.

In lib. ꝺ memo. ꝛ remis.

Cicero

Cōparatio mēorie ad alia.

Obseruāda diligenter

nāq₃ memoria si hisce adiuta fuerit(teste Cicerone ad Herenium lib.3.)fieri pōt vt que accepimus quasi legētes reddamus:neq₃ multū intersit an a vertice an a calce īcipiamus. Cicer.

Tractatus Scōs de locoꝝ natura ꝛ fabricatione.

Capl'm p̄mu₃.De Agēdoꝝ ordine ꝛ locoꝝ descriptione. Ordo agēdoꝝ

Loca imagines ꝛ ordinem in hoc exigi opificio nō tam priscoꝝ acceptat auctoritate q̄₃ ꝯuincit praxi quottidiana:quatenus memorandoꝝ imagines simulachra idola siue ideas locis nostra phātasia:depictas recta figuraꝝ dispositione firmiter fixe clare ac faciliter recto p̄posteroue ordine cū libuerit resumptas ꝓnunciemus eoꝝ significata.Utq₃ illis depositum fideliter reddētibus ꝓdigium ac miꝝ q̄d effecisse cēseamur:q̄nquidem oī timore abacto recēsemus pene infinita collocata prōptissime:qđ ceteris huius negotij ignaris sup humanum videat.Utq₃ tandem ꝓpius ad rem accedamus.In primis oium locoꝝ finitionem/partitionē/inuētionem/numeꝝ qualitatem/ꝛ ordinē indagātes.Postmodu₃ manu nr̄a imagines absoluem⁹/ꝛ que cetera series expostulat.Et quod ad p̄mum attinet locus quidem a ph̄o varie in diuersis locis ꝯsideratur vtpote quatenus dicibile est de genere quātitatis cū mēsurat locatum ₰m oēs eius partes:vel dicibile de genere relationis penes respectū ad locatu₃:ꝛ ad aliquid ₰m dici est:vel de gn̄e qualitatis ꝓut gn̄ationis est p̄ncipium simul ꝛ ꝯseruationis ₰m qualitates actiuas ꝛ passiuas que sunt in loco. Multiplex acceptio ¶ Sed hec missa facientes locū accepimus ab Arist.q̄rto phi. Qđ videlꝫ est terminus corporis ꝯtinentis imobilis primum.Est nāq₃ ₰m.b. Thomā.2.dist.12.q.5.ar.j.locus idem per essentiā quod supficies corporis locātis.Qđ aūt diuus Thomas dicit. Supficies:id a ph̄o terminus nūcupatu₃ erat.Terminus enim ꝯcaua est supficies si q̄dem interior ea est corporis ꝯtinentis ꝛ vltima:vltra illam nēpe illius corporis nō est alia iterior:ꝛ proinde di Diffō loci S.Th.2.dist.2.q.5.ar.j.

⁊ ſm eam vnuz corpus ꝯtinet alteꝝ. Corporis autem exterior ſuꝑficies ꝯuexa cuiuſmodi eſt terre aquã tangentis ⁊ aque extremã aeris. Extrema aũt aeris ignẽ ꝯtingẽtis: ⁊ id genus reliquoꝝ: nõ eſt locus nõ equidem penes ipſaz corpus eſt locus qn potius locaꝶ: qꝛ nõ ꝯtinet ſed magis ꝯtinetur ab altero. Relinqtur hinc locũ eſſe terminũ ſiue ſuꝑficiem ꝯcauã corporis alteꝝ ꝯtinentis: vt ſuꝑficies dolij liquorem ꝯtinẽtis eſt locus liquoris illius. Et pariformiter ĩ hoc nr̃o opificio dicimus locũ eſſe ſuꝑficiẽ alicuius rei nã vel arte operaue fabrili ſiue mechanica: aut nr̃a imaginatione effectã: quatenus in ea ſola imaginaria ỽtute: ſil'itudinẽ/ſiue idolũ/aut ſimulachrũ/vel imaginẽ effingamus que debito ordine memorãda repſentet cũ exigere libuerit. Quẽadmodum nẽpe locus eſt corpori locato terminus extriſecus: qꝫ non ſit in ip̃o locato veluti ps ei⁹ aut accñs: ita pariformiter ſpẽs rerũ per fantaſiam nr̃am ab ipſis abſtracte lociſqꝫ imaginatione dũtaxat mancipate pñt obliterari ⁊ deleri: locis ipſis pro alijs poſtea reponẽdis ꝑmanẽtib⁹ ad inſtar dolij effuſa aqua: ad vinum apti. Et qua rõne corpus locatũ denoiatione ſaltem extriſeca in loco aſſeriꝶ eſſe: eadem ⁊ ſpecies ipſe hoc eſt imagines reꝝ memorandaꝝ in loco eſſe ꝯceduntur tanquã corpora ſaltem fictitia locum replentia.

Loc⁹ar/ris quis ſit

¶ Capitulum ſecundum. De Diuiſione ſiue multiplicitate locorum.

PReter eas diffinitionis ꝑtes quas ph̃s ponit ꝓpter mãle videlz ſuꝑficies corporis ꝯtinẽtis: ⁊ ꝓpter formale vt pote imobile ꝑmũ: rectius adiecit: primũ: ad differentiã loci cõis. Nam ⁊ cõis aliquis locus eſt multa qdem ꝯtinẽs qbus imediatus nõ ſit vt Concauuz celi ſuꝑmi ſiue vltime ſphere: locus qdẽ Ignis/eſt aeris/aque/⁊ terre: ſed cõis: qm̃ multa itermediant cuiuſmodi ſunt Celum lune ⁊ reliquaꝝ ſpheraꝝ: veluti eniz aqua terram circundat ita aer aquam ⁊ ignis aerem ⁊ ſphera lune ignem: ita quoqꝫ Veneris celum

Locus cõis

cōplectitur lunam: ꝛ Mercurij Venere3 Mercurius ante a Solis circūdat sphera: ꝛ ita deiceps: vt vniuersi figura demōstrat. Sed ꝓprius locus est (quem ꝑticularem aiunt) terminus corporis ꝯtinētis locato imediatus: vt ꝯcauu3 sphere aque terrā ꝯtinentis imediatum terre ꝯtente: ꝙ nihil inter ea itermediet. Ita ꝛ nos in ꝑñtiaꝝ accipimus locos proprios siue particulares: illos qbus imediate rem imaginata3 inscribimꝰ: quales sunt parietes fenestre colūne in cameris/ estuarijs/ cenaculis domoꝝ: arte mechanica cōparatarū vel arbores plāte petre. Aialia leo capra ꝛ id genus alia in vallibus fluminibus/ mōtibꝰ/ hortis ꝛ pascuis capte dū rem visibilē tractamus. Aut si iuisa disgrimus nālia loca scil3 in celo ꝛ Hyerarchias ꝛ in his angelicos choros ꝛ in illis beatorū Sedes: vt hic Patriarche: ibi ꝓphete/ Apostoli/ Martyres/ Cōfessores/ Virgines: Innocētes/ Vidue/ Coniugati situant accipimus. In qbus imaginamur differētias Januarū parietū ꝛ reliquoꝝ que nouimus ad cuiuslibet statū ꝑtinere ꝛ ob id huiusmodi loca poterūt comētitia siue fictitia nūcupari tā ꝛ si qdem realia existāt nobis attñ iuisa atq3 icognita. Pariformiter de Paradiso cēsendū erit vt inibi quattuor illa ꝯcedamus flumina quoꝝ sacra scriptura geneseos ꝑ capite meminit: ꝛ oē Arboꝝ genus pomiferꝝ ꝛ pomoꝝ: ꝛ piroꝝ/ nucū/ castaneaꝝ/ auelanaꝝ/ glādiū: ꝛ que nobis notissima sunt. Atq3 itidē in alijs cāpis de diuersis segetibꝰ vt hic Siligo crescat: illic triticum: ibi ordeū ꝛ alibi auena/ spelta: ꝛ id genus plura. Itidem quoq3 iudiciū de arbustis/ fruticibus/ spinetis/ dumetis: atq3 alijs similr. Et hortulanus suas varias ꝯsideraret herbas ꝛ plātas: q̄tenus hic rosas imaginaret illic lilia Ruthā/ Saluiā/ buglossam/ scolipēdriā/ ysopum/ spinaciū/ bletā/ caules/ rapas/ Raphanū/ cetérasq3 varias humi nascētes herbas ꝛ olera. Et hac qdē varia distinctione tūc visa tunc imperspecta realia aut fictitia quis sibi poterit loca cōparare vt inferius magis perspicuum euadit

Locus ꝓprius

Loci ꝑticulares visibiles nobis

Loci uisi

Genesis ꝑ capl°

Nãqȝ ꝛ infernũ domosqȝ herebas secare licet in patrũ lym/
bum:pueroꝝ sine baptismate decedẽtium receptaculum in
purgatoriũ ꝛ stygem horroris ꝑpetui lacum ꝛ in his quidez
varias mansiones que cõmunia adhuc nihilominus ꝛ me/
diata sint loca in qbus particulariuz inscriptionũ sedes de/
Vergil. d īferno sumant:ad qđ Sextus Eneidos Vergilij liber nõnihil cõ/
ducet:vt exinde plutonica domus describatur : vbi inquit.
Respicit Eneas subito ꝛ sub rupe sinistra .Menia lata vi/
dit triplici circũdata muro.Quẽ rapidus flãmis ambit tor
rentibꝰamnis. Tartareus phlegeton torquet sonantia saxa.
Porta aduersa ingẽs solidoqȝ adamãte colũne ꝛc. Et item
stat ferrea turris ad auras Thysiphoneqȝ sedens palla succi
cta cruẽta:vestibulũ insomnis seruat ꝛc. Quantũ deniqȝ or
thodoxa tenet religio pro q̃litate criminis erit ꝛ ꝑpena deli/
cti inde:hĩc supbos cruciari(vt qbusdam placet)illic gulo/
sos/auaros/iracũdos/accidiosos/ inuidos istic vero luxurio
sos:ꝛ qdem sulphure igne pice ꝛ id genus penaꝝ istr̃is. Ex
quibus tãdem relinqtur locoꝝ hic esse cõia:illa vero ꝓpria
ꝛ vtraqȝ aut a natura vel ab arte ꝓficiscẽtia vel nostra cogi/
tatione efficta:q̃nquidem ad instar realiũ icognita iuisa vi/
delicet ꝛ nunq̃ȝ audita:vtpote que nõdũ fuere:modo nusq̃ȝ
existũt:nec vlibi vnq̃ȝ erunt extra nostram imaginationem
Loca fi/ctitia fa/ciliter fiunt fingimus loca.Id ꝓfecto facillimũ fore arguit artificũ indu
stria que ad solius referẽtis vocem ꝑpolitã ꝛ qdez mirãda
erigunt edificia:quoꝝ nunq̃ȝ similia viderũt.Insup alioruȝ
exẽplificatione facillimũ ꝯceditur:sicuti Sibutus scriptura
rum testimonio:ꝛ multipharijs exẽplis facilitatẽ huiusmo/
Ubi cõ/ueniat fi/ctitioꝝ vsus. di astruit.Cõmẽticijs aũt vti locis necessitas plerũqȝ cogit:
qñ natura reqsita nõ administrat atq hisce dũtaxat vti picu
losum penitus est:q̃re magis ꝯsulo vel realibus tm̃ : vel ne/
cessitate vrgẽte permixtis cũ ipsis vti:quatenus deinceps li
Loca nãlia quebit.Uera aũt ex̃ nostram phãtasiam vel arte vel natura
dicimus ꝯstituta per naturã qdem vt iam pauloante recen/

suim⁹/rupes/mõtes/colles/fluuios/prata/siluas/horūq; simi lia cū suis ptib⁹ effecta ꝯspicimus. Sed inuisa sunt celū para disus ⁊ infernus. Ars aūt fabrifecit domos/edes/ Theatra/ basilicas/tēpla/monasteria/Abbatias: ⁊ ita reliquoꝝ. Siq; ꝑ inde mediata atq; cōmunia partiamur. Erunt profecto loca maxi maioꝛa ⁊ magna que ab alijs noiantur necessaria: ha/ bilia ⁊ artificiosa: sed qūocūq; baptizenꝭ non est nobis de no mine ꝯcertatio. Parietes siqdem/⁊ fenestras/colūnas/Alta/ ria/siue huiusmodi interstitia in qbus inscriptionē fieri dixi mus magna appellamus Angulis attñ nil cōmittēdum pla cet ne angusta imaginū compssio ⁊ obscuritas discretionem ꝑpediat. Uñ vana hoꝝ est opinio q in maioꝛe quotoquoq; loco qnq; supputant vtpote quattuoꝛ angulos vel parietes ⁊ ianuā aut camere cētrum qñ nec ars vel nā taliter queq; ministret. In cōmēticijs foꝛsan haud multū incōueniret qñ qdē cogitatio libera est. Hoꝝ aut ꝯtinacula cuiusmodi sunt domoꝝ camere/Aule/Stuphe/estuaria/cenacula/ doꝛmito/ ria ⁊ reliq̄ in qbus particularia ꝯstituuntur maioꝛa dici asso lent a nōnullis: que alij habilia nūcupant. Maxima autē ⁊ cōissima sunt vꝛbes ciuitates oppida municipia castella ca/ stra: ⁊ in his monasteria/cenobia/Albatie/Collegia / Eccle/ sie/Templa/capelle/sacella. Theatra arces ⁊ domus ⁊ si qua plura. Quoꝝ aliquot accōmodatius maxima appellātur qñ denariū excedūt domoꝝ: aliogn impꝛopꝛie. Et huiusmodi vocāt loca necessaria: que tñ mihi inepta videꝭ nā ⁊ particu lares qbus inscriptio fit necessarij sunt: similiter ⁊ quos ha/ biles dicūt Ut enimuero locatio fiat opus est ꝓpꝛio determi natoq; loco q imediate imagines recipiat cuiusmodi nō pa rietes colūnas altaria ⁊ id genus iā diximus sed huiusmodi si esse debeant opꝫ necessariūq; est domos cameras ⁊ cetera quoꝝ partes sunt esse isup vt ciuitates monasteria ⁊ huius modi sint exiguntꝭ domus eoꝝ ꝯstitutiua nō igiꝭ ratio isti⁹ nois plurimū ꝯducit sed hec missa faciētes tēdam⁹ ad alia.

Loca ar tificiosa.

Refuta tio opio nis

¶ Capitulum tertium. De locorum numero et consignatione.

Nume/rositas locorum — Quoniam Cōmenticia secundum quod realia nouimus effingere oportet: talium noticia ex quātitate/qualitate/ordine et ceteris gñibus accidētium: que plurimum ad cognoscēdum quodquid est rei conducunt vendicāda est. Cū itaque in hoc negotio quicquid speculamur ad opus tēdat et vtilitatem: loca que hactenus partiri sumus: eorum substātie numeri atque ordinis incorporatione mētali studiosissime cōparemus necessum est. Quod aūt ad quātitatem attinet continuam in magna maiora et maxima secauimus: proprior aūt ad locata proportionem mox in posterum subnectemus caplo proximo. De

Quam/ pluribus locis opus est — numero itaque non secus quam ceteri neothericorum qui recte sentiunt nō modo cētena ducēta vel quingēta aut alio certo quodam numero istituēda velim: sed multa esse oportere vt cum multa meminisse libeat in multis multas imagines reponamus: ad instar scriptorum qui dum plura exarare velint ampliori

Exēplū a Sen. — vtātur Tabella/cera: aut papyro oportet. Et qui plura lectitant diuersa volumina versent necesse est: hecce perfecto in Seneca cōprobantur. Qui duo millia versuū recēsere nequisset (vt de se et Portio latrone in prologo declamationū refert) nisi locorum fuisset multitudine adiutus: impossibile equidem sibi absque locis fuisse testatur. Et proinde Diuus Agnas multos habendos

S. Th. 2.2. que. 49. ar. j. — consulit locos. 2.2. q. 49. ar. j. Quē nostri eui magis idonei oēs in hoc sequuntur: precipue Frā. Petrarcha/ Petrus Rauēnas Joānes michaelis/ Metheolus veronēsis alias perusinus (vt quibusdā placet) Sybutus: et Chirius pleriqz alij in hoc Ciceronē qui cētum duntaxat sufficere autumauit relinquētes: hic inquit Joā. Michaelis mihi vero facillimū videtur nō modo centū sed propemodū infinitos locos effingē: cū neminem lateat Situs ciuitatis originalis. Verum id pernecessarium est vt inicīantes artē ad istar puerorum qui parua tabella lrās addiscūt: paucis contētemur locis quoad prōpriores vsu et exercitio aggeneremur. Est nāque firmū artis decretū. Ne superfluis rebus me

moria onustetur. Quapropter regulas Publicij de locorū multiplicatione nō nisi exercitatis ɔcesserī & potissimū qñ illic icidēs mā cōpullerit noua ɔfingere reminiscēdoꝝ receptacula: qḋ accidit qñ iam locatā mām vel auctoritatib⁹ cōfirmādam vel partitionib⁹ ampliādaꝫ vrget necessitas. Sed cōmodius iter locādū ꝑncipaliora pūcta pro auctoritatibus allegationib⁹: & subdiuisionib⁹ vacuos relinqremus locos. Ea aūt ē snia Jacobi quā his verbis isinuat vt q sine labore loca multiplicare voluerit. Cētū ɔficta aialia lr̄aꝝ & Alphabeti ordine exgret ac vnicuiqꝫ figure quinqꝫ maxima & disformia aialia accōmodabit: vel res aliq̄s aialibus cōmiscere poterit: vt diuersitate hac firmius memorie ipressa ihereāt. Quib⁹ ꝑ eoꝝ magnitudine plurimas: ad diuersas imaginū sedes pro snia nr̄a statuere poterimus hec ille: de his autē latius in cōmēticijs. Si q tñ tātam locoꝝ multitudinē adhoreant opus est si plura meminisse velit vel plures in eodem loco vel ꝑores inde eximere de quo ifra vltimo huius tractatus caplo ex ꝑposito latius. ¶ Sūt nōnulli q pro maximis locis māsiones decē sumēdas iussere: & i singulis q̄ttuor vel qnqꝫ cameras pro maiorib⁹: in qbus imaginuꝫ sedes statuerunt q̄ttuor angulos & ianuā vel q̄ttuor parietes & centruꝫ: vt sup̄ ꝑlibauimus: q̄tenus taliter ad Ciceronis ꝑceptionē ꝑ faciliori supputatione qntū quēqꝫ signent. Sed is modus in ficticijs qdē obseruari poterit: in realib⁹ tñ ꝑdurius cēseo q̄ꝫ vtile: Cū cētesima vix domus h̄ pacto extructa cōperiat: voluit nihilomin⁹ Cic. qntū quēqꝫ notari locū: sꝫ manu vel Aurea vel argētea fiēdū suasit: quē in hoc Rauēnas iuitat & eoꝝ emulatores: Et h̄ mihi ɔsultissimū est ita tñ q̄ numeri Articularis nota decimū quēlibet signemus & qnariū intermediū Ciceronis nota: vtpote. Cum loca cōparatura mens ciuitatē igredit: sese ad diuersas regiōes secat: ɔsiderat vias amicorūqꝫ domos. Edes deoꝝ: pretoria publica/repetit/miram inde locoꝝ quantitatem assequutus: ita qntuꝫ quemqꝫ

Contra Ja. publiciuꝫ.

Jacobi publi. snia

Signatio locorum.

Cicero Petrus rauēnas

notat vt in primario qnto manum auream effingat: et deci-mus cruce signet aut denarij figura: in qntodecimo argen-teã vel auream depingat manũ: vigesimo autẽ huiusce nume-ri caracter addat: in vigesimoqnto, item manus: et trigesimo eius numeri nota et ita deinceps vt inferius lucidius euadet. tract. 2. cap. 8. De exẽplificatione in figura pticulariũ locorum.

¶ Capitulum qrtum. De Cõquisitione locorum.

Sibut⁹

Petrus Rauẽ.

Loca ex historijs cõparanda.

Conquirendis aũt realibus locis que videri poterũt lõgos ptinuasse digressus Georgio pbante plurimũ conducet: qpropter a diuo Hieronymo plurimos commemorat laudatos sue peregrinationis. Rauẽnas quoque huius gratia sese per tres integros annos prestatur pagrasse prouincias: et regna in qbus vrbiũ/ciuitatũ/oppidorum. Et in illis domos reliquaue plustraret edificia. Qd si tui id non expediat ille aliorum relatu vel narratione atque pclaris descriptionibus absentia ante oculos mẽtis pstituat. Cui etiam plurimũ sacre scripture et historiarum lectio adminiculatur. Insuper cosmographorum Ptholomei/Strabonis/Plinij: ac aliorum editio de Situ orbis: et ciuitatũ siue regnorum descriptionib⁹ cõfert. Iuuabitque Mappam mũdi et si qua id genus figurarum depicta sint ptueri: quatenus inde Situs et dispositio puinciarum et terrarum imbibatur: nõ modo regni vnius sed totius pene orbis. Cuius habitata ps in Aphricã Asiam et Europam partitur et harum queque in alias diuiditur. Que ex margarita phica huc afferenda duximus quatenus locorum fictorum atque inuisorum nobis cognitio nõ maneat penitus aliena. Ne pigeat queso ad maiorẽ dictorum intelligẽtiam terre habitabiles marisque pfigurationẽ in plano describere. Ma. Pars terrene molis: que ad dñi impium aquis pgregatur in locum vnũ apparuit arida a cosmographis pter diuisiones in zonas et climata supra memorata trifariam partitur. In Europã. s. Aphricam et Asiam: quas ptes aqua circũfluens et interlabens generali noie mare appellatur. Ab oris aũt et terre puincijs alijs ve causis

ve causis diuersa noia accipit: ⁊ sinus ipsius diuersa maria dicunt: vt Diuus Ambrosius testat lib. tertio hexameron cap. tertio. Europã ab Aphrica diuidit mare mediterraneũ qd ab occidẽtal. Oceano circa Gades isulã ⁊ colũnas her/culeas nõ amplius decẽ millibꝰ passuum patẽs: terras apit atq; intrat. ait Põponius Mella Aphricã ab Asia distermi nat Nilus q a meridie in Ethiopiã diffundit: ⁊ Egyptum plabens atq; mirabili fecũditate irrigans oris nõ minus se ptem mari infundit. Asiam ab Europa diuidit Tanais flu/uius a septẽtrione in mediã fere paludez Meotidẽ defluẽs cum põto reliquum Asie ab Europa separat. patent hec in hic affixa mappule mũdi descriptione. Di. Perlucide: sed qd interpositis noibus alijs designare ꝑtendis. Ma. Prin cipaliores vniuscuiusq; terre regiones seu ꝓuicias. Di. Cõ modissima ad historiaꝝ itellectum saniorem haꝝ videt esse cognitio. Ma. Has enumerãdo magis quam describendo pcurrere libet breuitatis grã. Nomina quoq; ⁊ regionũ li/mites nõ intendo hic limare ⁊ ẜm precisionem discurrere: nam in talibus inuenies etiam claros Geographos digla/diari. Di. Ad ꝑmum describas Europam: in qua nos con stitutos iãdudum relatione multoꝝ didici. Diuus Ambro. Põpo/nius Mella.

¶ Satrape Europe nominatim enumerant.

EUropa ab occidẽte claudit mari Athlãtico: a septẽtrio/ne Oceano Britãnico: ab oriẽte Tanati Meotide Pa lude ⁊ põto a meridie mari mediterraneo. In ea sunt regio nes ⁊ populi plurimi ob aeris tẽperiem. Ab occasu versus ortum ꝓuincie magis noiate sunt Hispania: que Hiberia ⁊ Hesperia nonnunq̃ noiatur. Cuius ptes sunt Betica siue regnũ Granate qd nr̃o euo rex Hispanie Ferdinãdus Sar racenis decẽnali obsidione ⁊ bello abstulit: christianitatiq; adiecit Lusitania seu portugalia. Tarraconensis seu Catilo/nia he partes ꝑncipales hispanie: in qua ⁊ alia regna sunt. Inter que regnum Galatie lõge lateq; vulgat ꝓpter vl'em Portu/gal. Catelo. gallicia castella.

C

peregrinationē ad sanctū apostolū Jacobū Copostellanū. Regnū īsup castelle ꝛ legiōis astronomis memorabile red didit Alfonsus rex prudētissimus: q tabulas motuū corpo rū celestiū miro igenio cōpilauit. Hic iuri suo qd ex electio ne habuit ad iperiū ituitū pacis volūtarie cessit. Hispaniā

Gallia

seqtur Gallia medio monte Pyrreneo. Partes Gallie sūt aqtania Lugdunēsis narbonēsis seu Delphinatꝰ siue puicia ꝛ Belgica fere ad Rheni fluēta vsqꝫ ptēsa. Partiales pui cias gallie si distiguē voluerimꝰ: occurrūt ecce Frācia nor/ mādia Britānia Turonia picardia Flādria brabātia gelria

German. magna.

holādia scelādia Burgūdia lothorigia lucelburgia helue/ tia siue alsatia: que tñ germanie potius est ꝯiūgēda. Galliā aūt seqtur germania magna ad Sarmatiā vsqꝫ extēsa inter Rhenū fluuiū ab occidēte mare a septētrione ꝛ Danubiuꝫ a pte meridionali. Partiales regiones germanie sunt Fran conia siue frācia oriētalis. Uuestualia frisia Saxonia Thuri gia hassia marchia brandenburgeñ. misia slesia boemia mo rauia Cimbrica chersonesus q nūc dacia vulgo Denmarck ad septētrionē. Nā alia ē datia: quā Uualachiā nūc noiant. de qua paulo īfra. Post cimbricā Chersonesus Noriuegia Suetia in mari. Inter Danubiū ꝛ alpes reticas: pmā reti/ cā ponūt: que ꝛ sueuia qꝫuis vltra Danubiū ptēsa sit. Post hāc videlicia seu bauaria: cuius silr ps nō modica vltra Da nubiū extēdit. Noricia cui nōnulli Stiriā ꝛ charintiā ascri būt. Pānonia supior nūc Austria. Pānonia inferior que ꝛ Ungaria a mari Hadriatico histria Jllyris. Liburnia quāꝫ dicūt croatiā Dalmatia: que ꝛ sclauonia Jtalia est ab alpibꝰ ad mare mediterraneū. Jn ea regiones nō pauce lōbardia Tuscia ethruria cāpania marchia aprucia calabria apulia. ꝛ sic de alijs vngariā seqtur misia: aut verius mesia supior: q̄ seruia siue rosciana: ꝛ ptim bosna dr. Mesia inferior que ꝯti net Bosinēses ꝛ Ualaccos. Bassos ꝛ nunc bulgaria Datia que ꝛ Uualachia Thracia in qua Cōstātinopolis quondaꝫ

ciuitas imperialis grecie. Chersonesus Epirus seu Romania Dedania molossa chaonia. Peloponessus seu morea achaia. ibi corinthus. Arcadia ipsa est Sicionia a Sicione rege: a quo regnum Sicionorum quod inter quattuor computatur ab Augustino libro de ciuitate dei: macedonia thessalonica ellados seu attica: vbi athenis boetia: vbi thebe ciuitates nominatissime. Grecia ecce q̄z lata: hodie heu heu a spurcissimo inimico crucis Christi Turco ferme tota deuastata A Germania vsque ad Scithiam Sarmatia est regio latissima: cuius partes vt aiunt polonia: Massouia prussia lithuania. Samethia. Liuonia russia ꝛc. Scithia ꝛ que nominate sunt sarmacie regiones barbaria dicebatur a feritate gentium. Dimissa particulari hac descriptione ad asie ꝓuincias trāseundum est.

¶ Asie regiones nominatim ponuntur.

Asie regiones que sunt? Ma. Enumerādas asie prouincias non omnes: sed magis apud nostros nominatas: ipsam ad latitudinem in duas partes diuisam intelligamus: septentrionalem scilicet ꝛ meridionalem. Primo septentrionalem: de hinc meridionalem describamus. Di. Ocyus: ne occiduus sol lucem ante complementum auferat. Me. Tertia orbis pars quāuis asia appellatur generali nomine: pars tamen eius minor asia nominatur: habens prouincias ꝛ regiones multas precipuis ecclesijs ornatas: quibus quondam preerat sanctus Joannes euangelista: nunc autem nostris exigentibus demeritis: ab inimicis crucis Christi dirutas ac fedatas cognouimus. Hic ob spacij angustiam pro nominibus regionum litteras posui. vbi est pontus: hic est ꝛ Bithinia littera/f/ signata. Galatia/g/ Paphlagonia: pisidia/h/ Capadociā/i/ caria/a/ litia/b/ Pamphilia/c/ Lidia/d/ Circa hāc in mari est insula Meleta. in actibus apostolorum Mitilene nominata (q̄zuis erronee) in qua mira operatus est Paulus apostolus Phrigia

Declaratio mappule Asie minoris.

prouincia asie minoris signatur per e. Circa hanc inuenies isulam Tenedos. Cicilia. Armenia minor. Armenia maior. Colchis: vñ Jason Medee magis istruct⁹ aureū vellus ab stulisse fabulaſ: q̄z torrētes illius aurꝫ deferūt: qd lanosis pellib⁹ accole excipiūt. Taurus mons a Pāphilia exorit ꝛ ad Indos vsq̄ ꝑtendit. A Tanai amne Scithia seu Sarmatia asiatica lōgo tractu versus ortum⁹ ꝑgredit. Altera extra Imaum mōtem/altera intra Imaum ꝯtinet. Mare qd ibidem ꝯspicis: Caspiū Hircanum ꝛ Scithiū ab oībus noiari solet: ꝛ a septētrionali occeano latēter q̄si fluuius intrat. In hoc isula est Talge sine cultu semꝑ fertilis: regiōes hic multe sunt: videlꝫ hircania Hiberia/Albania/Bactria/Margiana/Aria/Sogdiana/Sacharꝫ regio: Serica in q̄ vt aiūt sericum arborib⁹ in modū lanuginis adheret. gens illa plena scribit iustitie ꝛ cōmercij. Alterius medietatis asie regiones sunt a mari rubro arabia triplex: videlicet arabia deserta: arabia petrea vbi metropolis Petra. d̄ qua Isaias Emitte agnum dn̄e dn̄atorem terre de Petra deserti ad mōtem filie Sion. ꝛ arabia felix: vñ: thus venit et: ob id: thurifera dr̄. Syria silr̄ triplex est: Palestina Phoenitia ꝛ Syria eurua. Oēm aūt terram a Damasco vsq̄ ad Gaçam terrā Canaan ꝛ terram ꝑmissionis sacre historie vocitāt (In qua ꝓuincie singulares sunt Damascena/Galilea/Samaria/Judea/Palestina ꝛ Idumea) Mesopotania/caldea. vbi Babilon. Assyria/Susiana/media/psidis/parithia. Carmania deserta. Carmania altera. Drāgiana/gedrosia/arachosia/paraponisus. India intra gangem: India ex̄ Gāgem. Sinarū regio. ꝛ in pelago indico Taprobana isignis isula regiones site vltra meridianū vltimū a Ptolomeo descriptū ferme ad. 40. gradus. Silr̄ ꝛ particularē eaꝝ que noiatim cōmemorate sunt: descriptionē quantū ad sitū/fertilitatem/ꝯtinētiam: accolarum ꝓprietates ꝛ mores ex Plinio Strabone Ptolomeo pergrere poteris. Dis. De Aphrica aūt qd fiet?

nunquid indiuisam eam ꝛ silentio transibis?

Aphrice regiones enumerantur.

APhrica ab occidēte mari athlantico: a meridie oceano Aethyopico: a septentrione mari mediterraneo: ꝛ ab ortu Nilo finit. eisdē tn̄ que vltra Nilum sunt ad mare Rubeū regiones hic addite sunt. Ab occasu mōtem habet Athlantem: quē ob altitudinē celū sustētare dixere. Regio pma Mauritania tigitana: scda Mauritania cesariēsis. tertia libia iterior. quarta est Numida q̄ꝫ ꝛ mappaliā nonnulli dixerunt. qnta aphrica minor: i qua illa magna Carthago stadiorꝫ. 360. olim Romani impij ptinax emula. sexta est Cireneica: quaꝫ ꝛ Pēthapoliꝫ vocāt a numero ciuitatū: q̄ruꝫ Cyrene vna est regioni nomē accōmodās. septima marmarica est. octaua libia. quo noie etiam tota Aphrica appellat. nona ethyopia interior. decima. Egyptus iferior. i qua oliꝫ filij Israel sub Pharaone post durā buitutem mirabilia viderūt: que dn̄s opabat per Mosen in cāpo Thaneos. Est aūt Thanis ciuitas egypti isignis tūc regali psidētia decorata. In egypto sunt alexādria/ Damiata/ ꝛ Soldani sedes amplissima ciuitas Chayrus: qnā ꝛ Alkyr noiant. Sup hāc egyptū alia egyptꝰ ē Thebais. s. monachorꝫ ꝛ anachoritarꝫ: oli celibi ɔuersatiōe decora. In hac Thebais ciuitas quā cētū portas totidē q̄ꝫ aulas ꝛ pncipes habuisse astruunt: e qbꝰ sanctus Mauritius cū gloriosa legiōe venisse tradit. Sup hāc ethyopia est mediterranee gentes multe ac mirabiles: Troglodite que vescūtur serpentibꝰ stridēt magis q̄ꝫ loquātur. Saramātes: q̄rū vxores cōes sunt. Augiles: Blēmes siue Blēmij capitibꝰ carent: vultus h̄nt in pectore. Satyri: q̄lem sanctus Antonius vidit: vt legēda edocet. Athalātes/ Getuli: ꝛ alie multe q̄ꝫ descriptiōes pmemorati cosmogra. psequunt. Insulas paucas in descriptione hac iuemes. q̄ꝫ noia Gades: que ꝛ Betice adiacet. Corsica/ Sardinia/ ꝛ Sicilia circa italiaꝫ. Corcyra in Hadriatico mari. Euboea que mirabilia aphrice

⁊ Nigropõt Boetie õpposita est creta siue cãdia. Rhodus ⁊ ciprus. In septentrionali pelago sunt. Hibernia anglia: q̃ albion ⁊ olim Britania dicta est cuius pars Schotia thile irlãdia in vltimo mari. Orchades. 30. numero ⁊ Scandia memorabilis. Hec circa terre infime partis elementalis mũdi descriptionẽ cõmonuisse magis q̃ȝ tractasse me cognoueris: ne aliquãdo perutile cosmographie scientiam abhorrescas: sine qua nec gẽtiliũ nec sacrarꝝ lrãꝝ historias plene intelliges D. Introductione ista edoctus cũ vacauerit aliorum scripta diligẽtius lustrabo. iterim que supsunt de astronomia ꝓsequamur. Ma. Singulas ⁊ celestis ⁊ elemẽtis regionis partes: sicq̃ȝ totius mũdi habitudines ea qua potuimus breuitate descripsimus: nec relictum videt̃ qđ necessario explicãdum exposcas. Di. hec ille. Quãq̃ȝ hecce lõgiore sermone q̃ȝ huius opusculi rõ expostulet / nõ absre tñ / id actitatum arbitreris cũ potissimũ memoriaȝ istituamus ut plurimum ꝯducit locoꝝ vendicatio: Cum nãq̃ȝ in terraꝝ regnoꝝ ⁊ ꝓuinciaꝝ descriptionibꝰ abũdauerim promptiores erimus ad imaginum fabricationẽ que fit penes isignia regnoꝝ ꝓuinciaꝝ terraꝝ ad ciuitatũ insup ⁊ ꝓprietate gentiũ ⁊ ꝑsoꝝ: sumemus imagines ꝓut latiꝰ ifra i applicatiõe ita quoq̃ȝ ꝑticulares loci i his cõmodiꝰ fabrifiũt. Ceteꝝ varij varijs cõpararũt sibi tũ cões: tũ ꝓꝓos locos. Metrodorus eteni ille grecus in duodeci signis obliq circuli videlȝ Ariete / Thauro / gemini / Cãcro / Leone / virgine / Libra / scorpione / Capcorno / Sagittario / Aquario: ⁊ Piscibꝰ trecẽtos ⁊ sexagenos ꝯstituit locos: q̃ totideȝ gradibꝰ iste zõdiacus circulus apud astrologos metiri soleat. Veꝝ authore Quitiliano in vndecimo institutionũ lib. vanitas hec fuit phi plus gloriãtis i arte q̃ȝ naturali memoria: ceu velit denotasse huiusmodi loca rebꝰ locandis nõ ꝓportionata: qđ tũ necessũȝ ẽ vt pho placet in q̃rto de auditu physico. Quãq̃ȝ etenim ꝑ grãdia sint ea astra sicuti Iginius in poetica astro

Metrodorus

Quint. ꝯ Met.

Arist. 4. phy.

nomorum perdocet. minime tamen imaginibus hominum viuis com/
petebat tantus numerus ni tam grandia effingerent vt figuras
animalium apud nos quorum typum gerant in immensum supergrediantur
tur et tunc fictitijs deputaremus. Et proinde Joan. Michaelis
floccipendit positionem locorum patris sui Guidonis. Qui ex
animalibus cepit locos suos: eorundem ordinem alphabeto latino
deducens: vt a singula littera vnius animalis nomen inchoaret:
perinde inquit Joannes ac si noia hec sint Asinus / Basiliscus
canis/draco/elephas/faunus/gryphus/hircus/iuuenca / leo/
mulus/Noctua/Ouis/Panthera/ Qualea / Rynoceron/
Symea/Taurus/Tygris/Ursus/xistus/philosophus/ica/
na/ Zacheus: hec singula in quinque locos particulares
siue proprios diuidebat: vtpote in caput pedes anterio//
riores in ventrem et posteriores pedes ac caudam. Cumque
eum ordinem natura porrexerit non facile in ipsis enume/
randis ingenium confunditur. Sic itaque centum et qnde/
cim locos particulares nactus in eis rerum memorabilium ima
gines sculpebat. Sed inconueniens quodammodo is mihi mo
dus videtur si viue imagines (quod nostri post Rauennatem est in
stituti et eorum qui inter neothericos magis rem sapiunt) in ipsis
describi debeant: vt si eam propositionem. Sortes scribit: in
capite canis vel ouis locandam censuero non sorti scribenti
ipsum proportionatur: nisi secundum fantasiam quorundam illi maxi/
me: qui nouit integros homines in digitis suis locare: sicuti q/
dam doctor memoraturus quarundam propositionum dixit mihi ec
ce in sedibus notarum musices videlicet G maut A re b mi etc. con
stituo loca. Et in G maut imaginatus est quendam suum amicum
(cui angelus nomen) crucem in humeris gestantem et ita dein
ceps: sed in eo laudarim potius bonam imaginatiuam: quia artis
nostre regula est que exigunt loca locandis proportionabilia debere
esse: quatenus abstractio a materialitate ab vtrisque eque fiat. Non tamen
inficior huiusmodi animalia non nihil conferre in Cometicijs locis serie
quadam fabricandis: poterunt quoque constituta iam vel nam vel arte ipis

Joan. michaelis

Contra Guido.

discerni & in hoc profecto numerus alphabeticus prōpti-
tudinē & celeritatē aliquam p̄staret. Unde nō absre quidaꝫ
ꝯstitutas fabrifactasq̄ꝫ domos pro cōibus locis: sumētes in
his cameras ꝑ particularibus ex ordine alphabetico reꝝ &
aialiū distiguūt. Cuiusmodi in his dictionibꝰ cōplectunt.

Alabrum	Aluearium	Aries	Arbor	Auca
Babatuꝫ	Belua	Bipēnis	Botrus	Buso
Catta	Ceruus	Cignus	Coclear	Cuna
Dalmatica	Deca	Dyadema	Dolabruꝫ	Dux
Estanea	Elephas	Ensis	Egrotus	Edus
Falx	Fenestra	Fistula	Follis	Furca
Galea	Gerula	Gygas	Gomor	Grus
Harpa	Herodius	Hilla	Horalogiū	Humerale
Imago	Imperator	Idria	Idolum	Insula
Kaldare	Klepsedra	Kyrios	Koruus	Kussinus
Lampas	Lepus	Liber	Lorica	Lucerna
Manus	Mensa	Miluus	Mors	Muscipula
Nauis	Meretrix	Nisus	Nola	Nuces
Organū	Ocrea	Ouile	Onecratalꝰ	Ortus
Pauo	Pennale	Piscis	Poma	Puer
Quadriga	Quercus	Quiscula	Quocus	Quotgeber
Rallum	Rex	Rinocerō	Rota	Ruta
Saccus	Serra	Symea	Sotular	Sudariuꝫ
Tabella	Tela	Tympanū	Toga	Tuba
Urna	Uter	Urinale	Uxor	Upupa.

Si quidem ꝓpe ianuā intra aliquam domū ponas Alabrū:
& dehinc in qnq̄ꝫ pedum distātia alueariū fingas: & post in
ꝯsimili distātia arietē: itaq̄ꝫ deinceps facile loca notabis q̄ꝫ-
plurima. Et in huiusmodi positione cuiusq̄ꝫ loci quotatio
Contra Georgium Resch. leuiter ꝯspiciet. Naꝫ A qnq̄ꝫ administrabit: & b qnq̄ꝫ: & itē
c qnq̄ꝫ & ita ceterarum queq̄ꝫ lr̄arum. Et q̄ꝫuis in ficticijs
locis hec distictio opportuna sit vt īfra patebit. Non ꝓpte-
rea modus Georgij Resch quē in margarita sua ph̄ica tra-

dit ꝯueniens est quare nec illuz afferẽdum volui ceu imp/
mẽdis imaginib⁹ conducat: qñquidem ƀz mãe quã eloquu
turi sumus ordinate: memorãda collocari oporteat exigen/
tiã ⁊ ordinẽ. Si tñ imagines qppiam circa hmõi animalia
agere fingamus qd intẽtam ꝓpositionẽ declaret facile ꝯce/
demus. Insup si inscriptio in artubus eoꝝ fiat infra doce/
mus: trac. 4. ca. 6. vñ Regulas mox subnectemus locoꝝ.

¶ Caplm quintũ. De Regulis ꝯditiones locoꝝ ꝑtinẽtib⁹.

COpia Reꝝ ⁊ verboꝝ: accõmodata locoꝝ multitudi/
ni per figuraꝝ multiformitatem ꝑbet quandam vt se/
pius repetamus facillimã recitãdi vehemẽtiam: dũ/
modo recto ordine situant loca atq; distãtia debita: ⁊ eã nã/
ciscant amplitudinem/altitudinẽ/luciditatez/⁊ reliquas cõ/
ditiones sibi ꝯgruas. Id igit in ꝑmis ꝑcipimus: vt in debi/
ta ordinataq; dispositione tibi loca vendices. Est qppe me/
morantis (veluti Cicero astruit) vt locos qua facilitate a frõ
te incipiens recẽsere poterit: eadem nãli adiutus idustria a
calce repetens valeat ordine ꝑpostero enumerare. Et hoc si
cut Frãciscus docet ne qñ ꝑturbatione ordinis ipediamur.
Et quanq̃z ordiri poterimus dextrando/sinistrãdo/ascen/
dendo: autue descendendo ⁊ quotolibuerit ordine: a sini
stra tamen sumendus est: vt proximo enodabimus capite.
tract. secundo capitulo. 6. de qualitate fabricationis. Et
Rauennatis preceptione qui in ediculis nr̃is tẽplis delu/
bris ⁊ ecclesijs ex ordine locos iuxta situm structuraꝝ: ⁊ in
his reꝝ cõpertaꝝ serie quadam sumẽdos suadet. Cuius ꝑ
fecto ea est vtilitas vt veluti in codicib⁹ mã in paginis ꝯti/
nua relegit ex ordine: pariformiter Artista ex locis depositũ
repetat. Nam vt inqt Frãciscus si in ordine stãtes notos q̃z
plurimos viderimus nihil nr̃a intersit vtruz a summo vel
medio noia eoꝝ dicere velimus: Ita ⁊ i locis ex ordine col/
locatis ꝯuenit vt in quãlibet ꝑtem quoto quoq; loco imagi
nibusq; libebit cõmoniti dicere poterimus id qd locis mã/

Cõmendatio

Prima regula Cicero.

Frãcisc. Petrarcha

Petrus rauẽnas

Ordiniſ ꝯmodũ Fran. Petr.

Experi/
métum

Conti/
guitas
locoꝝ
fit ima//
ginatiōe

2a regla

Cicero
Petrus
rauēnas

dauerimus. Et itidem experimento quibusdam nōnunq̃
pa tefeci: eandem mām audientibus recēsens nūc illinc in
tentās exordiū: nūc hinc nūc ex medio finez repetēs: nunc
q̃dem caput ꝛ frōtem: facile q̃ppe est ex locis ordine collo/
catis mām imaginatā ordinate ꝛ sapiēter pnūciare: certitu
dinaliter de vno in alteꝝ pcedendo ordine recto ꝛ reflexo
atq̃ ꝑpostero. Siq̃ igit cōmunes locos habeas segregatim
q̃plures pro vna attamē mā vtpote hic monasterium: illic
Theatrū: alibi vero delubrū siue tēplum ac huiusmodi reli
qua vt domū lanificis: edem pistoris/aut barbitōsoris vel al
terius ꝛ quod in his ars fabrilis non effecit aut natura: co/
gitatione nostra saltem incōtiguitatis ordinem redigamus.
Et itidem in proprijs obseruetur: quatenus si meminisse
velim. Hoc est preceptum meum vt diligatis inuicez sicut
dilexi vos. Et hanc propositionē: Maiorem charitatem ne
mo habet vt animam suam ponat quis pro amicis suis: nō
in primo loco qui forsan prope ianuam est prior ponatur p/
positio: ꝛ altera in quinto aut sexto sed potius in secundo q
mox primum sequitur alioquin confusio ordinis mihi obti
gerit. ¶ Congrua quoq̃ locorum expetitur distantia vt i/
ter locum ꝛ locum quincupedalis intercapedo sit: interual
la autem voluit Cicero esse mediocria vt paulo plus vel
minus pedum tricenum. Sed quinq̃ vel sex pedibus dista
re iubet Rauēnas: qd̄ opportunissimū expti sum⁹. Si nāq̃
nimis pcul remoueantur: cogitatio minus valebit: nimia si
quidem distantia efficitur nimis vaga: quemadmodum vt
fus recolligendo nimis seiuncta magis dispergitur q̃ obie
cta aggreget. Nimia quoq̃ vicinitas imagines cōmixtio/
ne confunderet ne discrete cernantur: quemadmodum lit/
tere in charta/vel tabella/vel cera nimium proximantes cū
difficultate leguntur discretim. Attamen cum Angulus lo/
ca secat aliudue insigne: duobus saltem pedib⁹ loca distare
sat esse experimento noui. Id quoq̃ semper curandum sta

tui:aliqd iter locū & locū mediet:aut ipmmet in ordine notatu dignum locus fiat. ¶ Ea quoq continua erit locorū quantitas ne sit nimis arcta vel alta:imagines siquidem latitudinis superficiei & longitudinis proportionem exigūt: quemadmodum namq pictor pro effingendis simulachris captat parietis spatium:qd sufficit ita & artista faciat oportet. Hinc Franciscus (quem plerīq imitantur magnitudinem non modicam sed mediocrem locos habere necessum ait. Nam preter modum magna ampliuagas imagines reddunt:& nimis angusta sepe videntur imaginum non posse collocationem capere. In parua quippe fenestra:mens Camelum non concedet. Sic deniq si in spacioso loco res perexigua consistat:citationem sensus non defiget determinatione loci:vnde neq facilis erit inuentu. Quod similiter itidem memorie accidet vbi in nimis amplo loco fingatur idolum. Magnus itaque locus imaginario quoppiam in duo scindatur:vt inter binas columnas:aut duas fenestras improportionabiliter distantes fingas in pariete:promptuarium/Aram/altare & id genus simile:vt ad debitā locus restinguatur mensuram:vt si cōpetentis stature virum expansis lacertis superficiei applicueris recte longitudinē scilz sursuz:& latitudinem dextrorsuz atq sinistrorsum metieris. Non enim altior erit locus q̄z in pauimēto sistens manu contigere valeat:ne q̄z amplior erit statura mediocris viri: hecce nihilominus experientia moderabit:hec attū figura q̄ztitatē loci edocet.

3ª regla

Francis. Petr.

Locus dispertiendus est

Mensura loci cōpetēs

Quarta regula.

Lucidi/tas no/cet

¶ Ea deniq3 locis inerit q̃litas ne vel nimis obſcura ſint vel lucida nimis: aut figura vel forma ↄſimili vel etiã ſphe rica: Excellens qppe obiectum corrũpit ſenſum: ꝛ hic non ꝓportionatum minus a potẽtia ſuſcipit. Nõ enim noctua lumẽ ↄtuetur ſolare: ꝛ exuperantia cãdoris ↄturbat viſum ne obiecta diſcernat: ita ꝛ in nimia claritate locoꝝ ↄcepta: reuerberationẽ patit fantaſia vt quodammodo imaginatio ↄturbet. Accedit inſup ꝙ mens in perpulchro (cuiuſmodi eſt claritas) oblectata minus aduertat nõ tãto decore perſpi cuũ: Vñ non viridia prata: ꝛ Amenos cãpos ſeu iucunda

flumina vel nemora delectabilia vbi varius est auiũ ɔcẽtus pro studij locis selegenda Petrarcha voluit ne cogitatio his affecta ab intẽtione auocet. Ubi autẽ loca minis opaca obscura ꝛ tenebrosa fuerint imagines nõ quãtum sat est relucescẽt. Ueluti optima queqꝫ idola in parietibus efficta: vi sui in caliginosa nõ patent nocte. Nr̃a etiam imaginatio ꝛ fantasia seqtur plurimũ apphensionem exterioꝝ sensuũ: qδ ꝛ alioꝝ doctrina ex de Sẽsu ꝛ sensato: ex scδo de aia: ex lib: de memoria ac reminiscẽtia teneo: ꝛ expientia quoqꝫ didici. Frãcis. Petr.

¶ Propterea aũt locos dissimili figura cõparandos statuere ferme oẽs q̃tenus distictius interluceãt. Sit itaqꝫ ꝛ locorum iterse ꝛ imaginũ ab ipsis disparitas. Silr̃itudo locoruꝫ pre oibus maxime vitet ipsa sigdem est ex paritate mentis turbatiua. Cũ enim qs multa intercolũnia sumat similitudine locoꝝ ɔturbabit. Queãdmodum mihi obtigit dũ ordinem libroꝝ biblie ꝛ materiaꝝ eius gñalium: in Cenobio quodam reposui: nõ hñte cellaꝝ dormitorij quante sufficiebant differẽtias. Id aũt mihi euenit qm̃ nullo pceptore artem didici: sed ex solis scripturis q̃s ad plenũ nõ intellexeraꝫ: q̃tenus latẽtia eruerem integumẽta misteriorum artis non vndequaqꝫ explicita vt postmodum exercitatioꝛ pro modulo igenij cõpertum habui. Sunt nãqꝫ plurima sepenumero secreta lr̃is ppter indignos non cõmittenda: sed verbatiꝫ qbus ea fauemus cõicanda: nec ppterea etiam mireris si huc nõ oia retulimus que verbo tenus accipis hec nãqꝫ pro introductione: ꝛ quãtum alij cõicandum voluere sufficiãt: tu aũt penetralia ꝛ pectoris arcana coram (non ex chartis) ĩtueberis vt cepisti: Nam amicoꝝ sunt cõia q̃ non (vt adagium est) añ porcos spargẽde sunt margarite: ceteri laborẽt ꝛ hac nr̃a manuductione sibi per expientiam latitãtia vendicabũt de obstrusis reꝝ latibulis. Qñ nãqꝫ ipse pro uectioꝛ fuerim in arte multa cõperi que pus alienissima vi debãtur. Uñ ꝛ didici qm̃ locoꝝ diuersitas alia alterius rei Locorũ silr̃itudo ipedit Expim̃ti exm

prebebit accessum: vt determinate noscatur in quo loco res quelibet deposita fuerit. Sed eam locorum confusionem quã in cellarum assimulatione passus sum: aliquis in sua collectura prohibens inquit loca nõ fiant in cellis fratrũ. Ast dũ itidem cuidam auditorum meorum preceperim is constãter obiecit. Nihil sibi ianuarum similitudinẽ officere: quãquidem hunc fratrem in hac habitare cũ officio suo consideret et illũ in ista: et sic deinceps. Quorum quoniam diuersa sunt officia oportet aliter aliterque considerẽtur: penes instrumẽta potissimum quibus operam suam exercent: vt hic curã sacrarij gerens: vtatur instrumentis ad hãc cõducẽtibus. Et is publice legens: versare codices sue lectiõis consideret et ita reliquorum. Et eo quidem libẽtius hac conuincebar argumẽtatione quo et discipulũ proficere didici: quoniam hec consideratio sibi conferat: et noui nõ penitus inanem meã eruditionẽ. Quoniam nostra perceptio est colorum varietate aut rerum inãlium illic fictarum dissimiles reddantur loci multiplicitate. Unde in singula cuiusque celle ianua siue foribus eius quippiam effingendũ erat: quo forinsecus internoscerẽtur: abintra autem que a discipulo recẽsuimus allegata. Sepius namque euitatur etiam similitudo cũ adiectione manus humane: lignee auree aut alterius rei lapidũ congerie/arboribus/tumulis/aris/monumẽtis/biremibus/astris insulis nauibus põtibus precliuibus altitudine et profunditate: si nõ natura vel arte fuerit constitutum. Et item varijs officiorum instrumẽtis illuc collocatis: quatenus in primo loco imaginemur incudem fabri in altero alterius artificis. Tũ demum alijs differẽtialibus medijs itidẽ efficiemus: vt pote diuersos colores illic imaginemur quatenus hic locus sit albus: ille niger: hic ligneus ille auro textus: ceterisque principalioribus depingatur locus coloribus vt rubedine/ viriditate: et id genus reliquis. Loca quoque ab imaginibus esse disparia et dissimilia voluit dñs Arnoldus Tungris preceptor noster vt loca sint difformia imaginibus: horum siquidem incidẽtia tantum conferret memorie: quãtum visui littere creta siue albo colore in

Quibus medijs similitudo vitetur

imagines a locis dissimiles esse debent

papyro ⁊ chartis albis descripte. Opposita autem iuxta se/se collocata magis internoscũtur. ¶ Quoniam aũt circularitas ⁊ rotũditas nõ satis discretiua est ꝓncipij aut finis ꝓ/pterea locoꝝ sphericitas prohibet quod nãqꝫ primo enunciãdam venit in ꝓncio collocet oportet: ⁊ quod deinde: in medio aut calce. Ceteꝝ quid locus reliquoꝝ preter que ap/plicauimus ꝑdicamentoꝝ sumat: haud magni facimus nisi forsan de. Qñ: vt prudentis fore dixerim sese ad certamen accingere ne pugna mox instante inermis prodire cogatur ⁊ inertiam mõstrat propugnatoris ante inuasionem non ꝑ/muniuisse fortalitium. Negligentis quoqꝫ esset scriptoris tũc ꝓmum comparare chartas cum mox in precincto scri/bere oporteat. Erũt tibi itaqꝫ semper loca ad manum ꝯstituta ⁊ ea qdem meditatissima: quibus in non perspecto tem/pore occurrentia inscribantur. Quod autem plerisqꝫ in solitarijs ediculis: ⁊ in sitibus terre non frequentatis visum est loca esse constituenda: nos ipsa experientia refellimus: post Rauennatis auctoritatem: qua sufficit ea edificia in q/bus sumpturi sumus locos vel semel vacua ab hominum frequentia vidisse. ¶ Est quoqꝫ nonnullorum preceptio qꝛ locos: quos manu propria constituimus in ediculis nostris fixos esse volunt: propter firmam imaginum impressionez ⁊ prõptam recitationis facilitatem in reipsa copiosa ⁊ mul/timoda: hinc in ratibꝰ ⁊ nauibꝰ vetant qdam ꝯstitutionem localem: aut fingere esse fixas. Sufficit aũt mihi eam vidis/se nauẽ quam ibidem permansuram imaginoꝛ: qꝛ si tñ con/tigerit illuc redire vbi constituta erat: ⁊ modo abesse perpẽ/dero: nõnihil conturbabit: nisi non aliud cogitemus: qꝫ si in nostra imaginatione perseuerauerit fixa. Itidem de quo/uis fluxibili loco: quos aliqui clauis affigendos suaserunt: quod interpretor sola imaginatione fixos ꝯcedere necessũz esse. ¶ Qua in re sũmopere elaborãdũm est vt perfecte/fir/miter ⁊ fixe/ac ordinate loca nobis perpetuo hereant: ideo

6ª regła

Loca ñ sint sphe rica

Loca semp ꝑ/disposi/ta erunt

Cõfuta/tio opio nis

7ª regła

Qũo lo ca sint firmãda

Exhor/tatio

quidez ne vnus aliquis preterfluat:aliogn eius materiam amitteremus:qué siqdem nó tetigerimus reminiscentia is minime depositū redderet:ꝛ q penitꝰ fuerit abolitus a memoria totaliter ab intētione frustrabit. Quāobrem expedit ea frequēter p fantasiam trāscurrere etiam vacua:quatenus cū oportead vti sint nobis meditatissima. Si nāqꝫ forent loca q̄renda qn̄ eis inscribere voluerimus:haud minus fastidiosum erit q̄ȝ chartam facere dū scribere debemus. Ter qꝫ quaterqꝫ ꝓinde mensiliter loca repetas. Meditationes eni uero (vt phs inqt) memoriaȝ saluant:qđ sup̄/trac.p̄ cap.7. de vtilitate locoꝝ in fine exposuimus:per hoc memoriā augeri:q frequenter intuimur species locorum ꝛ imaginum in fantasia repostas.

Loca sepius repetenda sunt

Aristot.

Capitulum sextum. De Fabricationis locorum varietate/qualitate:ꝛ habilitate.

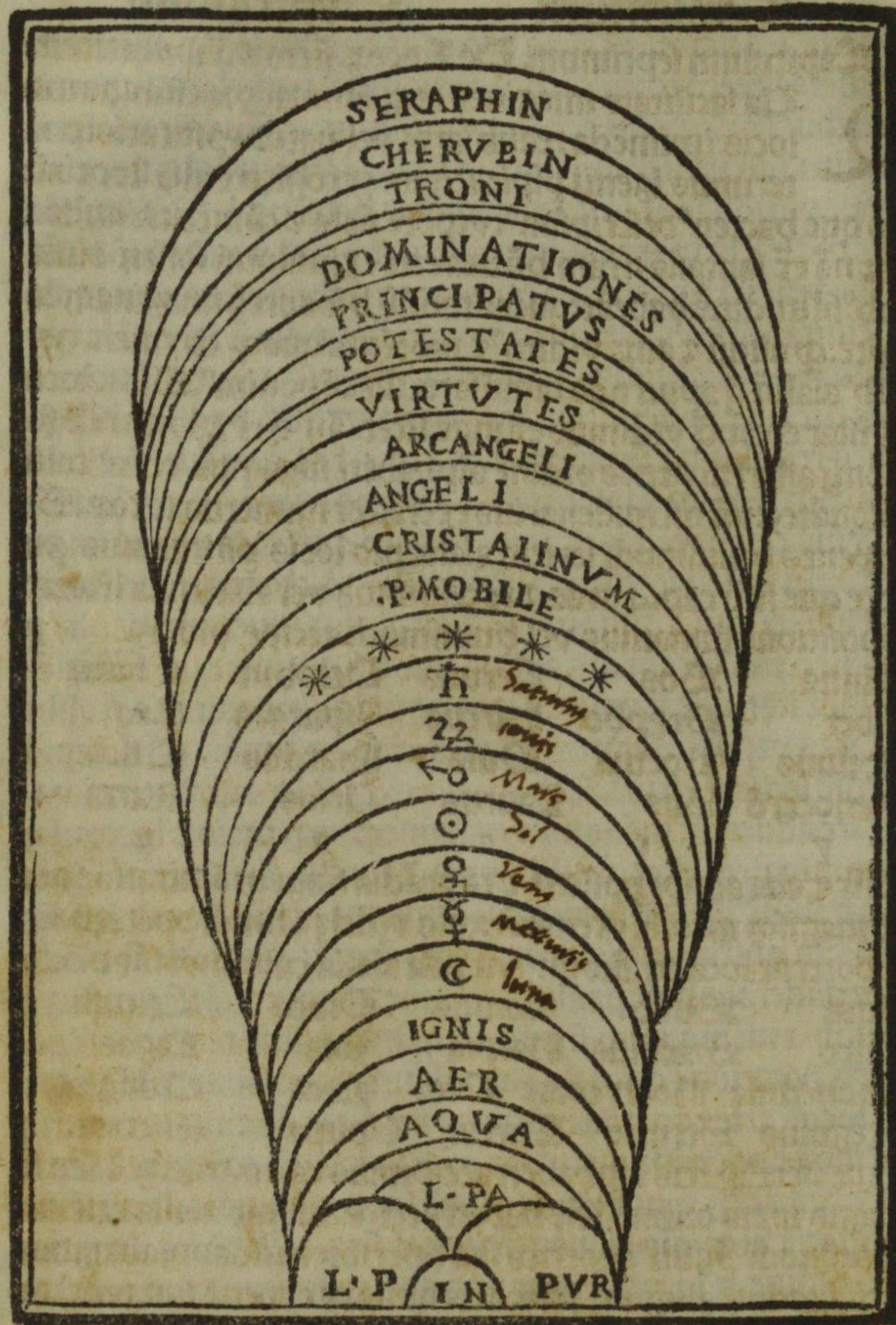
Ex pertractata quātitatis ꝛ q̄litatis ꝛ ordinis ac aliorum que locis accidūt notificatione:facilior erit ea fabricādi modus/ni forsan varias a varijs formas eē traditas quem ꝯturbet:vtpote q Cicero iubet vel regioné accipere in ea ꝯstituere loca aut nos ipsos Regioné imaginari. Cómentatione aūt cuiusdam voluisse dꝫ tres modos loca fabricādi esse:primus:Seruare celi seu etiā totius vniuersi ordinē. Secūdus:accipe diuersa aialia quoꝝ organica mēbra in hac arte poterūt esse loca:ꝛ q̄tenus locoꝝ habeat ordinē:penes lr̄aꝝ Alphabeti seriem hmói aialia ex noibꝰ in ordinē redigūt:vt sup̄ meminimus trac.2° cap.4°:ꝛ stati i fictitijs magis ample explicabimꝰ trac.2.ca.7.ar.j. Tertiꝰ aūt q̄ȝq̄ȝ grossus videaẜ familiarior plerisqꝫ tn̄ ē: facilis quoqꝫ ꝛ vtilis ꝛ artē icipiētibꝰ magis accómodus vt a leuioribus ad arduiora facilior fiat aditus. In cóparandis autē realibus locis nā:vel arte fabrili ꝯstitutis vt sepius repetamus ciuitates/monasteria/domos/aut qd his simile desumēduȝ est:in qbus Petri Rauēnatis modū insequamur:

Clarietas fabricationis Cicero.

Qualitas fabricationis Petrus rauēnas

vt a sinistra

vt a sinistra manu ad solis decursuz dextrādo ꝑgrediamur: ꝯstituētes recto tramite loca ordie videlȝ quo latini chartis inscribūt lr̄as: q oiuȝ accōmodatissimus ē. In q̄ re nō satis eruditus ab initio: aliq̄zdiu ad istar cācri retrorsuȝ serpebā: vel vt potiori loq̄r similitudie: ad istar hebreoꝝ legēdi scribendiue ordinē lr̄aꝝ q a latinis obseruat̄ ꝑposteraui: ab ipo aūt errori experiētia reꝝ. magr̄a reuocauit: Fabricaturus itaqȝ loca ciuitatē oppidū/monasteriū/eccl'iaȝ/domū/igredē. ꝛ qc/ qd ad sinistrā cōperis in muro vel pariete accurati⁹ notato deqȝ hic qd 2° offenderis loco signa: ꝛ itidē de 3° ac reliqs penes regulas paulo aū traditas/trac. 2. ca. 5. vt fenestre colūne: aliaqȝ itersecātia in pietib⁹ locoꝝ discrimē p̄stent. Ita tū ne ꝟsus cētruȝ tēdas: sȝ poti⁹ istituto calle i pietib⁹ ad singulas cameras seu iterstitia: vel i eccl'ijs ad choros/capellas/armariū/sacrariū/ꝛ hmōi: tādē ad egressuȝ reuertaris ianue ꝑ quā itroijsti. Si aūt ars aut nā̄ illic nō ꝯstituit quo sufficiēter loca iternoscāt̄: imaginariū qppiā adhibe: ex his q̄ alibi videras vtpote/Altare/herculeā/clauā ꝛ hmōi. ¶ Cui nō ꝯcedit̄ itrisec⁹ vniuersa lustrare/veluti solers architect⁹ varietatē aduertat māsionū ꝛ maximoꝝ atqȝ maioꝝ locoꝝ: i qb⁹ minora effingat ab alibi visis. Non superficialiter aūt loca cōparabim⁹: sȝ fixe firmiterqȝ ipmant̄ memorie: ex quoqȝ tota vis hui⁹ negotij pēdet. Terqȝ q̄terqȝ ꝑinde deābulādo loca ꝯsidera: ꝛ post paululū resume imaginatiōis ꝑcessuȝ ꝛ examina memoriā: q̄ si min⁹ fixe teneas illuc reuertēs repete icorporationē quoad cōmendaueris memorie: Nā publicāt locos arte cōpatos diuturna meditatiōe ꝛ iugi exercitio memorie adeo ipmimem⁹: vt nō aliter tenē/colligē: ꝛ memoriter reddē q̄ȝ q̄ nobis notissima sūt possimus: distrahit̄ enī memoria: atqȝ ois ai vis effeminat̄ si in colligēdis imaginibus ordine ꝛ loco dūtaxat vno aberrauerimus. Hacten⁹ de real. b⁹ habūde. Inuisis celo/padiso ꝛ iferno noscēdis: sphere mālis notio nōnihil ꝯfert ꝛ vniuersi figura. Nota attente

SERAPHIN
CHERVBIN
TRONI
DOMINATIONES
PRINCIPATVS
POTESTATES
VIRTVTES
ARCANGELI
ANGELI
CRISTALINVM
.P.MOBILE
IGNIS
AER
AQVA
L·PA
L·P
IN
PVR

Capitulum Septimum

¶ Capitulum septimum. De Locorum fictorum fabricatione.

Qua facilitate imagines atque simulachra effingimus locis imprimenda realibus arte vel natura constitutis: poterimus ingenii perspicacitate excogitate alia loca ab his que hactenus descripsimus: vtpote ficta et commentitia nullam in rerum natura extra fantasiam nostram habentia realem existentiam: nisi forsan in suis partibus similitudinem habeant: quemadmodum hic aureum imaginamur montem: quia aliquando et aurum vidimus et montem: ita quoque chymeram ex partibus animalium que apud nos familiaria sunt componimus. Sic et loca ad istar eorum: que vidimus effingere licet. In qua re plurimum presti monij affert: si penes ordinem alphabeti iungamus vocalibus consonantes: vnde quasi millenarius excrescet numerus locorum. Siue penes huiusmodi seriem animalia pro locis constituamus vtpote que supra cap. 4. trac. 2. recensuimus vel alia iuxta literarum compositionem sumamus vel huiusmodi accipere videlicet.

Asinus	Bos	Ceruus	Delphin	Equus
Fiber	Grypho	Hircus	Ispurges	Leo
Miluus	Noctua	Ouis	Pardus	Quoler
Renoceros	Sus	Taurus	Ursus	Xarta
y	ç	z	?	ꝝ

Similiter et alia accipi possent et tam grandia fingi que admiratione magis magisque memoriam excitarent: quo videlicet in huiusmodi competentia fieri poterunt loca cum alioquin sint parua animalia cuiusmodi sunt hec. s.

Auca	Buffo	Coruus	Draco	Eritius
Falco	Graculus	Harpia	Ibis	Lagos
Monedula	Noctycorax	Olor	Pica	Quisqlia
Regulus	Strutio	Turtur	Upupa	Xischen.

Que inferius per literis alphabeti accipimus ca. 10. trac. 3. Verum si magis iuxta ordinem Alphabeti accipere lubeat animalia celestia cuiusmodi Iginius in poetica sua describit itidem approbamus: si tamen in ordinem aliquem qui in hac arte summopere expetitur sint redacta Iuxta alphabeti seriem seu quomodolibet aliter et imaginemur ea similiter in aliquo spacioso loco consistentem. Et vt ante oculos cuncta collocentur ex eius libello nonnihil conferret ea huc figurata transtulisse tali ordine

Joan. Iginius

¶ Andromeda	Cepheus	Hydra	Perseus
Aquila	Cygnus	Juppiter	Phyllirides
Ara	Circul⁹ lacte⁹	Leo	Pisces
Aries	Corona	Lepus	Piscis
Auriga	Cetus	Lybra	Saturnus
Aquarius	¶ Delphin	Lyra	Sagitta
¶ Boetes	Draco	Luna	Sagittarius
¶ Capricornus	¶ Eridanus	Mars	Serpentarius
Cancer	Equus	Mercuri⁹	Scorpius
Cassiopeia	¶ Gemini	Nauis	Sol
Canis	Hercules	Orion	Thaurus
			Triangulus

Sūptio fictorū locorꝝ ex arte mechanica

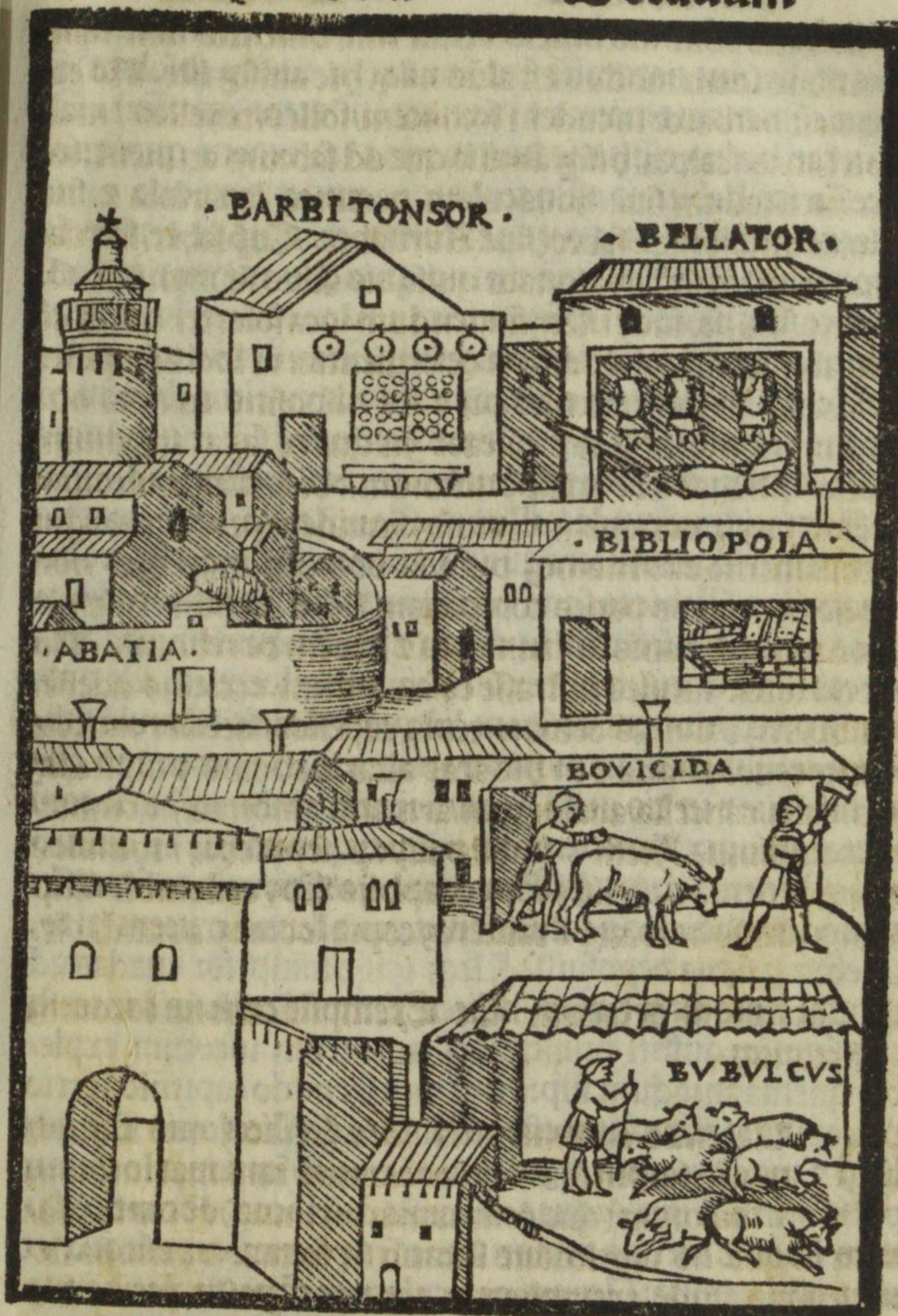
Familiarius aūt penes alphabeti ordinē ex arte fabrili loca nobis vēdicabimus: vt ꝑmum maxima q̄dam ꝛ in his alia in qbus iferiora imaginū receptacula constituamus. Quasi exordiēdo ciuitatem vel vrbē aut oppidum sumamus: ꝛ penes alphabeti seriē in illa edes casas siue domus per artificū mansiones accipe opportunū videt. Nō his dūtaxat difficile erit q neqꝫ mūdum pagrarūt: neqꝫ relatu aliorꝝ p exēpla noticiā rerꝝ nancisci queunt: vt ad officia queqꝫ qd spectet didicerint. Sufficit nāqꝫ imaginari ciuitatē in cuius introitu porte primum a leua introeūtis siue a dextris exeuntis: ita q̄ fiat ꝓcessus a sinistris ad dextrā ptem ad istar motus firmamēti ꝯstituam⁹ locū ac si realis foret manu hoium effectus: cuiusmodi sunt fenestre colūne ꝛ id genus reliq̄: Et si ad alphabetū aspicias ꝑmuꝫ eius elemētū A mox Abbatiam ꝑferet: quā illuc ꝯstituentes dispiciēduꝫ erit: qd ad loca religiosorūꝫ spectet in Monasterijs Cenobijs ꝛ Claustris: ꝛ qcquid sug-erit iuxta lr̄aꝝ ordinem pro loco maiori sumamus: vtpote iterꝝ A respiciētes: imaginabimur faciliter Armētarium in quo armēta siue boues stabulātur: dein de. B. balneū ꝛ plura: penes huius ꝯsonantis cuꝫ vocalib⁹ cōbinationē vt belluariū in quo Abbas pro sua dignitate fe

ras ꝯseruet: bibliothecã/bouicidariũ ⁊ sic deinceps poteris hãc litteraꝝ copulationẽ facere iuxta formã quadrati quod inferius trac.3.ca.12.ex Publicio applicabimus. Cũ aũt ꝑ totũ monasteriũ trãscurrimus: prioris Alphabeti subsequẽs lr̃a videlꝫ B nobis barbitõsoris bellatoris bibliopole boui cide ⁊ bubulci domos mõstrabit. Ita quoqꝫ Q cum qñqꝫ vocalib⁹ iũcta: ⁊ d. ac reliquae deinceps que qſqꝫ pro suo libi tu effingere poterit. Sed maxime obseruãdum cẽseo vt hu iusmodi vrbẽ/ciuitatem/oppidũ/castellum/villam/pagum/ municipiũ/vel castrum: pro maximis sumamus locis: ⁊ ca/ sas/domos/edes/delubra/tẽpla/ac reliqua eius gñã pro ma/ iorib⁹ locis itus ⁊ ex̃ quantã ꝯcedit scrutemur imaginatio/ ne in huiusmodi fictis sicuti in realib⁹ singula notamus: vt qualia menia: quales parietes: q̃bus vestibulis/ianuis/anti cis/atqꝫ posticis/desoris secernãtur: vtrũ atria habeãt edes: vel vnico ostio: vel humili ianua platee pateat itroitus ca/ se: Ast siue corporaliter siue fantastice (vt in ꝓposito) iterio/ rẽ scrutemur domus q̃litatem sumope notãdas velim deal baturas picturas tabulaturas: colũnaꝝ intersectiones atqꝫ pilaria. Trabes gradus: diuersarum camerarum ianuas: ca/ merarum varietates ⁊ exornationes: vt scilicet aliud cena/ culo aliud cubili Thalamoqꝫ locet: q̃ꝫ in coquina Aula vel stupha. Quis etenim prudens in coquina iuxta ignem. Stratus/Camas / Sabata/Cunabula/reponet ⁊ non ma/ gis culina instrumenta: Sartagines/ollas/patellas/craticu/ las/artanos/⁊ id genus reliqua? Quisquis horum gnarus fuerit ex Architecturis rerumqꝫ notionibus: quas vel do/ ctrina de his scribentium vel experientia ⁊ practica atque contuitu familiari adeptus sit vt singulis artificibus singu/ la applicet instrumenta facile profecto pene infinitos fin/ get locos sibi opportunissimos: quibus tamen (vt sepius re petam) solis non vtendum suadeo: nisi vbi forsan realia ad manum non suppetant. Quisqꝫ autem sagax operator ac/

cōmodatioribus suo officio vtitur instrumentis non tamē omnibus idem modus est alijs nāqȝ hic alijsqȝ iste. Nō eni requirit barbator incudem fornacem/folles/tenellas/malleos/limas/scalpra/hisqȝ similia que ad fabrum attinent:sed potius Rallum siue nouaculam pectines lauariola ⁊ suo idonea officio:que fabro(siue Aurifaber/Cuprifaber/ferrifabet:aut etiam sufferrator:aut quisquis alius sit)minime cōpetunt. Ita proinde inter fingendum loca solerter queqȝ cōsiderabis ad singulorum officia deseruientia:vt loci ad opificē collatione ab instrumentis hic ⁊ ibi dispositis minora opportunius multiplicare queas: In qua re sagax ingenium subito suffragabitur arti:potissimum vbi artifex multorum nactus fuerit notionem. Cuiusqȝ siquidem proprietas agnita iuuamento est:si namqȝ pistoris domum ingrediar non modo hic coctos panes conspiciam sed ⁊ furnum pilam ⁊ alia coquendi panis instrumenta ⁊ itidem de reliquis. Nō modo iuuat similes lustrasse casas verum ecclesijs adesse. Insuperqȝ basilicas delubra/tēpla/capellas/sacella/oratoria mente reuoluamus ⁊ in his aras altaria choros pulpita sedes/stalla/cancella/analogium/armaria/ambitus/⁊ cimiteria notabimus. Item ⁊ inibi pauperum sepulchra/tumulos ⁊ monumenta nobilium Epythaphijs Epycedonibus/Clipeis:⁊ armis decorata ⁊ taliterqȝ copia locorum abundabit.

¶ Capitulum octauum. De Exemplificatione locorum fictorum.

Quatenus commentitia loca faciliori quo poterit modo fingendi artem doceamus tam maximorum ⁊ maiorum (que communia diximus)q̄ȝ particularium in quibus immediate locatio fit formas duximus subijciendas vnde exemplariter contueri possit precepitio regularum sequitur itaqȝ figura ⁊c̄.

BARBITONSOR
BELLATOR
BIBLIOPOLA
ABATIA
BOVICIDA
BVBVLCVS

Ex hisce potissimum luce clarius patet quonam modo tam vera realia (siue naturalia sint siue manu nostra absoluta) q̄z etiam cōmentitia maiora & maxima effingere oporteat. Et ad instar huius ciuitatis non modo vna verum quotquot necessarias habueris effingere facile quiueris: in quo tamē obseruandum est vt pro vna eademq̄z materia vt sepius iā precepimus loca maxima & maiora reddas ingenij conces/sione contigua. Et in ipsis minora & particularia loca cum suis intersignijs & notis considerato. Ita vt primo cum mē te effictam ingrederis ciuitatem: quod primitus ibidem cō pereris regulis nostris prioribus conforme id tibi primus sit locus: deinde Abbatiam accipias pro maiore loco & in ea Arenarium: deinde balneum. Et reliqua huius generis loca penes seriem litterarum alphabeti: ſm diuersas com/binationes sillabicas sumens i ipsis particulares locos & ꝓ prios quibus inscriptio fit cōtinuabis ita quidem vt supra in realibus edocuimus de conditionibus locorum. Et qua/tenus preceptionem nostram clarius ītuearis formulā sub/iecimus: que indicat quomodo eligere loca oporteat in qua li distantia: & in eis quid notabile differentias nobis locorū afferat: insuper numerum adiecimus quo pateat in quinto quoq̄z loco manum ad Ciceronis preceptionem designasse: & quod Rauennas ac alij volunt pro decimo crucem &.20. 30. eorum signa deposuisse. Utq̄z igit̄ promptior euadas ad typum & modum huius subiecte formule cum suis intersti cijs signisq̄z quinti cuiusq̄z loci numerum locorum exple/bis quemadmodum supra tractatu secundo capitulo tertio precepimus. Et taliter effectis locis ad Ciceronis Quinti liani & modernorum regulas: non eris absq̄z copia locorum potissimum si in eis/quas alij custodes locoꝶ vocant cōsti/tues i quoꝶ mēbris minutissima scripturaꝶ repositoria vt mox adijciemus: Uerum vt culariter rē ꝯtempleris iuua mento est hec subiecta formula.

A		V				L			A
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	I	B	L	I	O	T	E	C	A
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C		A	P		E		L	L	A
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Sunt pleriqꝫ singulos locos notātes vt pote in pͦ Rosariā/ in.2.caules/in.3.caseū/in.4.panē/in.5. pisces/in.6.aleum:⁊ ita deinceps:ceteri vero in quolibet angulo camere hoiem pro custode loci deputādo:in ficticijs nō penitus refutarē si tñ hoc ipso memoria adiuuetur. In realibꝰ satis est qꝺ hoium manu ꝯstitutum cōperio:tñ pro differētijs locorum talia qñqꝫ fingimus. Penes iam tradita locis in Abbatia fabrefactis:sup est ex ordine alphabeti domum primam sci licet barbitōsoris accipere ⁊ pariformiter eam locis replere: qꝺ absqꝫ difficultate fiet ex modo mōstratis. Ordo tamen describi poterit vt penes alphabetuꝫ in abbatia sumamus pro maioribus locis Aulam bibliothecam capellam siue coquinam dormitorium/estuarium/fabrilem/ domum/granareū/horreum/infirmariā/lauatorium/molēdinam/numulatoriū/olearium/pistoriū/refectoriū/stuphā/tonsorium/vinariū.Et in his penes pͣdicta, substituere locos. minores cuiusmodi sunt. Parietes colūne altaria ⁊ id genus reliq̄ in q̄bus si ꝯstituerimus hoies nobis notissimos:et in eoꝝ artubꝰ loca effingamus eo q̄dē ordine vt pͥmus dexterue pes primo nobis sit loco:femurqꝫ pro scđo manus dextra ꝑ tertio:humerus deīde quartus sit locus :caput q̄ntus:humerus itē sinister sextus:leua septimus:femur aūt octauus: ⁊ pes sinister nonus :infinitos pene locos facillime constituemus: ꝑ iscriptiōe saltē q̄ lr̄is realibꝰ mālibꝰ cōmode fieri poterit vt ifra latiꝰ explicabimus:quos tñ locos exercitatis ⁊ dū necessitas cogat ꝯcedimus dūtaxat vbi singula q̄s v̄ba locare voluerit alicuiꝰ textꝰ:imagines aūt viuas ⁊ loca minora cuiusmodi diximus parietes colūnas ac reliq̄ talia icipiētiū eē volumus.Quibꝰ etiā vocales ꝯsonātibꝰ diuersimode iūcre copiā locoꝝ subministrabūt vt postmodū ex q̄drato deducē poterimus ⁊ figura circulari:hic aūt modū vnū explicādi grā adiecimus:quo variādi deī itellectꝰ A siq̄dē ꝯsonātibꝰ aūposita faciet Ab ac ad aff ag ah al am an aq ar

as at au ax ⁊c̄. Ita ⁊ sił Eb ec ed ⁊c̄. itidē quoq; de i ⁊ o at/q; v: sʒ breuitati studētes posthn̄da duxim⁹: cū itelligētes ex paucis facile plurima ꝯiectēt: ⁊ stolidis vix vnq̄ʒ satis dici queat. Insup ꝯsona q̄q; vocalē sibi assumē poterit vn̄ ⁊ lo/coꝝ varietas resultabit vt in hac palam ẏt figura.

Ordo in cōmenticijs locis ꝯstituendus.

1 Barbitōsor
2 Bellator
3 Bibliopola
4 Bouicida
5 Bubulcus
1 ¶ Calopifex
2 Cerdo
3 Cingulator
4 Colonus
5 Cupfaber
1 ¶ Dapifer
2 Decanus
3 Dispēsator
4 Doleator
5 Dux
1 ¶ Faber
2 Fenerator
3 Figulus

4 Fornarius
5 Fumifex
1 ¶ Gardian⁹
2 Geometra
3 Gigēmechr
4 Gocheler
5 Gubernator
1 ¶ Hastilusor
2 Herbarius
3 Historiographus
4 Hospes
5 Hudmeker
1 ¶ Lanifex
2 Lebifusor
3 Ligator librorum
4 Lotrix
5 Lutifigulus

1 ¶ Macellarius
2 Medicus
3 Miles
4 Molitor
5 Mulio
1 ¶ Nauta
2 Necromāticus
3 Nisiser
4 Notarius
5 Nūcius
1 ¶ Pastor
2 Pellifex
3 Pictor
4 Poeta
5 Pugillator
1 ¶ Rasor
2 Rhetiarius

3 Rishauer
4 Rubricator
1 ¶ Sartor
2 Serrator
3 Signifer
4 Soliferrea
5 Sutor
1 ¶ Tabularius
2 Theolonari⁹
3 Tinctor
4 Tonsor
5 Tubicina
1 ¶ Vasifex
2 Vector
3 Vigil
4 Vogeler
5 Vulgaris domus.

Has dictiones desūpsim⁹ q̄ten⁹ facile occurrat ordo domoꝝ i qb⁹ locos ꝑticulares ꝯstituē placet. Ex ꝑmis itaq; sillabis tu alias excogita sicuti placet vt ēt d̄ imaginib⁹ īfra. Nec te ꝯturbet eadē noia repeti ꝓ imaginib⁹ cap. ii. tertij trac. ibi si qdē ꝑsone noib⁹ imagines sūt: hic aūt in eaꝝ māsionib⁹ loca desumimus. Qui tam rudis fuerit vt penes has sillabas officialium domos imaginari nequeat indicium ꝓfecto foret minus aptum nostro instituto. Neq; eniʒ posset penes eas

imagines (vt nostra inferius est preceptio) fabricare quare tota spe huius nostre eruditionis frustraret: verũtñ est plurima vsu venire q̃ natura mox nõ ꝯcessit. Nec itaq; de locis notitia tibi sufficiet cuius p̃ceptiones fabricãdiq; artem vlteriorẽ ⁊ si quid aliud hoꝝ vim gerens vel cõmodius officium absoluens penes nos lateat verbotenus itelliges. Nosti siqdem q̃daz p̃cepta a deo iudeis per scripta tradita que vulgus ligarent: alia aũt per Cabalam quã receptionẽ aiũt sola traditione dignioꝝ auribus indita. Et vt Christi verbum est nõ eadem apostolis nõ eadem itẽ discipulis ⁊ non eadem vulgarib⁹: eoꝝ siqdem erat nosse misteriuz regni dei Siq; tu hec insequutus fueris ⁊ plurima ꝓprio ingenio cõperies/⁊ secretiora forsan ab amicis mereberis: Nosti forsan Rauẽnatis ꝓuerbium. Qui bene soluit bonus artista euadit. Si tñ pecunijs q̃sq; disciplinas mercari poterit Cresi diuitie cũ Salomonis ꝯtenderent sapiẽtia. Beatus q itelligit ⁊ quẽ deus erudierit magis. Ad alia stiluz vertamus nosti q̃z libeat nõnunq̃z libero tecũ ꝯfabulari ioco.

Nota v̈ba ⁊ signa misteria

¶ Capl'm 9m de Euacuatione locoꝝ p deletionẽ imaginũ.

HActenus quoad ꝑmissum nouimus loca in infinitum multiplicari pro augenda memoria posse non abnuentes alioꝝ sñia deduximus. Ueꝝ q̃nquidez id nõ oibus eque gratum haud ignoremus potissimũ his q Tullium imitantes centuz dũtaxat loca cẽsent habẽda. Quatenus itaq; hi locoꝝ vitent copiam: duo potissimum ꝯducunt vtpote vel q̄ in vno loco plures imagines ordinẽt: vel iã positas quoq; modo deleant ⁊ obliterent. Plura qdem simul connecti posse Rauẽnas nõ abnuit: qd̕ quomodo fiat apte posterius capite tertio tractatus tertij videbit. Sed quãtum huc attinet. Queãdmodũ animus noster raris/inusitatis/pulchris/p̃ciosis/mirabilib⁹/terribilib⁹/aut q̃uolibet aliter singularibus/p̃mum excitat: si qdem huiusmodi qppiam agere/tractare/laborare/destruere/renouare ꝯsideret: ita per oppositũ

Petrus Rauẽ.

uersione mentis ab his eoꝝ memoria obliterat adeo qdez
vt ipsis/abiectis/extricatisqꝫ e locis alia reponi queant. Id
aūt publitius in hec verba docet. Ne diuturno iugiqꝫ labo
re/locoꝝ idagine nouoꝝ mētem aiumqꝫ ꝯficiamus ꝯsertis
iam notis:nouaꝝ rerū adiūctione ꝯfundemus vt inde me/
morie hinc obliuioni succurrere possimus. Tēpoꝝ iterduz
curriculis priora queqꝫ obscurari debilitari ꝛ refringi sine/
mus:aut veluti e sedibus ꝓcella etiam aduersa tēpestate eie
cta vacuas iā domus mētem iducamus:hec ille: Varios di
uersosqꝫ alios alij modos hn̄t:his siqdem placet vt finga/
mus cortinā viridem priores imagines occultare. Illis aūt
vt loca palleis repleta estimemus:ceteris vero vt ꝑtermis/
sa imaginum ꝯsideratione sinamus eas obliuione euanesce/
re. Tam diuersi varijqꝫ de hac re sunt modi atqꝫ opiniones
quot sunt ferme huius negotij authores. Sunt nāqꝫ q ve/
lint vt imaginemur ac qspiaz veniat ꝑores repositasqꝫ ima/
gines ꝓsternens:veꝝ id mihi difficillimū adapparet ꝛ eo
ipso imaginū recordari quo obliuisci velimus. Sed consul/
tius visum est:ꝑ reb⁹ lectionibusqꝫ quottidianis/ꝑdicatio/
nib⁹/causis ꝛ negotijs:quoꝝ indies reminisci opꝫ vnū mo
nasterium autue aliū quēdam locuz maximum deligere:in
quo mille ꝯstituamus loca. Et qm̄ singulas dictiones pone
re nō opꝫ sed saltem snīas ipsas reꝝ sūmatim pro qbus suffi
cient ad magis cētum loca. Si proinde quottidie lecturus
sis/lectionē/ꝑdicationem/causaz/vel negotiū/prima diei in
primo cētenario/posterioris aūt in scdo: ꝛ ita deiceps quo/
usqꝫ millesimū attigeris decima die cū decima lectione. Et
si interea nō repetieris ꝑores imagines ꝑcedentium dieruz
ꝓculdubio (etiam si noluisses) obliterate erunt. Qn̄quidez
iugiter repetēda erāt cū locis si ꝑpetuo retinere placuisset:
taliter itaqꝫ locis euacuatis obliuione. Ab initio ordiri po/
teris in ꝑmo cētenario vndecimi diei lectionē seu actionez
siue negociū collocādo. Reliqua vero ꝑpetim retinēda suū

Jaco. publi.

Cōfuta/ tio opio nis

proprium firmum solidumque ac sepius repetitum expetunt locũ: ita qdem vt qui multa diuque retinere velit multos sibi cõparet locos necessarium est: vt Rauẽnas testat addẽs qꝫ sibi cẽtum milia locoꝝ cõparauerit: qbus postmoduz decem milia superaddidit: et postea inqt nec cesso tñ loca fabricare. Insuper ait Hoc suadeo vt i ecclesia et monasterio habeant loca: solum pro reponẽdis rebꝰ quas quottidie cõuenit recitare: vt sunt argumẽta/rationes/fabule/historie/et pdicationes/que in quadragesima fiunt: et hoc officium illis locis tm̃ deputetur. Ut igit itidez sepius repetamus locos mensatim terque quaterque et vacuos et cum imaginibus quãdo deposite fuerint repetẽdos sũmopere suademus. Si qppe pene infinitos cõparauissemus ßm omnia accidentia opportunissimos: vbi non reuideremus sepius: eorum memoria nobis deperiret atque tota spe nr̃a frustraremur.

¶ Tractatus tertius. De imaginibus.

¶ Capitulum primum. De Imaginum diffinitione: et diuersa appellatione.

POst lõgam de locis quatenus hec nostra traditio exigit determinationem: supest que deinceps ad essentiam huius artis spectant: seriosius absoluamus. Cum igitur ppter vsum locus sit et vt in eo aliquid contineatur super est imagines in p̃sentiaꝝ respectu quaꝝ loca fecimus in ipsis depigendas omnipharia ꝯsideremus alioqn frustra elaborauerimus hactenus: frustra siquidem papyꝝ chartamue laboriosius efficeremus si nil litteraꝝ eis inscriberemus: et inania in hac arte forent loca nisi in meliorẽ vsuz verterentur: Hinc de idolis simulachris seu imaginibus rerum memorãdarum diffinitionem/diuisionez/conditiones/formationes et denique applicationẽ atque vsum huc afferremus. ¶ Et qꝺ ad primum attinet: huiusmodi figure variam habent denominationem vtque Species/idolum/simulachrum/similitudo/figura/forma/idea/et imago/sepe nominentur ac alteruz

pro altero dicat: vn̄ τ si reipsa hoc ip̄m quo litteraꝝ loco vti mur vnū sit diuersa tn̄ diuersis respectibꝰ sortitur noīa. Dicit enī Cic. lib. 3. noue Rethorice ad Herēniū imagines sūt forme q̄dam τ note τ simulachra eius rei quam meminisse volumus. Qd genus equi leonis aq̄le memoriā si volemus hēre imagines eoꝝ certis in locis collocare nos oportebit. Et eū imitādo Quintilianus in vndecimo institutionum inq̄t: opus est ergo locis que vel finguntur vel sumuntur: imaginibꝰ vel simulachris q̄ vtiq; fingēda sunt: imagines note sunt q̄bus ea q̄ ediscēda sunt notamus vt q̄uo Cicero dicit locis p̄ cera: simulachris p̄ lr̄is vtamur hec ille. Dicit aūt spēs nam si meminisse veliz alicuius rei nō ipsam penes substantiā mālem in aīa repono: sed tm̄modo spēz eius: nō eniz (vt sup̄, ex Ar. 3. de anima allegauimus) lapis est in anima sed species lapidis: hinc. S. Thomas p̄ma parte Sūme articulo. 9. q. 13. duplicem ait spēm esse vnā que sit natura cōmunicabilis pluribus indiuiduis imediate ƀm nomē τ rationē equaliter p̄ticipatā vt homo. Aliā vero intētionē que in aīa quiescat: vt spēs in aīa vt eniz sibi placet ibidez. q. 85. in dilutione. 2. obiec. p̄mi arti. Mens abstrahit spēs a materia sensibili itelligibili cōi τ idiuiduali. Et in scd̄a solōne p̄mi arti. q. 84. asserit aīaz corpora aliasue res nō p̄ essentiam sed eaꝝ spēs intelligere: τ addit ibidē articulis tertio τ q̄rto q̄m nihil per isusas sed tātūmodo per eas q̄ a rebꝰ sensibilibus abstrahuntur: τ in illis eū statuit ordinē 2ª 2ᶜ. q. 173. in corpore. 2. arti. primum spēs sensui p̄sentet: scd̄o imaginationi dehinc si fieri abstractio debeat speciei intelligibilis intellectui possibili offeratur qui fantasmatū speciebus imutatur ƀm illustrationem intellectus agentis. Sed ad memoriam (q̄m memoria specieꝝ ab aīa p̄ceptaꝝ est thesaurus τ retinaculum) quattuor concurrūt motus p̄mus spirituum a cogitatiua siue imaginatione figuras ipsas ad memoratiuam transferens. Alter est in affixione earum in ipsa memoria.

Cicero

Quint.

Spēs

S. Tho. j. q. 13. ar ti. 9.

Tertius vero quando ad cogitatiuam reportantur: postre/
mus dū cogitatiua eas recognoscit: qđ ꝓprie memorari est
Idoluz. Ex qbus liquido ꝯstat qūo similitudo illius rei quam me/
morari lubet si ad ipsaz aīaz ꝛ modū quo abstrahit a re me/
morāda rectiꝰ cōparet nūcupabit spēs. Sed idolū dr si nil ꝑ
ter seipsaz denotet vt enim Cicero est auctor lib. j. de finibꝰ
bo. ꝛ ma. idola sunt imagines ianes: possumus ꝓinde illas
Simulachrum figuras que nil ꝑter seipsas nobis significāt nūcupare ido/
la vtqȝ si togā pro toga collocauero. Simulachruz aūt ꝓpe
ficta alicuius dr imago vt recte pro vorace lupū imaginatū
Heluonis dicā simulachrum. Similitudo superius qdē ad
Similitudo imaginē est. Nam Cicero in tertio noue rhetorice. Qm̄ re/
rum similitudines: imagines esse opȝ: ex oibus verbis nos/
met: notas nobis similitudines eligere debemus. Et recte
qdem/ꝯceptio enim itellectus similitudo est rei itellecte vt
b. Tho. hēt in fine corporis scđi articuli. 27. q. ꝑme ptis sum
me. Est nāqȝ aliqua similitudo repſentationis inter cogno/
scens ꝛ ipm qđ sub noticia est. Et quēadmoduȝ dicit. q. 35.
in dilutione ꝑme obiec. articuli ꝑmi. Siſitudo q̄dam est vt
ꝑncipium ꝛ hec exēplar nūcupanda est. Alia aut vt princi/
piatū que rectius imago dicet. Sicqȝ pariformiter spēs rei
memorāde ad rem vñ abstracta est si ꝯferat eius similitudo
venit noianda. Neqȝ semp opus est oimodam esse similitu
dinē quatenus ꝓposito deseruit: quom ꝓportionalitas ple
rūqȝ sufficiat maxime inter corporalia ꝛ spiritualia si qppe
ꝑ deo Solē locauero satis cōmouebit memoriā ꝓportiona
litas qua in hoc hos ꝯfero: qꝛ veluti deus cūcta gubernans
ꝑest solus oibꝰ. Ita ꝛ vnicus phebꝰ preceteris qbusqȝ stellis
Figura vel syderibꝰ magis orbem collustrat vniuersum: qñquidem
ꝛ ab ipo aliȷ planete ꝛ sydera lumē participāt. Figura ꝛ for/
Forma ma pene ideȝ esse vel ꝓpinqua noscūtur ex. b. Tho. Figura
aūt a fingo dicta est: que dat quantitati terminationē. j. pte
q. 7. arti. j. Sed forma dat esse specificum artificiato: poterit
proinde

proinde abstracta rei species in loco imaginata: similitudi/
narie: vel figura vel forma dici ſm qd hoc autue illo modo
qualificatã ɔcipimus. Ideas iuxta .b. Augusti: lib. 80. q. lati
ne possumus vel formas vel spẽs dicere vt verbuz e verbo
trãsferre videamur d: eteni idea ab ειδος grece: qd est spẽs
ɀ forma. Et est ſm doctorẽ Angelicum. q. 15. p̄me partis: for
ma exẽplaris: qua res fiũt ɀ cognoscunt que est in mẽte ar
tificis: iuxta hanc aũt sniam. ipm exẽplar faciẽdi imagines
rei memorãde: idea diceret: sed pmixtim his terminis vti/
mur vsitatiori attñ vocabulo imagines dicimus vt est apud
Ciceronẽ ɀ Quintilianum ac Neothericos ferme oẽs. Est
aũt ,ppie imago ſm. S. Tho. q. 35. p̄me ptis ar. j. qd proce/
dit ad silitudinẽ alterius ɀ igit ibidẽ ar. 2. duplicem inquit
imaginẽ esse: vnã que in alio est pfecte id est in eadẽ natura
vt filius est imago pris: ɀ ad eius rõnẽ tria potissimũ reqri
asserit p̄me ad Cor. ij. lec. 2ª videlz silitudinem originẽ ɀ eq̃
litatem. Alia aũt est imperfecta. i. in aliena natura vt statua
quã Cesaris imaginẽ vocamus: ɀ ea nobis amplius conue/
nit: nõ eteniz ,ppa semp licet vti: Et ,pinde oẽ id cuius noti
tia seruamus nobis memoriã alterius rei ex locis relictã di
cimus imaginẽ vt veluti eam similitudinẽ que Regis noti
tiam affert plerisqz placuit imaginẽ eius dici: ita quo alteri⁹
recordamus id eius dicimus imaginẽ. Quia imago est sili/
tudo ɀ significatio rei quã volumus locis tradẽ. Nihil eni
p̄ter materie itellectũ auctore Tullio imagines sunt. Et re/
cte itellectus materie: nã vt Tũgris sup Aris. de memoria ɀ
Reminiscẽtia: ingt: Sicuti figura Annuli vel sigilli dereli/
quit in cera p imp̄ssionem sine mã sigilli. Ita quoqz memo/
ria in se suscipit a sensibili silitudinẽ seu picturã eius absqz
mã: hinc memoria circa imaginẽ nõ negociat vt circa rem
sed circa similitudinẽ eius. Quare optime fiet memoria p/
prijs rex imaginibus vt similes sint rex.

¶ Capl̄m 2m. De Diuisione multiplici imaginum.

PReter hoc ꝙ imaginum hec perfecte ⁊ clarius: illa vero impfecte ⁊ obscurius imaginatū repꝛesentat: q̄ꝫplures alie ipsaꝝ sumunt ptitiones vel respectu materie eoꝝ quoꝝ sunt vel respectu modi quo formant: quātum egdē ad memorabile attinet duplices inquit Cicero similitudines eē debēt: vne reꝝ altere verboꝝ. Et queadmodū extremas (q̄s alij vocabuloꝝ seu dictionū vocāt) oratori nullatenus psuadēdas vult Sibutus: ita reꝝ (quas Quintilianus sniarum ⁊ pleriqꝫ alij orationū aut ꝓpositionū appellāt) rethoꝝ probas asserit. Et hoc ea causa arbitor: qua Tullius ait tūc nos plus negotij suscipere magisqꝫ igeniū nr̄m exercere: cū seorsum cuiusqꝫ vocule memoriā expetimus. Qm̄ habet ⁊ ideꝫ verboꝝ similitudines sunt cū sūmatiꝫ vniuscuiusqꝫ nois ⁊ vocabuli memoria imagine notat. Et eaꝫ nōnulli ita descri bunt. Vocabuli imago est sil'itudo termini i toto vel in pte similis eidem pro illius memoria capta. Sed reꝝ (ingt Cicero) imagines exprimūtur cū sūmatim ipsoꝝ negotiorum imagines cōparamus: At hoc nōnunq̄ꝫ vnico efficimus simulachro: adinstar hoꝝ qui in corrigia vel pāniculo nodū dūtaxat nectūt quo negotij rei aut psone autue alterius qꝺ libuerit intuitu reminiscant. Est aūt imago rei: vt nōnulli volūt qua nō tam orōnem p quā exprimeret pensamus q̄ꝫ rē ipsam ea significatā: vtqꝫ amplius q̄rere videamur verboꝝ sniaꝝ q̄ꝫ dictiones quibus exp̄mit. He itaqꝫ imagines diuersificant prout varie sunt res memorabiles simplices .s. lr̄e syllabe dictiones: vel etiā res/aut multipliciter cōposite. Quas si ad memorātem referamus has optime seruat impressas: illas vero debiliter. Cuius vt piculū vites: sumito imagines viuas ſm substātiam: aut q̄bus viue vtant veluti instr̄is: aut aliq̄d circa easdē operent Penes reꝝ causas quadruplices si imagines partiri libeat quadrupharia secētur: Aut enimuero res memorare velimus aut voces ipsarum notas sicqꝫ iuxta obiectalem rōnem tanq̄ꝫ materiam circa

quam anterior est diuisio proximi capitis. Altera quidē ab illarum sumitur formalitate vt bene circūstantionētur: quatenus ad instar colorum magis minusue obiectent potentiam: vt has plus illas vero minus ammirantes diuersimode ad significata cōmoueamur. Tertia abinde poterit desumi partitio qn̄quidem alique laudabiliter consequutionez finis fixam/claram/atq; distinctaz efficiūt/ et debitā interlucentium speciez in memoria conseruationez operantur: eo potissimū q firmiter impresse et imaginate: iuxta suas conditiones officiū bene exoluūt: Caduce vero debiliter aut ꝓpter prauā dispositionem: aut malā impressionē. Si postremo penes faciendi modos secernātur: quasdam ꝓprias nominabimus: quales per Similitudinē/colligātiam/cathenam/et artem dictionandi fiunt: Reliquas vero metaphoricas prorsus nūcupabimus: vbi videlicet Cōparatio/figmētum/Transumptio/et inscriptio alijq; id genus accesserint modi: latius explicādi. Harum aūt diuisionum prosequutio clarior erit in sequentibus. Quomodo siqdem materia memoranda varia sit et que cuiusq; imago: formandi modus indicabit quem penes memorandorum diuersitatem assignabimus diuersum. In presentiaz equidem quo facilior atq; succinctior fiat eruditio: conditiones imaginum ad bonam dispositionem requisitas inuestigabimus.

¶ Capitulū 3m. De Substātia et quātitate imaginum.

CUm huius nr̄i instituti sit cōmouere memoriam nālē et ad retinendum et ad recordandū reminiscēdumq;: et id minime vsitatis frequentatis quottidianisq; rebus fiat: prepediretq; equiuocatio multitudo ociositas et si que plures sunt huiusmodi male conditiones sūmopere p contrarias explodēde sunt: Uiuas itaq; substātialr̄ p̄cedēte capite imagines eē iussimus q̄tenus operent qppiā circa inanimata/ociose siqdē paz cōmouēt nisi quid circa ipsas fiat: Et ita reliq̄ vitabis ꝑicula si que accn̄tia imaginib9 accōmo Substātia

da eis in esse concesseris. Quod autem quantitatis est non exiguas (vt de locis precepimus) esse opz: minima enim uero minus cōmouēt: exilia qppe minus obtutui patēt: cuiusmodi sunt vestuce/athomi vel aliqd similiū: que nāqz adeo parua res est vt sensuz vix aut debiliter moueat: neqz fantasiam sufficiēter cōmouebit ꝛ ide mala fiet impssio. Sed huiusmodi minutissimaꝝ reꝝ Rauennas copiā locari voluit: vt ꝑ formica plures formicas arborē ascēdētes vel descēdētes: pro pulice excutientē pulices. Et ꝑpterea tn̄ nō excessiue molis sumēda erit imago: veluti nāqz oculus iproportionatum solis cādorē nō fert: vt de noctua Aris. 2°. meta. probat: ita imaginatio nō cōprehēdit iproportionatā memorabilis similitudinē. Cū non aliter res fantasiabilis sit q̄z sensibilis. Et excellens obiectum corrūpat sensum. Numeralis imaginū reqritur cōpetētia: ne vel paucioribꝰ necessario vl̄ abūdantius ipsis fluctuemus. Et ꝑpterea nō plures in eodem loco reponanł que nō idē importāt: velut ꝑ bello: poterimus duos aut plures decertātes collocare: Nō aūt idē locus capiet iustitie castitatis tēperātie aut similium imagines: Aliogn quā similitudo locoꝝ parit ꝯfusionē: etiā idisticta imaginū copulatio efficeret: Nihil attn̄ officeret nōnū q̄z plures vnius imagines ptes collocare Rauēnas quoqz haud dubitabat diu mēmorandoꝝ plures imagines vni loco cōmittere: qd̄ nō penitus iprobarē vbi firma fortisqz impressio: ꝛ iugis repetitio accederet: ꝛ ea illaꝝ cōnexio foret ꝙ colligata q̄dā cooperationis cathena videanł Respectꝰ nāqz figuraꝝ adiuicem plurimū reminiscentie ꝯfert: vtqz si petrū cū paulo opari cernam nō modo vnius sed vtriusqz recorder opz. Quamq̄z vero pauca facilius memoremur q̄z plurima: (ꝛ ob id maxime vitāda sit inutilis reꝝ cōgeries) nō tn̄ diminute debēt esse imagines ꝙ officiuz exoluere nequeāt: Supabundātiam aūt vitabimus: si imaginē operantem effingamus que sua opatione pluriū vices suppleat qn̄

Quantitas

Quantitas discreta

qdem totam sniaz actione sua nobis iserat:imo ꝛ per Artē dictionādi itidem vitiū tollet vt isra patebit. Ne quoqꝫ cō/turbet multitudo:Colligātia(de qua iserius)ꝛ accidentiuz ꝯsideratione in subiectis ꝑcauet:Insuper si vnum opposi/torum alterius agat presentiam:vel si metaphora vtamur. Et qn̄ attributoꝝ ꝑsonaliuz rōnes que ꝑ metaphorā attri/bui possunt rei nō corporali repiatur ipsius ad rem corpora lē habitudo satis appropriabilis:tūc eādem rē corporalem vel potius illius similitudinē sumimus ad notādā rē incor poralē.Hec quoqꝫ multitudo imaginuz supflua vitat sono vocis:vt si ꝑ his carminibꝰ. In verbis qd vis in factis ni/hil habebis:ꝛ itē:Littore quot ꝯche tot sunt in amore dolo res:collocet puella quā noui hec suis procis semper respon dere : hec tamen latius infra . Si tamen plures in eodem loco deponere velis nec̄iuz est vt in eis ordinē ꝯsideres:qḋ fiet vel eas in sursuz ordinādo vnā suꝑ aliam vt si petruz in terra decūbētem imagineris cui Ioānes isidens molestiaz faciēs ob id a paulo ꝑcutiat ꝛ hermānus eos diuidat : sicqꝫ proximior terre ꝓmū habebit locū ꝛ ita deinceps . Itidem fiet in latū vel q̄tenus in ꝓncipio loci petrus ponat ꝛ ei ad iūgat Ioā.ꝛ illi paulus cui subseqtur hermānus : Poterit quoqꝫ fieri vt petrus locū ꝯtingat stās muro appodiatus: ꝛ an̄ illū Ioānes resideat:paulus vero genuflectat ꝛ hermā nus iaceat.Insuꝑ in loco Altare vel arā fingamus ꝛ iuxta illa serie q̄dam aptemus in ordinē:vel mēsam optime para tam in qua ordinati discumbant.

Capitulum 4^m. De q̄litate imaginū ꝛ effictiōe atqꝫ notatiōe

DE qualitate aūt imaginum que memorātem excitare queat hec est Ciceronis snia:qua ingt.Docet nāqꝫ na tura qd oporteat fieri:nā si quas res in vita videmus ꝑuas vsitatas meminisse nō solemus:ꝑpterea ꝙ nulla nisi noua aut admirabili re cōmouet animus . At si qd videmꝰ vel audimus egregie turpe aut honestū icredibile magnuz

⁊ ridiculū id diu meminisse ꝯsueuimus. Quare ⁊ Sibutus raras ⁊ ridiculosas esse voluit imagines: veꝝ Petrus Rauēnas non modo raras sed ⁊ mirabiles/inusitatas/iocosas/horrendas/egregias/turpes/⁊ aliquid operantes esse cēsuit oportere. Quaꝫ sententiam Publicius pene seruat: iubens vt sint mirabiles/delectabiles/timorose/aliaue notabili⁹ passione affecte. Quibus alij addunt vt ꝓprie constituantur ⁊ vniuoce: ⁊ tales que nālem tantūmodo memoriā excitent. Eius siqdem gratia adiuenta est hec ars: qua qui sola semꝑ ⁊ in quottidianis potissimū studijs vti velit non secus illi ꝯtingeret: q̄ꝫ his qui corpus ꝯtinuis medicinis natura destituūt ⁊ tabefaciunt. Habeto itaqꝫ pro regula vt imago sit mirabilis/delectabilis/ridiculosa/vel crudelis/rara timorosa: mirabilis videlꝫ gestus: trucis aut crudelis: vultus stupētis: tristitie plena: aut aliter q̄uolibet singularis q̄ si natura talem nobis nō ꝯcesserit: cogitatione saltem nostra fiat: cui plurimū adminiculant̄: Effictio atqꝫ notatio. Effictione siqdem corporis faciēꝫ certis describimus signis vt Publicius docet vt ꝑ Sene. Tremulū/curuū gemētem/labijs

Effictio

demissis ⁊ cano mēte hoīem effingamus ac per oppositū ꝑ Juuene pulchro aut fedo ingrimus his signis formā suā venustā: que sunt colli lōgitudo/capilloꝝ digitoꝝ ⁊ totius corporis proceritas. Naris/oris/auriū/mamillaꝝ/vētris/pedūqꝫ breuitas: frōtis oculoꝝ pectorisqꝫ amplitudo ⁊ his similia. Insuꝑ notatione q̄dam singulari ꝯsideramus affect⁹ cuiusqꝫ aialis nāles ſm ꝓpria eius: vtpote q̄ sit lupus vorax/lep⁹ timidus: Cap̄ fugax: leta iuuēt⁹: Tristis Senect⁹: prodiga adolescentia. Auara mulier: vir liberalis: pallida fames: ⁊ pene infinitas id genus q̄litates ex poetis q̄bus hec describere proprijssimū videtur venari poterimus. Alioquin sine ipsis solo relatu ex historias narrantibus imbibere licet: Utpote nesciā nisi ex auditu Enniū bibulum fuisse poetam Homeꝝ vinosum: Delicacem Accorā: ⁊ voluptuo

Notatio

sum Epycurum: Virgilium sodomitã: quorum imagines a qli/
tatibus similium que nouius depigere possemus.

¶ Capitulum quintum. De Actione passione et vniuoca/
tione imaginum.

Quoniã prelibauimus imagines ociosas non cõmo/
uere animũ. Oportet pinde semetipsas mouere aut
aliũde cum insigni quadã nota pulchritudinis tur
pitudinis: ridiculi autue alterius pcipui: sine qbus vel parum
vel nihil pateref imaginatio nostra. Collocemus proinde
semper imagines cũ motu actuue aut gestu: crudeli ridicu/
loso/pulchro/turpi/incõsueto/et insolito et id genus miratu
dignis: que mẽtẽ aiumqz excitent: qd res aia carentes mini
me facerẽt nisi in manu alicuius eas mouẽtis collocaremus
vt ex motu illo memoria nãlis cõmoueatur. Quare si quid
necessarij non parauit natura cogitatio nostra adijciat: qua/
tenus et sensatas et egregie sese exercitãtes admittamus ima
gines. Id aũt pcipue quoqz obseruandũ est: quatenus hu/
iusmodi imago qppiam vel in loco ipso aut circa eũ operef
et potissimũ si simplicẽ dũtaxat collocem⁹: Si qppe Joãnes
memorãdus foret: Joãnem aliquẽ cui videlz hoc nomẽ sit
tibi notũ vel ob amicitiã aut inimicitiã itẽ aut pp̃ter virtu
tez vel vitiũ seu quomolibet aliter insigni nota: et hũc in lo/
co aliquid singulare operãtez imaginari opz/ Vel si res ina/
nimata fuerit quatenus aliquid circa ipsaz agat: veluti si li/
bri meminisse velim vt in alicuius manu librũ legentis fin
gaz opz: Agere nãqz imaginem autue pati necesse est. Ocio
sa quippe vel parum vel penitus nihil cõmouent. Ut sepenu/
mero gestu corporis p dictione vtamur vt p bello bellãtes:
ita pro scriptura scribẽtez et ita deiceps: qd facile obseruabi
mus: cuiqz persone ppria arma instrumẽta et officia ada/
ptantes: quatenus ei solita et psueta in operationis et auxilij
suffragiũ adiũcta imaginemur. Sua eteni vnicuiusqz arma
instrã et officia (vt inquit Publicius) authores distiguere

poterunt. Aratrum enim rastrum et huiusmodi nō aurifici ꝑducunt: sed ad rusticū spectant: ita Galea torax lancea ensis et id genus instrā bellatoris sunt. Id deniqȝ sūmopere cauēdum est ne equocatio: que est mater (vt aiūt) ꝯtingētie et erroris memoriā fallat: Ut illi accidit q dū pro argumēti ꝓpositione maiore posuisset leonem et ꝓ minori vrsum respōsurus dixit nego leonē et cōcedo vrsum: volens dicere nego maiorem et ꝯcedo minorem: si plerūqȝ nō satis exercitati fallunt in ꝑspicax ingeniū et memoria nālis suffraget vt si velis meminisse huius dictionis lapidis: ponāqȝ lapidē realē pro imagine accidet forsan vt ꝓnunciam petra vel silex hec siqdem imago ad ista synonima hēt similitudinē ꝓportionē analogiā siue equocationē. Insup pono imaginē que exprimat hāc dictionem canis nisi aliud adiecero erit imago equoca ad canē latrabilem/piscem marinū et Sydus celeste veluti et hec dictio est: quāobrem sūme enitaris ꝓprias summere imagines. Quare et in trāsumptionibꝰ congrua vtendū est similitudine et ꝓportione: et debita Ethymologia si qua placet necessaria erit. Et recta iterꝑtatio atqȝ ꝓportionata vocis cognitio. Hic copiose imaginū accepisti naturā: Id dūtaxat sup et vt habitas firmiter memorie cōmendes atqȝ sepius iteratisqȝ vicibꝰ tecū repetas: Imagines ꝓinde alphabeti seu noia demōstrantia litteras bñ memoria teneātur vt sepius repetantur quomodo aūt huiusmodi imagines fiant inferius cap. nono edocebimus.

Uniuocatio

¶ Capitulū sextū. De Uaria sumptione imaginum.

SI tecū repetes que sup̄ recēsuimus: Imagines sunt similitudines siue rex siue verboꝝ: Rex aūt imagines facimus effingētes negocioꝝ similitudines qbus nobis sūmatim repꝛesentent. Uerboꝝ aūt sumimus cuiuslibet nois et vocabuli seorsū memoriā aliqua speciali nota figētes. Et hic qdē modus variat penes verboꝝ varietatē. Sunt qppe similitudines eoꝝ vel note vel penitus incognite. Notaꝝ aut he

aiate: ille vero absq3 aia: Inter aiatas aut nonulle cões et ali que ppꝛie: ppꝛiaꝝ vero sunt alique simplices et alie dupli/ces vel multiplices. Ita pariformiter cõium ille simplices alie aut ex pluribꝰ ꝯstituunt partibus queadmodu posteriꝰ liquebit: Imaginu itaq3 has ppꝛias: illas vero ipꝛopꝛias in/telligis: que siqdem p similitudine colligatia cathenaz atq3 artem dictionadi fabꝛicamus accõmode ac ppꝛie esse pnt Cõparatione aut figmeto transumptione et iscriptione: licz ppꝛias ꝯstituere possimus pꝛo metaphoꝛicis tn potissimuz huiusmodi ab authoꝛibꝰ adiuenti sunt. Qn naq3 ppꝛia rei imago nobis ad manu no est mox similitudine qdam effin/gimus aliqd pꝛo ipa: vtpote coꝛpoꝛis qlitatem diuersimode describeres. Ite notamus ppꝛietates rei vel interpꝛetamur nome illius aut eius verbi cognitione a sono accipimus qd cõmodiꝰ locari negt. Insup ab effectu caz accipimus: et rur sus effectu a ca. Arma quoq3 et istra suos nobis idicat pos/sessoꝛes et artifices. Sic motꝰ coꝛpis sua hz significata: Unu quoq3 oppositoꝝ p alteꝝ cognoscit atq3 memoꝛie in remini scedo suffragat. Accidetia silr suis isunt subiectis: sicuti et p pa q p ipa memoꝛamur: et rursus hec p illa Insignia deniq3 psonaꝝ locoꝝ siue reꝝ nobis sunt imagines p suis signatis: Hoꝝ loga apud Publiciu est exemplificatio: q iferius vte mur. Quid naq3 sit / silitudo / colligatia / cathena / ars dictio nadi. Ite cõparatio / figmetu / transumptio / iscriptio: et si qui aliȷ formadaꝝ imaginu modi sint suu excipiet statiz locu.

¶ Capitulu 7m. De Significatione imaginum.

CUm aut solas puras reꝝ imagines / simplices / cõmeda re / memoꝛie placuerit cuiusmodi sunt / terra / aqua / aer / ignis / lapides / arboꝛes / domus / pisces / bꝛuta: et hmoi q suaz afferut ex se imagine et nil vltra re ipsaz significat et ppꝛiȷssi ma sunt. Atq vbi no tales venari liceat: qs accepimus me/taphoꝛicas aliud a re qua ppa significat ex istituto repsen/tare opz: vbi eniuero ex risu socratis designare velim prati

floritionē: aliud qdē risus significabit: vtpote Socratis seu hois ꝓpriā passionē: aliudqꝫ repn̄tabit videlꝫ floritionē atqꝫ iucūditatē prati. Ceterꝝ voces: qn̄qꝫ ex reb⁹ ꝛ noie mixtas cōponim⁹ sign̄tes imagines. Vn̄ triplices resultāt imagies videlꝫ Reales vocales ꝛ mixte. Vocalis qppe ē qn̄ eā sumimus cui⁹ cū re memorāda saltē ꝯsonātia ē: q̄ztū ad nomē attinet: vt dū ꝑ paulo aliū cui id nomē sit: vl' saltē ad solā vocē/silitudinē ipfecta imagine locauero: vt palā ꝑ paulo ꝛ ꝑ petro petrā. Alia aūt realis dꝛ cū nō interest symbolū vocis tam ꝛ si re nōnihil ꝯueniāt: ceu ꝑ Paulo egregiū quēpiā ꝛ morib⁹ ac scitate ꝑspicuū ꝛ ꝑbelle eruditū ꝯstituero: is. n. cū beato Apl̄o Paulo reipsa ꝯueniet licꝫ alio noie vocitet. 3ª aūt mixta ē cū ꝛ noie ꝛ re ipsa paulo similē imaginor. Ois itaqꝫ imago nois rē sig̃bit siue repn̄tabit aut vocē: mā qppe memorabilis aut res ē aut vox aut signa reꝝ vocūue: cuiusmodi sūt signa nūeroꝝ. Et ꝑinde penes Entꝫ diuisionē multiplicant imagines. Siue nāqꝫ reale sit ens siue rōnis hꝫ est cuiuscūqꝫ sit itētiōis suā vel ꝓpriā vel salti metaphoricā expetit imaginē vt penes hāc nr̄aꝫ eruditionē hereat mēorie.

¶ Cap. 8m. ꝺ gn̄ali approbatōe imaginū ad res mēorabiles

Quomō aūt cuiusqꝫ tā sbtie q̄ꝫ accn̄tis siue ēt dictionis vel orōnis imago ꝓpa fiat post hac ꝺclarabim⁹. Hic sūmarie libuit tetigisse ea q̄ruꝫ memoriā experimus. Oium enimuero memorādoꝝ imagines atqꝫ silitudines bipharia sumunt: aut enꝫ a reipsa aut voce ipsaꝫ sign̄te. Ex pte qdē rei vl' q̄tenus in se ꝛ ꝑpe ꝯsiderat: vel ꝓut accipimus eā i respectu ad officium. Qꝫ si p̄ modo eā desumamus ipāmet res in sua ꝓpa nāliqꝫ forma nobis cōmoda erit imago i reb⁹ potissimū notꝫ q̄ visui patēt. Si qdē ex officio imaginē capiam⁹ vel ab opatione vel istr̄o actiōis id maxie itelligibilib⁹ ꝯuenit. Inuisibiles itelligibilesqꝫ res sbales cuiusmōi sūt De⁹ Angelus/spūs siue demōes/ꝛ aie/qm̄ sb sēsu minime cadūt ab ipsis nulla fit abstractio forᵉ neqꝫ cōpatio

ad sile vt eaꝝ hēamus pphas imagines: q̄zobrē neċe vl' pictura vel fictiōe vel īsrascriptiōe vel lr̄aꝝ syllabaꝝ cōpōne: aut ue alijs modis collocare: vt īseri⁹ liq̄bit. Accn̄tia q̄q3 spūalia cuiusmodi sūt hīt⁹ itellectuales ⁊ morales eisdem ferme modis figurabim⁹ vel suis sb̄ctis. Sēsibilia aūt accn̄tia: vl' a sb̄cto vel sil'itudīe ⁊ plerisq3 alijs modis posteri⁹ deducēdis cōstituunt. Res memorabilis.

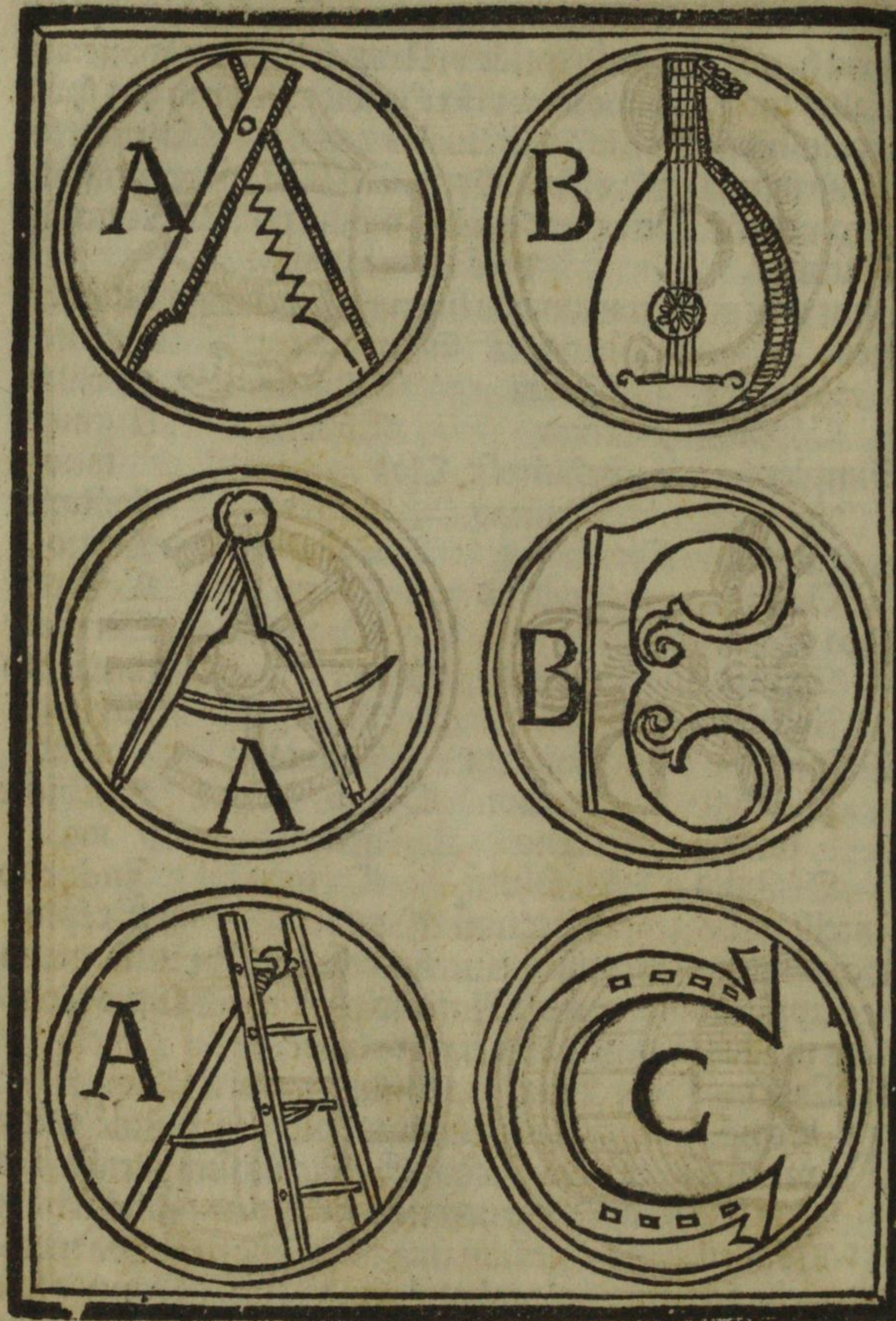
Sunt autem hec earum que meminisse velimus capita.

Res	Increata	Signanūeroꝝ	Questio
Simplex	Creata	Siplicis	ppositio
Cōposita	Increata	Cōpositi	Argumē/
Simplex	de⁹ simpl'x	Vox	tatio
Res	Trinitas	Littera	Historia
Signa	Creata	Sillaba	Lectio
Vox	Angelus	Dictio	Collatio
Res	Demon	Oratio	Sermo
Subtia	Anima	Dictio	Argumētatio
Accidēs	Sensibilis	Nota	Syllogis
Substātia	Animata	Ignota	mus
Intelligi/	Inaīata	Oratio	Euthime
bilis	ccidens	Prosa	ma
Sēsibilis	Absolutū	Carmen	Inductio
Intelligibilis	respectiuū	Prosa	Exēpluz

Hoꝝ omnium imagines diuersimode fiunt: vt in formatione ⁊ applicatione patebit. Ante q̄d tū diuersos supra recensitos modos opportunum erit explicare.

¶ Capl'm 9m. De Lr̄aꝝ imaginibus materialibus.

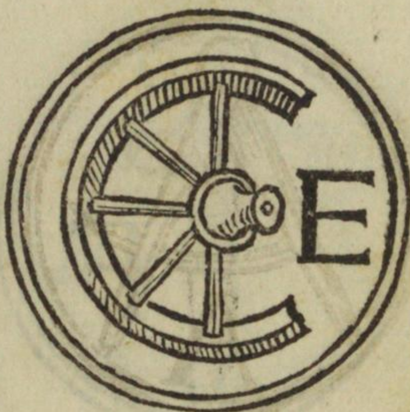
RES nōnullas mālēs in figura depicta sil'itudinē dūtaxat cū lr̄is gerētes Jacob⁹ Publicius sumpsit: q̄zq̄z earū figtio lr̄is minime ꝯgrueret: neq3 ēt vocis simbolū haberēt. Nōnihil attn̄ fabricādis imaginib⁹ que p modos metaphoricos fiūt ꝯducē cōprobatū hēni⁹/ veluti ī scriptura siue īscriptiōe ifra edocebim⁹: ⁊ i ei⁹ q̄drati explicatione liq̄dius patebit: ob id eas huc ꝯsignauimus sub his formulis.

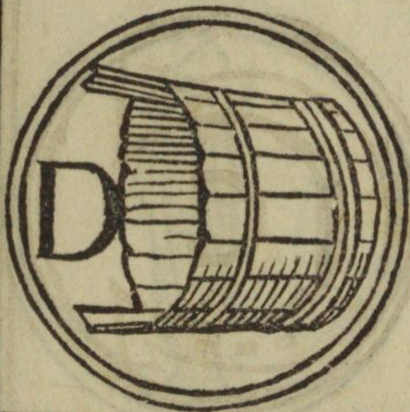

A
B
B
A
A
A
C

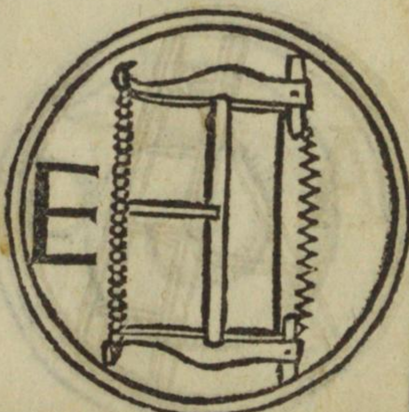

C

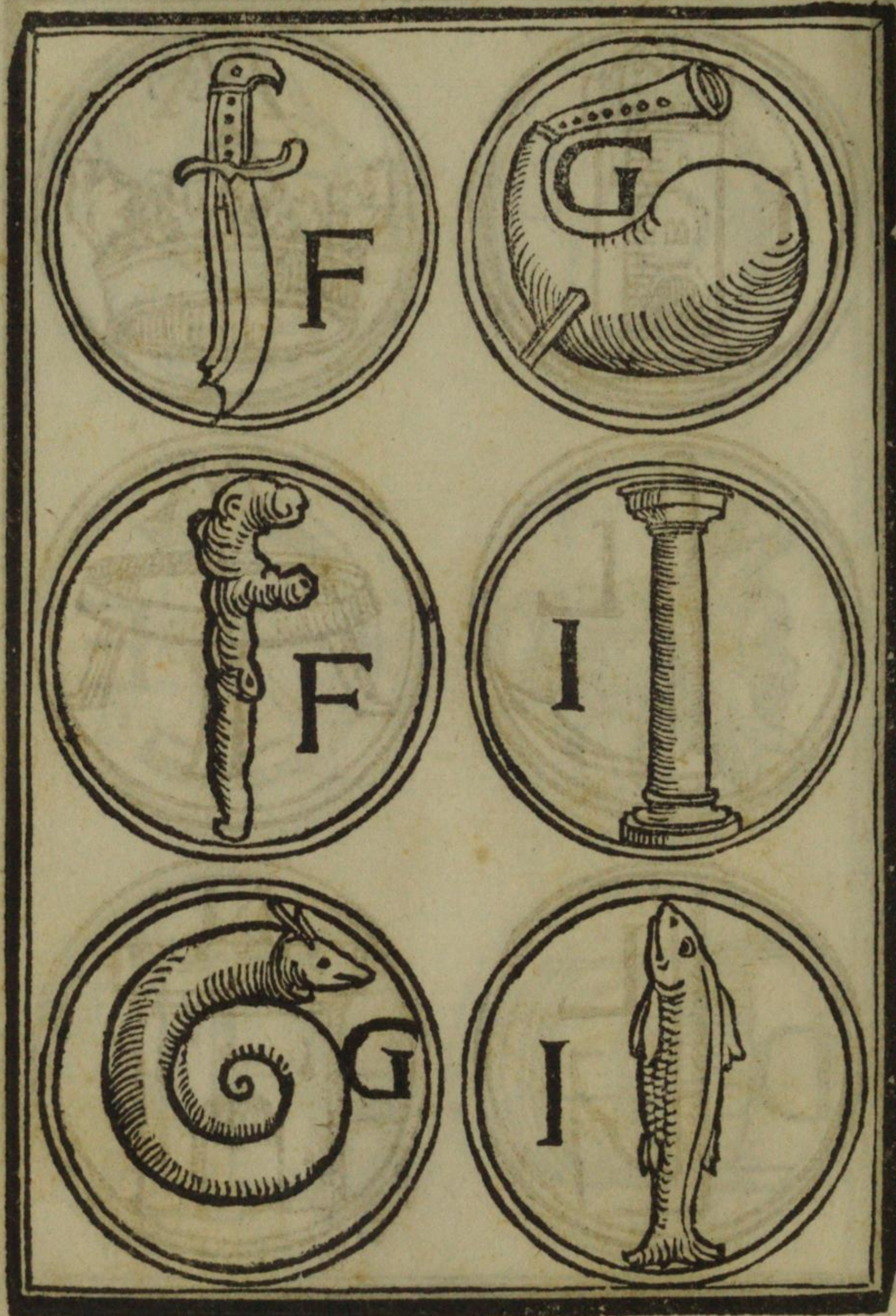

E

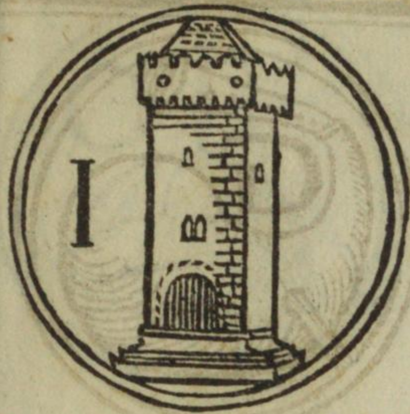

D

E

D

E

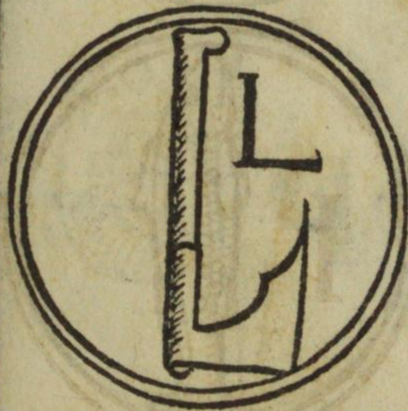

F
G
F
I
G
I

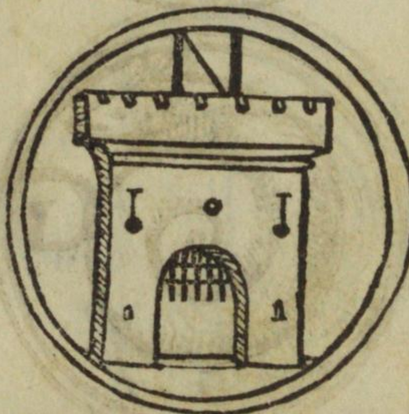

I
B

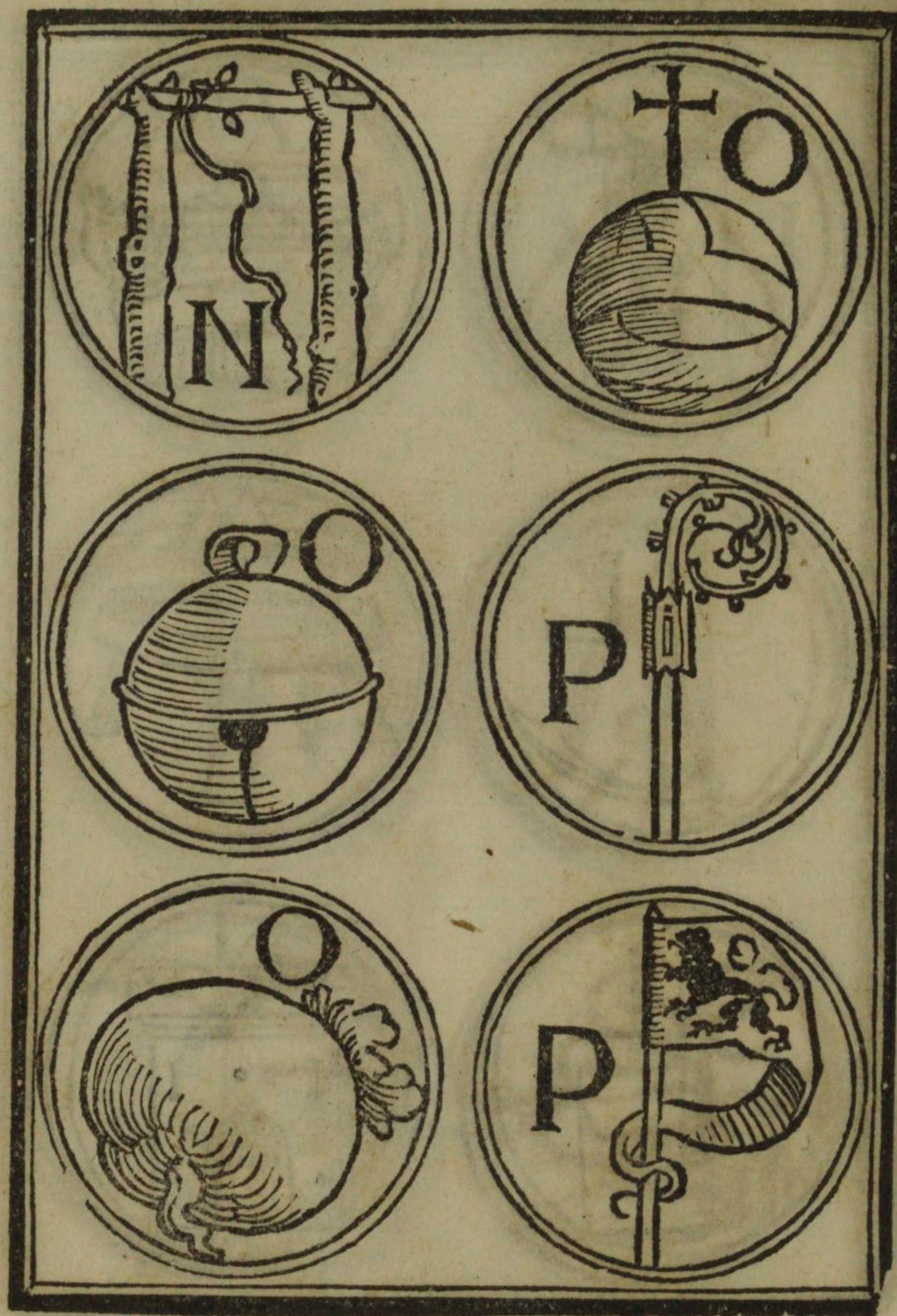

M

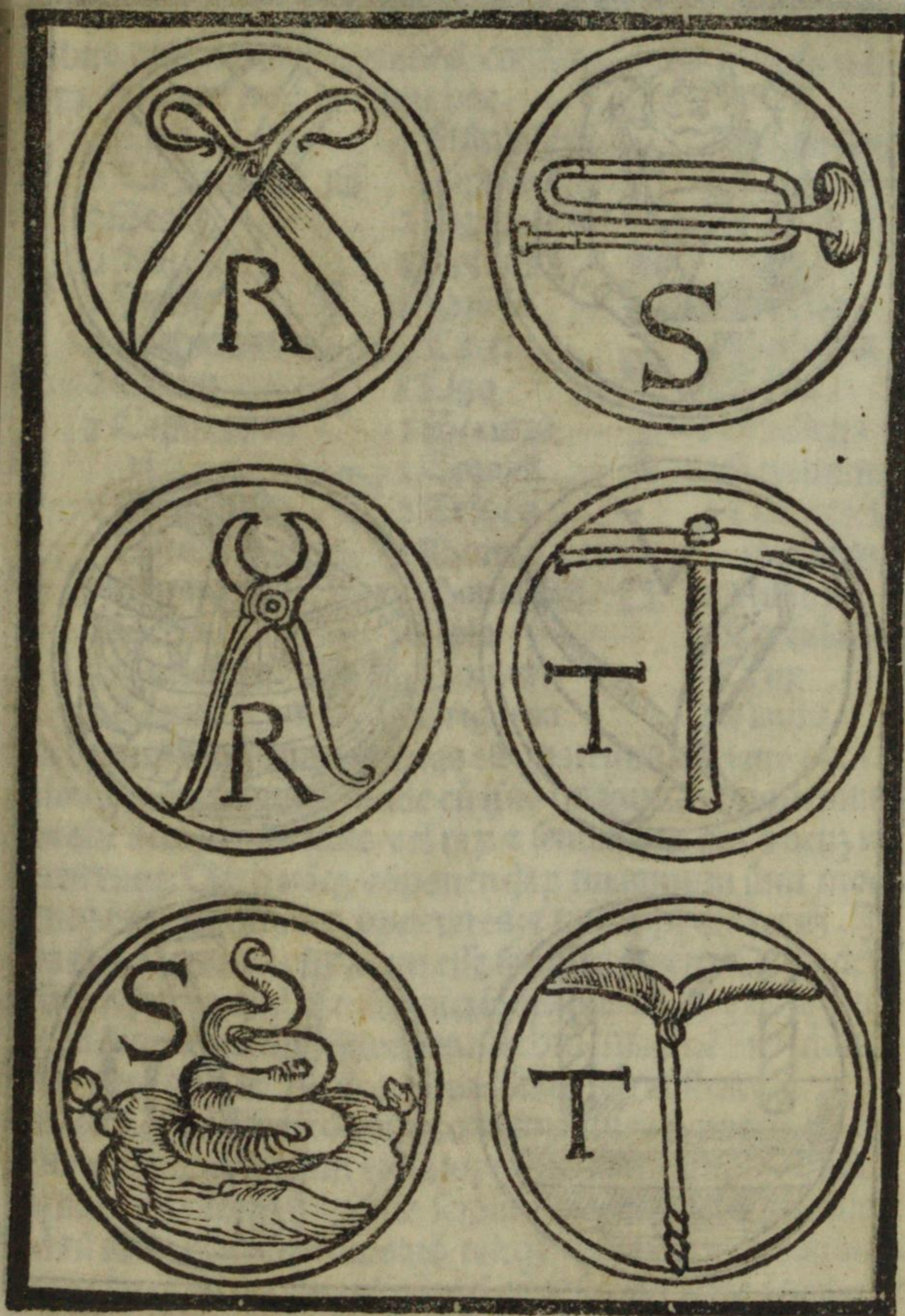

L

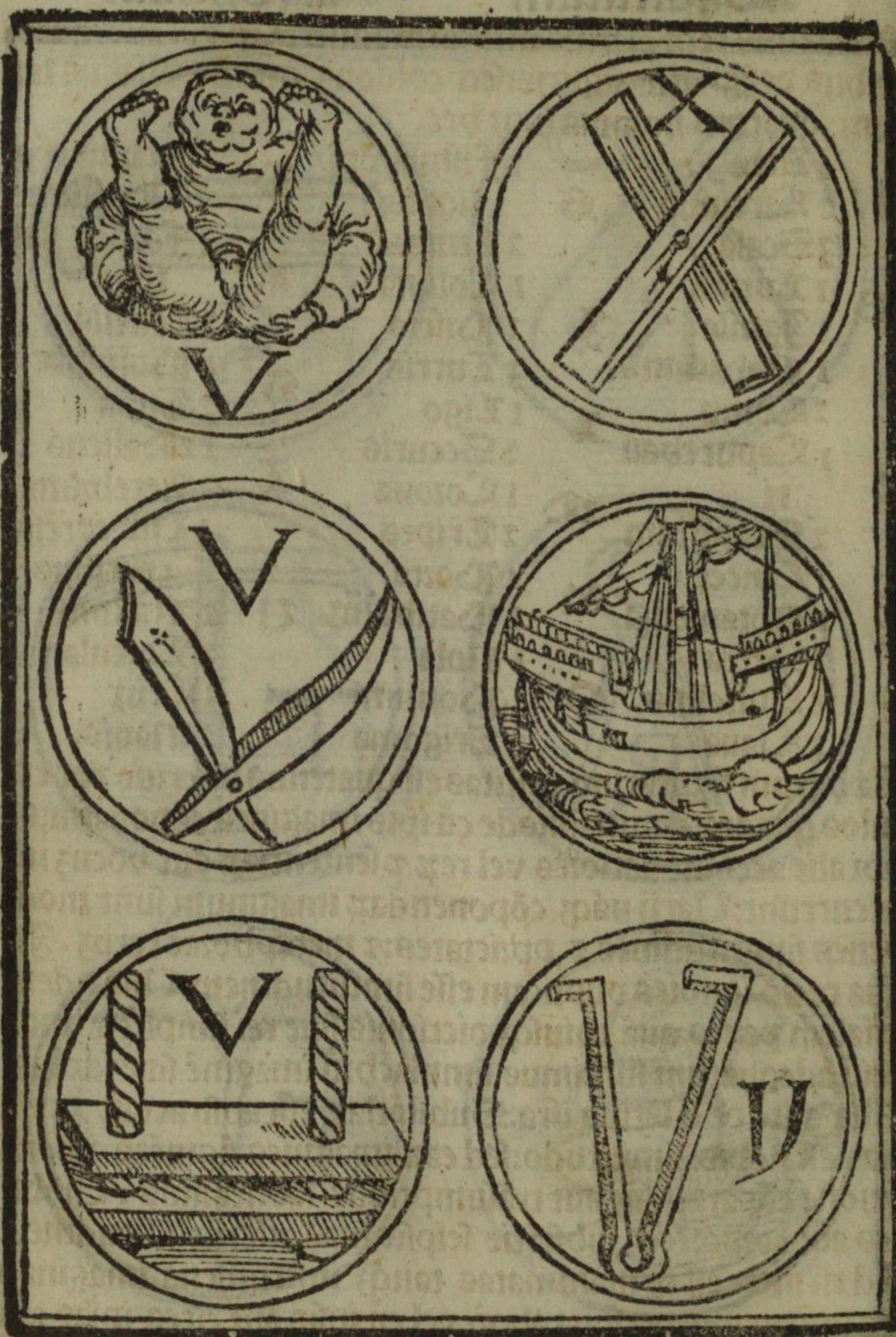

M

L

N

N
O
O
P
O
P

R
S
R
T
S
T

V
X
V
V
V

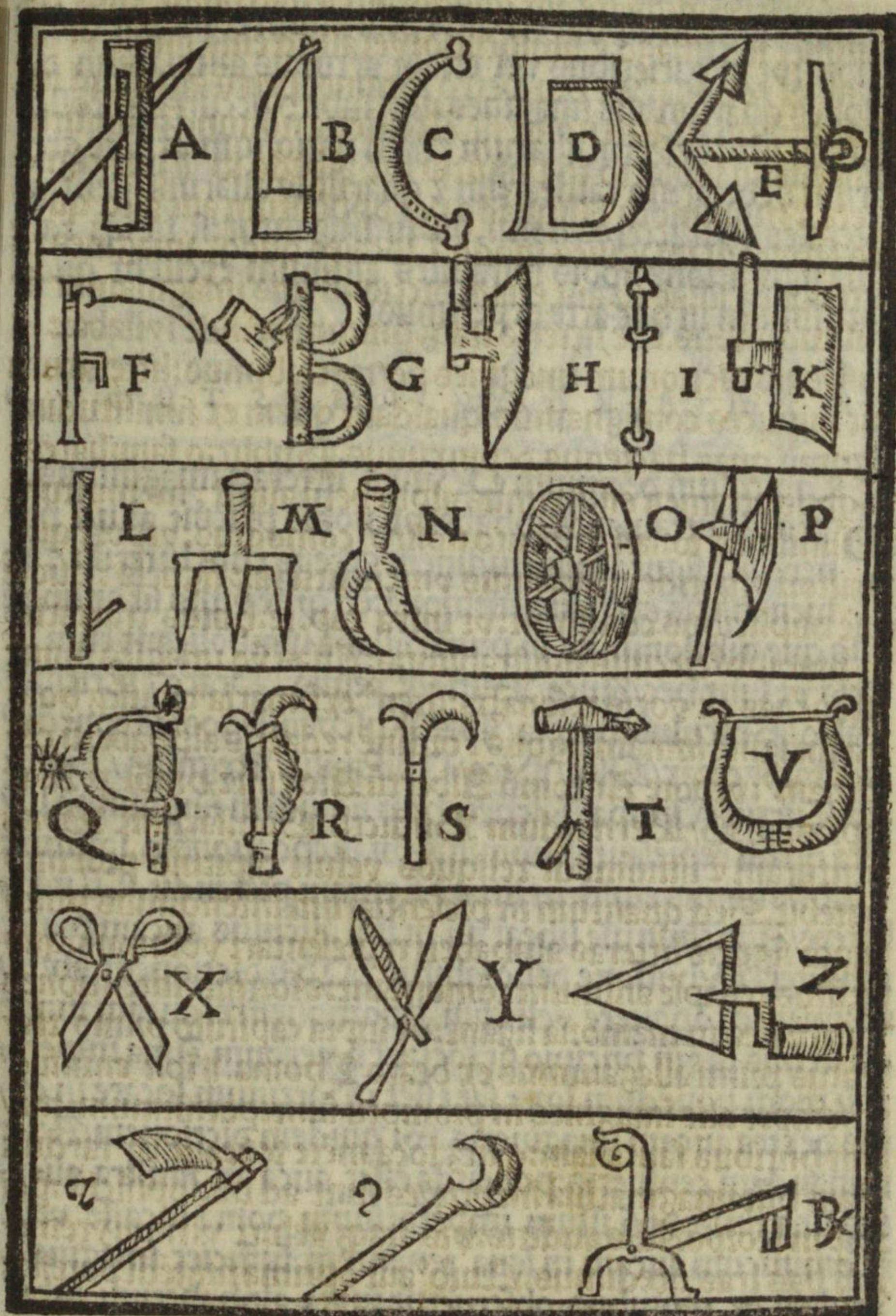
Capitulum Nonuum

Quatenus rem clarius intuearis aduerte ꝙ vocalis queqꝫ tribus designatur figuris: sed consona queuis duabus tantum quarum nomina sunt hec.

A	1 Arca 2 Circinus 3 Scala	G	1 Fistula opilionis 2 Limaca	P	1 baculus epal 2 Vexillum
B	1 Lutina 2 Ignile	I	1 Colũna 2 Piscis 3 Turris	R	1 Forpex sartoris 2 Tenella
C	1 Babatum 2 Cornu	L	1 Ligo 2 Securis	S	1 Puluinar 2 Tuba
D	1 Caput thauri 2 Scaphium	M	1 Corona 2 Tripes	T	1 Malleus 2 Terebrum
E	1 Cancer 2 Rotamedia 3 Serra	N	1 Porta 2 Patibuluz	V	1 Vir extẽsis cruribus 2 Rallum 3 Torcular
F	1 Cultellus 2 Claua	O	1 Nola 2 Pomum 3 Trigoma	X	1 Crux 2 Nauis.

Ea harum figurarum vtilitas est quatenus inferius per circulos quadrati diuersimode cũ ipsis imagines cõponamus: vbi alie accõmodatiores vel rex ꝛ sententiax aut vocuꝫ nõ occurrunt: Varij nãqꝫ cõponendax imaginum sunt modi penes similitudines ꝛ ꝓprietates: ꝛ metaphoras reruꝫ. In qua re nõ ignores duplicem esse similitudinem. Vnã qdem gñalem penes quã cuiusqꝫ dictionis siue rei simplicis propriũ adequatum sumimus simulachrũ imaginẽ siue idoluꝫ. Alia autẽ de q̃ latius ĩfra. Substãtiax aũt abstractax ꝓpria non est nobis similitudo: sed eax imagines figmẽto inscriptione cõparatione aut trãsumptione fabricamus: Visibiles aũt corporeeqꝫ substãtie seipsis suas afferũt sĩl'itudines. Id tñ inter est ꝙ inanimatas tanq̃ꝫ instrumenta imaginari opꝫ: quatenus persona aliqd vel cũ ipsis aut circa ipsas operetur. Si quoqꝫ aĩata cõis sit vt hõ vel aĩal aliqd op:rari ima

ginet opz: Singulare aūt quodqꝫ aut seipso ponit estqꝫ ip/
summet sua imago, ꝛ similitudo: vel aliqd eius simile vl no
mine vl re ponat: vt pro petro ipmmet petrū aut aliud in/
diuiduū cui itidem nomē sit Accidētia nōnunqꝫ similitu/
dine sua: in subiecto tñ ponūtur: vt albedo in Niue cigno
creta ꝛ huiusmodi Aliquādo per oppositum aut alio quo/
uis fabricādi imagines modo. Uocales quoqꝫ imagines tā
litteraꝝ qꝫ sillabaꝝ aut etiam dictionū suis imaginamur si/
militudinibus. De litteris itaqꝫ pmum: deinde syllabaꝝ ꝛ
postremo dictionum imagines pertractabimus: litterarum
aūt duplices consignamus: quasdam qdem ex similitudine
figurali quas hactenus depinximus Publicio familiares:
p qbus attamen effinximus alphebetū aliud: nō multum
dissimile sed forsan instituto nostro cōmodius: vtpote quo
faciliori vsu itidem faciemus vnicis litteraꝝ figuris: quod
ipse duplicibus constituit: vt infra cap. 12. huius tractatus
in mobilib⁹ circulis mōstrabimus: Alias vō imagīes sumit
Rauēnas ex vocis resonātia: qten⁹ ex pmaria cuiusqꝫ hois
lra imaginē sumam⁹: qbus i ordinē redactis alphabetū cō/
stituam⁹: vtpote Antoniū Albertū Aloysiū ꝛ hmōi p A ac
cipias: p B Bernardum Bñdictū Bonifacium Bona
uenturam ꝛ istiusmodi reliquos veluti capitulo proximo
patebit. Sed quantum in presentiarum intendimus huius
modi figuris litteras alphabeti representari volumus: quo
facilius res ipse animum cōmoneant: ꝛ fortius intentiones
spirituales in memoria figant: vt supra capitulo primo tra/
ctatus primi allegauimus ex beato Thoma. Non enimue
ro semper alie imagines in promptu sunt: potissimum ma/
lam hñtibus fantasiam: q licꝫ loca mēte teneant tñ tardissi
mam hñt imaginatiuā ineptiores sunt ad hoc opificiū: pci
pue in icorporādis auditis: his itaqꝫ veluti vltimuꝫ reme/
diū has lras pcedimus. Quib⁹ aūt optima fingēdi potestas
ē facili cōmodatiorib⁹ vtunt figuris si hāc nraꝫ artē calleāt.

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
R
S
T
V
X
Y
Z

Huius quidem alphabeti vsus plurimum conducit inscriptioni: vt in parietibus vel etiam artubus animalium dictiones quarum alie imagines non subito occurrunt collocemus. Cui defectui aliarum etiam nationum vtpote grecarum hebrearum caldearum & quarumuis aliarum gentiuz litterales characteres nonnihil suffragantur: si tanq̃ rare & sua figuratione nobis mirabiles animum excitent quod potissimum in hac arte expetimus:

α β γ δ ε θ ζ κ λ ι χ μ ν ο ϖ ϱ ς τ υ φ + ω

¶ Capitulum decimum De viuis litteraꝝ imaginibus.

PRo isto attamen Alphabetho nobis placuit aliud ponere. Et figura similitudinem gerens cum litteris: & tamen magis excitans memoriã: eo q̃ ex viuis sit animalibus que nihilominus in prima sillaba symboliçant cum litteris vt sunt hec/Auca/Buffo/Coruus / Draco / Eritius/ Falco/Graculus/harpia/Jbis/Kuschen/lagos/Monedula/Noctycorax/Olor/Pica/Quisquilia/Regulus / Struttio/Turtur/Upupa/Xischen/hoꝝ siquidem singulum a littera quam representat nominis sui inchoationem sortitur: & nihilominus eiusdem littere figuram pretendit. Cũ itaq̃ littere/A/meminisse libeat in manu alicuius aucam pone: similiter/B/buffone denotabitur. Q̃d si dictionem ab/A/ incipientẽ cõponere velis s̃m ꝓportionem ei aucam iunge quatenus illa in ꝑncipio sit loci: vt si verbum Ama imperatiui modi ponẽdum foret sat esset Martinum locare in cuius dextra aucam imagineris. Si quidem dictionem/A/terminandam censueris: ponenda esset auca in sinistra alicuius imaginis: vt si illum imperatiuum doma locasse velis Dominicum aucam in leua tenentem sufficiet imaginasse Jtidem de omnibus obseruetur iuxta alphabetum subiecte formule &c.

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X

Cōstituimus nihilominus ex psonis viuis nobis per maxime notis z familiarib⁹ alphabetum: quatenus q̄libet haruz eam l̄ram representaret que sui nois p̄ma est: vtpote / Agata / Bela / Cecilia Druda / Elisabeth / Fya / Gertrudis / Helmich / Jke / Katherina / Lyschen / Maria / Neysa / Odylia / Paschen / Quinquelersch / Rebecca / Susanna / Truta / Ursula / Xantippa: Has enim mulieres q̄m ab vnguiculis nōui familiariter igit̄ p litteris delegi. Tu q̄dem poteris ad instar hoꝝ vel ex viris vel ex mulierib⁹ simile Alphabetum effingere: z in aliquo loco reponere q̄tenus dū opus fuerit litteraꝝ imagines p̄sto sint. Accipe ita si vis viros aliquos tibi notos quibus hec sint noīa. Antonius / Bernardus / Conradus / Dominic⁹ / Eberhardus / Frederic⁹ / Godophredus / Henricus / Joānes / Karolus / Leonardus / Martinus / Nicolaus / Otto / Petrus / Quirinus / Renaldus / Seuerinus / Tylmanus / Uigandus / Xbriannus. Que si in aliquo loco reposueris cum vniuocorum signis imaginibus siue caracteribus quādam facilitatem prestabūt. Unde z numeroꝝ imagines mox hic subiūgēdas cēsuimus. Pro numero aūt digitali vt Rauēnas docet accepimus nouez psonas quaꝝ nobis ꝯsuetudo est familiaris videlꝫ p.j. Mulierē quādaz in qua rōnem ꝯcepimus quare vnum nobis dūtaxat representet / pro.2. Joānem / pro.3. Heribertum / pro.4. Margaretam pro.5. aliam Margaretā / pro.6. Sessinchusen / pro.7. Antonium / pro.8. Plebanum / pro.9. Annam: Jn his eniz quibusdam rationibus permotus numeꝝ concepi. Sed articulares numeros certis characteribus designamus quatenus cōmodius cum his personis iungi queant: vt longiorib⁹ exēplis ifra cap.13. trac.4. manifestabimus: hic tātū sufficiet nosse q̄ si kalmickersche crucē teneat simplicē in manu sig̃bit.10. siue vero crucē duplicē.20. vbi aūt.12. locare voluerimus i manu Joā. blechē fingem⁹ crucē simplicē: q̄ si crucē duplicē teneat.22. repn̄tabit p ꝗ̄ꝝ notitia hāc figuraz excogitauimus.

De numero

1 kalmickersch
2 Joā.blecken 10
3 Herbertus 20
4 margare:heyn.
5 margare:putet 30
6 Sessinchusen 40
7 Antoni⁹ decan:
50
8 pleban⁹ i bachē
9 Anna eckēhagē 60
70
80
90
100
1000

Cum his personis replicantur nume-
ri ut kalmickersche: cum ✠ facit un-
decim z sic alij similiter suo modo.

Tabula Alphabetorum ꝛ numerorum huius artis.

1	KALM.	A	Auca	Agatha	Antonius
2	IO.BLE	B	Buffo	bela	bernardus
3	HERB	C	Coruus	cecilia	conradus
4	GRE.HE	D	Draco	druda	dominicus
5	GRE.PV.	E	Ericius	elisabeth	eberhardus
6	SESSICV	F	Falco	ffye	fredericus
7	ANTO.D.	G	Gracul⁹	gertrud.	godophred⁹
8	PLE.BA.	H	Harpia	heluich	hericus
9	ANA.EC.	I	Ibis	ike	ioannes
10	✠	K	Kuschē	katherina	karolus
11	✠ KAL	L	Lagos	lyschen	leonardus

Capitulum Decimum

12	✝ IOĀ.	M	monedula maria martinus
13	✝ HER.	N	noctycorax neyſa nicolaus
14	✝ GRE.	O	Olor odylia otto
15	✝ G.PV.	P	Pica paſchen petrus
16	✝ SESS.	Q	gſglia gncq̄lerſch quirinus
17	✝ ANT.	R	Regulus rebecca renaldus
18	✝ PLE.	S	Strutio ſuſanna ſeuerinus
19	✝ AÑA	T	Turtur truta tylmānus
20	✝	V	Upupa vrſula Uuygādus
21	✝ KAL.	X	xiſchen xātippa xpianus
22	✝ IOA.	Y	

¶ Capitulum vndecimum. De imaginibus syllabarum naturalibus.

Syllabaꝝ quoqꝫ imagines bipharia similitudine compa/rare poterimus. Aut enim lr̄as ꝯiungemus in superiori Alphabeto recensitas: aut imagines proprias sumemus offi/cioꝝ nominibus designatas: vt cuiuslibet nois prima sylla/ba eā nobis dūtaxat representet quam voluerimus vtpote pro hac syllaba Ab ꝯiūgere potero/A/ꝛ/B/ꝛ buffonez/ vel A/ꝛ belam vel/A/ꝛ Bernardum/vel etiam A ꝛ aliquā ha/rum imaginuꝫ quas pro/b/locauimus: Et huic ꝓpriuꝫ qua/drangulum ꝯstituit Publicius: Jd tamē hic obseruanduꝫ est vt in cōbinatione huiusmodi syllabaꝝ ea que prima est in ordine: priorem sortiatur loci partem: si ꝗppe hec syllaba me. cōponenda foret/Matheus/Marcus/Martinus: aut alius cuius nomē ab/m/incipit collocādus est: vt locū tan/gat: cui ꝯiungatur Bernardus: vel habeat litteram/E/in manu aut signum reale q̄d pro/E/accepimus: vel loquatur cum Elisabeth: vel ludat cum Erītio: ꝙ si huiusmodi in loco ponātur ꝛ Matheus vel Marcus aliq̄d circa ea age/re ꝓcedatur non q̄dem me sed em representaret. Q̄d siqui/dem prius in ordine est: loco vicinius accōmodabimus: q̄d quomodo fiat sup̄ tractatꝰ huius tertij capite tertio docui/mus. Sed q̄d mihi opportunius visum est pro hac sillaba Ab: Accipiatur Abbas ex ordine Alphabetico Sillabarū: ꝛ prima nois sui sillaba nobis. Ab. designabit: Poteris ꝑ/inde excogitare ex hominibus tibi cognitis alphabetū syl/labaꝝ. Adinstar huius quod hic descripsimus.

Abbas	akerman	argentarius	sor
Accolitus	alchimista	astrologus	Begina
aduocatus	ambasiator	atramētarius	Bibulus
affricanus	ancilla	aurifaber	Bōbarius
aggaso	apothecarius	axifex	Bubulcus
ahenarius	aquarius	¶ Barbitō/	¶ Causidi

Cellerarius
Chyrurgicus
Coquus
Custos
¶ Dapifer
Decanus
Discipulus
Doctor
Dux
¶ Ebdomo/darius
Eckenhauer
Edilis
Effigiator
Egemeker
Eh
Ek
Elimosinarius
Emplastrator
Endiuiarius
Episcopus
Eques
Erucarius
Escarius
Ethicus
Exorcista
¶ Faber
Fenerator
Figulus
Fossator
Funifex
¶ Guardia/nus
Geometer
Gigemeker
Goucheler
Gubernator
¶ Hastilusor
Helmsleger
Hydriarius
Hospes
Hudmeker
¶ Janitor
Ib
Iconus
Idropicus
Jeniculator
Iff
Ignominio/sus
Iher
Ik
Illuminator
Imaginator
Institor
Joculator
Ip
Ir
Is
It
Judex
Ix
¶ Kanegeyser
Ketelmeker
Kyrsemeker
Koller
Kussenmeker
¶ Lapicida
Legatus
Lictor
Lotrix
Lusor
¶ Macta/tor
Medicus
Miles
Molitor
Musicus
¶ Nauta
Necromanticus
Nifiser
Notarius
Nuncius
¶ Obstetrix
Occisor
Odiosus
Offerman
Og
Oh
Ok
Olysleger
Om
On
Oppressor
Oq
Ortulanus
Ostiarius
Ot
¶ Pastor
Pellifex
Pictor
Poeta
Pugillator
¶ Quadri/garius
Questuarius
Qui
quarthlebetarius
Quu
¶ Raptor
Regina
Rixosus
Rotarius
Rubricator
¶ Sartor
Serrator
Sittularius
Solitarius
Sutor
¶ Taberna/rius
Testator
Tibicina
Torneator
Tubicina
¶ Vasarius
Venator
Vigil
Vogeler
Vurer

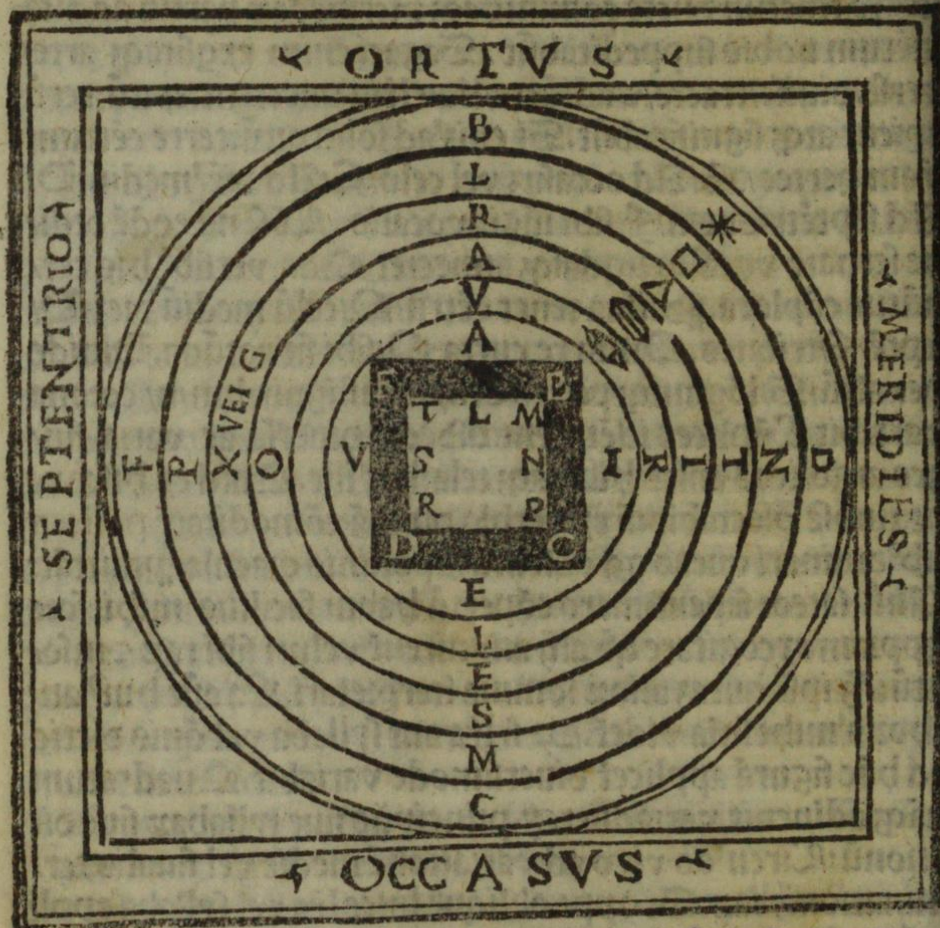
Hec noia partim latina partiz vulgaria accepimus put cō moditas ↄsuasit: non tñ oium syllabaꝝ ↄgeriem cōplexi su/ mus: Oꝫ si haꝝ syllabaꝝ dūtaxat imagines semp ad manuz habueris: nō erit difficile quamqꝫ rem locare. vbi noueris eis adiūgere vel litteras: vel alias syllabas: quibus expetita dictio integret: cui plurimum ↄducit lr̄arum realium va/ ria adiectio quam Publicius diuinā pene vim afferit hr̄e. Nolo tñ hic pretereūdum. Oꝫ si syllabas trium lr̄arum cō/ ponere velimus ex alphabeto nr̄o superiore ⁊ lr̄is realibus ꝙ tūc vel: vocalis est i pncipio illi⁹ syllabe aut i medio aut in̄ fine. Si qdem vocalis sit in pncipio tūc imago prime lit tere. s. A/e/i/o/vel/v/in loco ponet vtpote Antonius Eber/ hardus Joā. otto vel Ulricus: ⁊ ei qppiam iūgatur quo re lique due lr̄e representet. Si vero vocalis fuerit in medio: accipiat imago vltime lr̄e cui apponat res reliquas signifi/ cans: At vbi vocalis in fine extiterit imaginez pme littere accipiemus que sese exerceat cum re pcedentes lr̄as signifi/ cante. Exempla ex se clara sunt. Sūmopere itaqꝫ elaboran/ dum est quatenus habeas aliqd simile alphabetū syllabaꝝ in prōptu: vt faciliorē nanciscaris imaginandi modum: vbi magis ppriemon succurrūt imagines. Nō tñ opus est iti/ dē autue huic per oia simile ↄstituere qn potius: quo tu ma gis exciteris: hic siqdem vt in oibus artem edocemus vni/ uersalem quā quisqꝫ ad particularia suo modo contrahat p ut expedire viderit.

¶ Capitulum duodecimum. De Compositione Sylla/ barum ex figuris realibus litterarum.

COmponēdis dictionibus ex reꝝ ⁊ lr̄aꝝ adiūctione Pu blicius diuinā pene viz inesse voluit iuuāde memorie Et id qdā p qdratū in qnqꝫ circulis ↄstituit. Et qm̄ ex oi/ um huius artis pceptionib⁹ qcqd obscuꝝ ⁊ raꝝ ad cōmo/ ditatē tuā enucleare speraueriz nisus suz reddē peruiū. Et ob id i psentiaꝝ Publicij verba huc formalr̄ retuli: sensuz

quē inde venari poterā explicās. Ait itaq3 magnā nobis i-
mēsam & pene diuinā cōmoditatē: reꝝ & lr̄aꝝ adiūctionez
afferre piculo iā cōpertū esse: Caput nāq3 rei cuiuslibet obli
qua linea circūductū variabimus figura q̄drati. Cu3 vero
imago in hoie: aut obliqua linea sensim ducta: aut lr̄a ꝑ or-
bis cardinib⁹ versa nouas ꝑmis adijciet figuras: vel cu res
ītegre tractim ducte cōminuteq3 ꝓscribēdaꝝ partiū addita
mētum nobis suppeditabūt. Sagaci enim exq̄sitaq3 arte/
verse/diuise/tracte/& adiūcte/lr̄as lr̄is ꝯnectent: exitū rerū
ꝯpient atq3 significabūt. Si eni3 ad solis ortū: terre cētrum
lr̄am vertes/B/Ad occasu3 vel celū/C/Ad diē mediū/D/
Ad septētrionem/F/sibi iūgit vocalis. Cōsona eodē ordi-
ne seruato vocales liqdasq3 annectet. Que versib⁹ his cer-
nūtur cōplexa. Prima tenet cētrū/O/celū mediū die3/D/
septē/F/triones. Omni re curta O/sibi fit rotūda. Diuide
per altū/S/lōgumq3 per/r/Crux/t/distiguit/l/m/n/ corona
variabit Cōplices idētidem. Media diuersa ac varia fin-
ges argolicos enses hiberaq3 tela: hec ille. Quid ex hisce ve
lit tuipse ꝯiectabis: si ex verbis diuinā cōmoditatē policen
tib⁹ diuinari queas qd obscura Apollinis oracula ꝓmittāt:
Unū fateor sepenumero cōpertū habui facilius mihi fore
q̄ppiam excogitare qd alij ammirent̄ veluti sibi raꝝ & inso-
litū: q̄3 ipse quea3 alioꝝ somnia iterpretari. Ea aūt hui⁹ au-
thoris mihi s̄nia videt̄. Qꝛ si lr̄a aut syllaba vel q̄uis dictio
ad hāc figurā applicet̄ diuersimode variabit̄. Quadratum
nāq3 adiuenit variādis reꝝ principijs siue syllabaꝝ siue di-
ctionū: Circulos vero ad variationē medie vel finalis ter-
minationis eaꝝ: Si q̄ppe oblique linee lr̄a vel syllaba appli
cet̄ & ꝯferatur ad aliquā lr̄am quadrati: aliud & aliud dictio
nis ꝑncipium faciet. Si nāq3/A/per obliquā lineā circūdu
cat̄ iūctum/B/faciet. Ab/iūctum/C/Ac/& ita deinceps. Et
vbi illā syllabam taliter ex quadrato ꝯfecta3 ad circulos re-
feras pro alia & alia applicatione3 diuersimode terminabit

ductione. Uersus enim ortū faciet. Aba vel Abu: versus ve
ro meridiem Abi: Ad occasum aūt Abel. In septentrione
quoqꝫ Abo: Pariformiter omnes mundi dictiones ex re
bus superioribus litteras alphabeti significantibus ⁊ ex hu
ius figure litteris componi possint. Est proinde notatu di
gnum Publicij alphtbetum figure huic deseruire.

Uocaliū in superiori alphabeto triplices sunt figure: A eni
asciscit sibi Artā/Circinū/⁊ Scalā. E vero Cancrū/Rotā
mediā ⁊ Serrā/ I qdem Colūnaz/piscem/⁊ turrim/ O Mo
la pomo ⁊ trigoma significat: Et simil'r/U/Uiro extēsis cru
ribus: Rallo ⁊ torculari. Et pro his triplicibus signis tres
sunt circuli

sunt circuli vtpote supremus in quo ptinent/B/ad ortuz: D/ad meridiem:& /C/versus occasum:atqz/F/in septētrione deseruit pro Arta/cancro/colūna/trigoma/& viro: ita q̄ huiusmodi signa sibi asciscūt dūtaxat/b/c/d/& /f/ Et arta faciet cū illis:Ab/ad/ac/et/af/Cācer vero ɔstituit: Eb/ec/ed/et/ef/ita de reliq̄s. Alter aūt circulus cōtinens/l/m/n/p/accōmodatur Circino:medie rote/pisci/Mole & Rallo. Et Circino componit̄/Al/am/an/& ap. Rota media vero. El/em en/ep/Ita deinceps:Tertius quoqz circulus siue medius cōplectēs/R/T/S/&/x/siue/G/deseruit Scale/Serre turri/trigome/& torculari. Et Scala faciet/ar/as/at/& ax/siue ag/Itidem per analogiā de ceteris. Insup consona & liq̄da queqz dua habet signa:q̄bus duo iferiores circuli correspōdent:Ita q̄ p̄ma queqz res ɔsonantem designās correspōdeat circulo in quo ɔtinent̄/a/e/i/&/v/Et scd̄a infimo q̄ cōplectit̄/V/R/L/cū q̄bus dictionē diuersimode variāt: Hor̄ oium ex iaz dictis facile fabricātur exēpla. Ceter̄ huiusmodi cōbinatione q̄dem ɔstituunt̄ dictionū imagines: vt aūt integrar̄ partes sumamus sufficiet eas tractim ducere atqz cōminuere/Prout eq̄dē vertunt̄/diuidūtur/trahūtur/& adiūguntur:vnam li[illegible] alteri cōnectunt. Que relīq̄ in textu latent secretiora tu[illegible]s. ne verbosior sim q̄z siña expetat. Quāobrem breuitati studens faciliori arte paucioribusqz figuris:itidē ɔducibilius posse fieri mihi videbat̄. Si ex tribus circulis huiusmodi sillabas cōponamus: vt res litteras significātes in supremo ɔstituamus:lr̄as aūt vsitatas in medio:& vocales in ifimo. Ita q̄dem vt penes variam reuolutionē varie mox fabricemus syllabas: Possumus eq̄dem litteras mediȷ circuli oēs cum vna supremi cōuertere vt/b/medij sub/a/supmi:sit̄r/c/cū/a/&/d/cum/a/& ita deinceps:Atqz post hoc oēs lr̄as mediȷ cū/b/supremi:Nec excogitabit̄ syllaba vlla:que ex his cōponi nequeat:vt patet reuolueti hos circulos. In p̄ma enim reuolutione habe

Circulus primus

Circul° scd̄s

Circul° tertius

Circul° quartus

Circul° q̄ntus

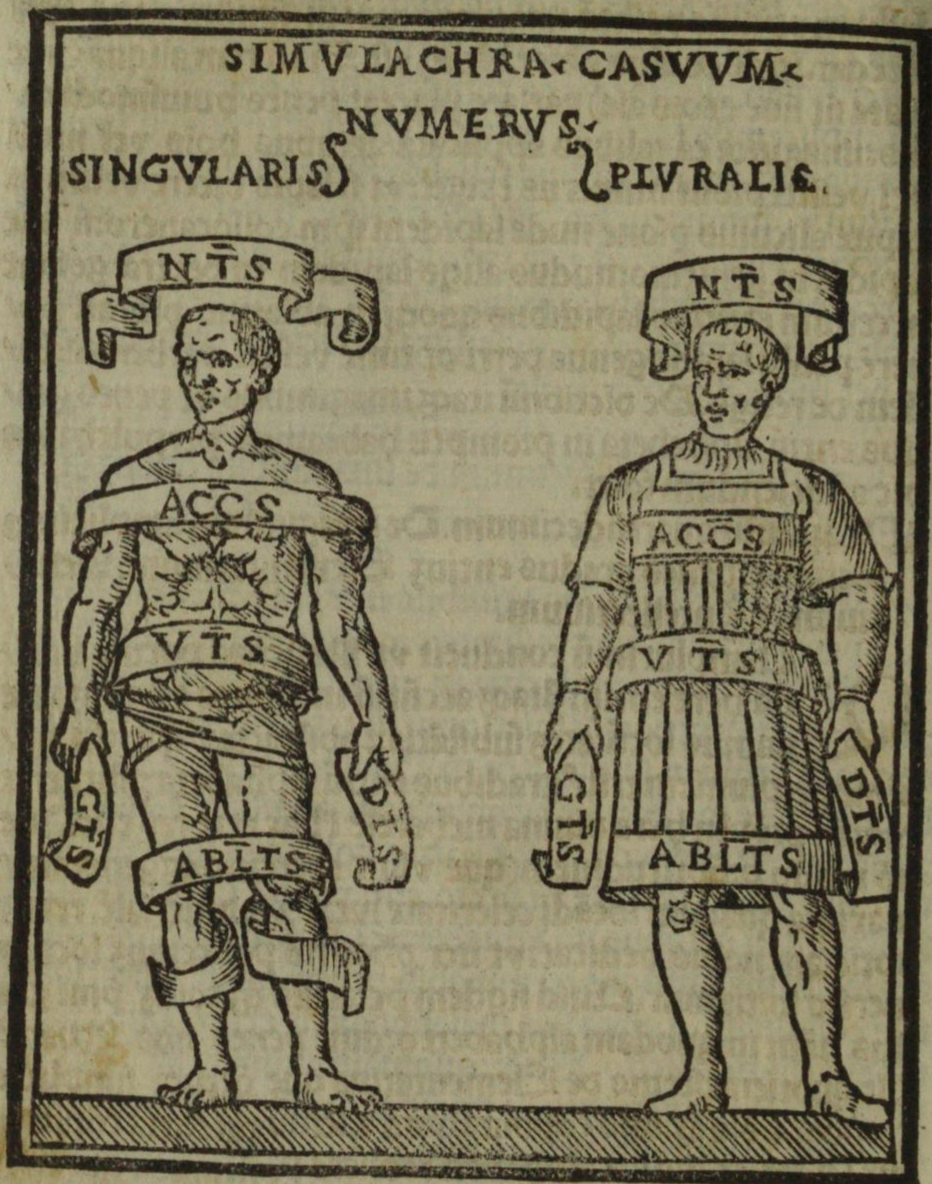
bis/Ab/ac/ad/ae/af/ag/ah/ai/ak/ꝛ cetera: vel Ba/ca/da/ea/fa/ga/ha/ia/ka/ꝛ itidē de reliqs. Nec obstat si quadratū inicia dis dictionib⁹ nō applicemus siue eqdem voluātur circuli pro capite dictionis fabricāde: siue pro calce itidē perinde est ⁊ Malluimus attn̄ pro ꝑncipio siue ꝑma syllaba, viuā imaginē que operetur qppiam: vn̄ reliquū dictionis integretur. Sed inscriptioni hec reuolutionis ars comodatissima est: vt ignotas dictiones per signoꝝ ⁊ litteraꝝ ꝯnectiones: vel in locis vel qđ magis laudo in viuaꝝ imaginū artubus inscribamus: quēadmodū cap. 16. trac. 3. patebit.

Non aūt hanc figurā fecimus vt in ea memoriam cōstituamus. Sed quatenus diuersa lrārum eius cōbinatione faciliter syllabarū imagines comperiamus quas habitas ad suū applicemus locū vbi materia exigit. Qn̄ aūt ex imagine viua ꝛ lrīs materialibus syllabā efficere libuerit id obseruādum volumus: vt lrā que prior erit in syllaba in dextra imaginis viue ꝯstituaꝭ que vero sequiꝭ in sinistra vtpote ex Circino ꝛ bela syllabā cōpono Ab si Circinū in dextra bele ꝯsignauerimus alioqn in sinistra ba faciet itidem de reliqs per ordinem obseruetur.

¶ Capitulū tertiumdecimum de imagininibus casuuz grammaticalium.

Ceterū ex syllabarū imaginibus integras dictiones cōpare poterimus necessitate vrgente: qd̄ aūt ꝓducibiliꝰ fiet si casuum simulachra in viuarū imaginum corpore ꝯstituerimus: vtpote Noīatiuum in capite/Genitiuum in dextra/Datiuū in sinistra: Si tn̄ Donatus tuus: Datiuum habeat quē e multorū libris obliteratū mendici ꝛ magistri ꝯquerunꝭ vt etiā dicit poeta. Scire volūt oēs mercedē soluere nemo: Accusatiuū in pectore: in ventre Vocatiuū: ꝛ Ablatiuū in genibus imaginaberis: Unde q̄zlibet dictionē sua legittima finitione terminabis penes casuū variationē siue corporalis sit aīata siue inaīata/nam si exēpli causa memorāda sit hec dictio. Prior: quoniam animata est seq; ipsa ꝯstituens imaginem ꝓinde priore aliquo noto posito in loco nostro prior in ntō: in gtō prioris: in dtō priori: priorē in actō: in vocatiuo prior: ꝛ i abltō priore facile figurabo si egregiā aliquā notā in casus sede/effinxeris. Ut autē discretio numeri hoꝝ casuū ipsa eadē imagine habeaꝭ obseruādū est qd̄ Rauēnas docet/quatenus nudus homo singularem venotet: ꝛ optime vestitus pluralem vt iste picture indicant.

Si itaq; ponere velim faber in singulari noīatiuo: cōsidera cuidam fabro nudo qppiam in capite fieri: si qdem fabri in genitiuo imaginor ipm in dextra lesum. Ita de reliquis casibus. Si vero fabris in datiuo plurali locādu; foret: sat erit

fabrum optime vestitũ imaginari:qui in sinistra aliqd rari ostẽdat.itidẽ de alijs obseruãdũ est. Si tñ rem aliquã (siue aiata sit siue expers aie) variare placeat penes huiusmodi casus:imaginor eã talibus applicatã artubus hois vel nudi vel vestiti prout numerus exigit:vt si lapis dicere velim in capite alicuius psone nude lapidem ipm collocauero:si aũt lapidis in genitiuo:nudus aliqs lapidem in dextra gestiat necessum erit:pro lapidibus quoqz in ablatiuo plurali ponere paulũ lapide genua petri optime vestiti verberare:itidem de reliqs. De dictionũ itaqz imaginibus vt penes gradus entiũ alphabeta in promptu habeamus perpulchrum hic adijciendum foret.

¶ Capitulũ quartũdecimum. De imaginibus simplicium dictionũ:penes gradus entiũ Elementatiuum/Sensitiuum/ꝛ Intellectiuum.

Quamplurimũ conducit vt Rauẽnas docuit notitiã hẽre entiũ: Itaqz accñtiũ imagines ad aliũ relegamus locũ:atqz substãtiaꝝ abstractaꝝ q̃ sensu minime pcipiunt:in trib⁹ gradibus entiũ alphabeta ꝯstituere: eaqz in prõptu hẽre diuina mehercle ĩ hac arte res est: Que nõ modo prõptitudinem (que vsu ꝛ exercitio aggeneratur maxima quadam locãdi celeritate) veꝝ ꝛ vniuersalẽ reruꝫ noticiam nobis vẽdicat:vt iter phos nõ postremuꝫ locum merito sortiamur. Quid siqdem pclarius q̃ꝫ totaꝫ pmi gradus nãm in quodam alphabeti ordine penes nos seruare? Ut quotiens sermo de Elementatiua que q̃ttuor simplicia corpora ꝛ oia ex illis cõposita:vita ꝛ sensu carentia cõplectitur icidat:ex ordine alphabeti recẽsere possimus: quecũqz in illis pfecta sunt:cuiusmodi sunt argẽtuꝫ auꝝ ꝛ id genus reliqua:ꝛ que impfecta veluti plũbũ ꝛ huiusmodi. Etenim inhuiusmodi q̃ttuor elemẽtis seruãtur q̃dam in terra veluti lapides ꝛ metalla:lapides qdem ꝛ pciosi ꝛ nõ pciosi metalla aũt: Auꝝ argẽtum aes auricalcũ cuprum electrũ stan/

nū plūbum: q̄dam in aqua: q̄dam vero in aere: vt impssiones celestes de qbus Aristoteles in libris metheorox ꝛ Albertus ibidē diffusius de niuibus/grādinibus/rore/pruina/nebula/cometis ꝛ id genus alijs. Oia proinde lapidum p̄ciosox noīa in vnū alphabeti ordinē redigere: ꝛ eox nāmingrere laudatissimū erit: Insup septē genex metalli ꝛ q̄cūqȝ ad illū gradum spectant vt in partitione entis diffusi⁹ notabimus: His siqdem taliter nobis cognitis de elemētorū gradib⁹ q sunt simplicitas/cōpositio/mixtio/ ꝛ digestio: insup de eorūdem actione/passione/quiete ꝛ motu: ac alijs si que sunt accn̄tia differere poterimus. Fac itaqȝ tibi vnū alphabetū de noibus margaritax ꝛ lapidū p̄ciosox: de nominibus aquax fluuiox mariū: Insup de noibus ventox. Et de his que in regione aeris generanť suprema: vt assub apparēs: Assub ascēdens/cādela accēsa/cādela accēdens cādelam/Colūna pyramidalis/cometas/draco volans/ lācea Stella cadēs: vel velut stella accēsa/velut stuppa accēsa/velut scitille de fornace: Itē in regione media cuiusmodi sunt coruscationes/fulgura granula/fulmina/tonitrua. Similiter in ifima vt nubes/pluuia/pruina/ros/nebula/ nymbus/nix/ ꝛ huiusmodi. Et hox imagines hēre p̄ducet. Secundus aūt gradus est eox que aīaȝ vegetatiuā dūtaxat sortita sunt: cuiusmodi gramina/herbe/flores/segetes/lucus/arbusta/arbores/ ꝛ eox fructus sunt. Que si speciatim in alphabetū collegeris cognita eox natura: nō erit difficile in p̄hia nāli imagines hēre: ꝛ cū oporteat de ipis nōnihil in mediū afferre: q̄ꝫq̄ꝫ eniuero nō vt alter Salomon possis exactissime disputare de Cedro libani vsqȝ ad ysopum parietis: vt habi sacra scriptura. 4. Regū. 3: attestať: poteris tn̄ ꝛ nosse ꝛ dicere. Qm̄ hec arbor est abies illa alnus ista Cedrus ꝛ Cipressus: Ita quoqȝ herbax plurimas recitabis vt q̄lis queqȝ herbarū sit nō ignorare videaris Hox enimuero exēplar ex subiūcta monstrabiť forma vt ex ea aliud excogites.

Capitulū Quartūdecimū

Absinthеum
Acorus
Affodillus
Agnuscastus
Altea
Ambrosiana sive ameos
Anetum
Apium
Arthemesia
Assarabaccha
Baselicon
Bethonica
Borago
Buglossa
Bleta
Brionia
Calamētum
Centaurea
Cinglossa
Coriādrum
Cuscute
Daucoreticū
Diptamus
Ebulus
Edera
Eleborus
Enula campana
Epatica
Esula minor
Eucupatoriū
Feniculus
Fragaria
Fumusterre
Galletucum
Gentiana
Granū solis
Hermodatulo
Ireos
Isopus
Iusqanus
Lactuca
Leuisticum
Lilium
Lupulus
Malua
Menta
Millefoliuz
Morabacci
Nasturcium
Menufer
Nigella
Origano
Paritaria
Petrosilinum
Pionia
Portulaca
Raffanus
Ribes
Rosemarinus
Rubea titura
Satrione
Scabiosa
Scalopēdria
Serpētaria
Sinapum
Spinachia
Squinanto
Ualeriana
Uiola
Urtica

Insup q̄nam planta sit fecūda q̄ue sterilis: Et an hec domestica sit an silvestris. Ita quoqz que citius excrescat que tardius: et pariformiter de q̄zpluribus aliis eoruz naturis Ut pote que res hoium vsui ꝯveniat/aut que noxia sit: vt si arti n̄re ꝯfinia recitemus que abiiciēda sint veluti contraria que abhorrēda nobis suadētur: cuiusmodi sunt stipticoruz. Absinthiū acetuz/aqua rosacea/auellana/faba/cappares/castanee/caules/coriandrū/crocus/lentes/lupini/oleum silvestrium oliuaꝝ/oliue imature/persica sicca imatura/pira oīa domestica et silvestria/porri/portulace/pruna agrestia cruda/Reubarbaꝝ/ruta/saluia: et huiusmodi que alii collegerunt. Similr ex ordine colligere poterimus augētia intellectum igeniuz rōnem et sensus: hoc alphabeto Aloes/ambra/anachardus/anacardinū: Berillus lapis/cāphora/ciperi/confectio anacardina/cōfectio achabas/ꝯfectio phoꝝ cōfectio

selse/ↄfectio hedera/diaromaticū/dyambra. Electuariuꝫ ba
iadari emblici kebuli ↄditi Mitridatū mirabulani Nastur
tium Oleū rosarū olibanū Peucodanū pillule stomatiche
Raphanꝰ/Salgēma/sābuci/sinapis/Tiriaca/turtur/Uinū/
Xiloaloes/hyera hypocratis. Similiter cōfortantiū caput
ꝛ cerebrū si alphabetū congerere velis. Non deerūt forsam
qui pene infinita offerēt cuiusmodi sunt Ambra amigdale
appollonia/serisiaca/confectio/aromaticū/rosaceū/bucorma
rim/camedreos/camomilla/cardamomū/cassia/lignea/cepe/
cinamomū/confectio/anacardina/cubebe/confectio/dyam/
bre/electuariū/latoꝝ emblici/flores amigdalaꝝ/Galanga/
gallia/alefangine/gariophyles/hermodactyli/lignuꝫ aloes/
macis/maiorana/myrrha/muscus/narciscus/nux/muscata/
oleū/myrtinū/oleum rosaceū/pillule stomatiche/pomoruꝫ
odor/pliris/rose/rosmarinus/sene/sinapis/sticardos/tyria/
ca/hysopus:ꝛ horum similia. Uerum vbi substantie gra/
dus penes esse viuere ꝛ intelligere partiremur: tres solum
essent gradus/primus de quo prius iam diximus: ꝛ secun
dus subdiuidēdus veniret ꝓut vita in vegetatiuā sensitiuā
motiuam ſm locū/ꝛ intellectiuā diuidit: Itaqꝫ in hoc scđo
gradu nō modo vegetatiua forent collocāda: verūetiaꝫ sen/
sitiua: siue solū sensum habeāt vt imꝑfecta conche/ostree/ꝛ
id genus: siue etiam imaginationē qualia sunt aīalia ꝑfecta.
Et sic tertiū gradum facerent: cōpotes rōnis: vtpote ho/
mo: Anima ꝛ angelos: Sed qꝛ hic dumtaxat de tribus gra
dibus substātie sensibilis que nec sensum excedit mētioneꝫ
facimus: igitur huiusmodi disti tioneꝫ in aliū locum reser/
uātes: loquimur de solam entitatem habentibus primi gra
dus: ꝛ vitā dūtaxat vegetatiuam esse secūdi gradus: Et in
tertio ordine collocamus sensu vigentia ꝛ imaginatione.
Tertius itaqꝫ gradus est sensitiuū quo intelligo animalia
tam ꝑfecta qꝫ imꝑfecta vt nihil intersit: an sensuꝫ tantumō
habeant an imaginatiua sint predita: vt in hoc ordine col/

locemus/vermes/talpas in terra:super terraz ꝛ in aere mu
scas insup volucres celi boues ꝛ hoies:in aqua pisciū diuer
sa genera. Adeo vt oium aialium noia tam in terra ꝙ extra
terrā siue in aqua/aere vel igne/huc in ordine alphabetico
forent redigēda:que sunt hoium memorie vim prestantia.
In terrestribus vnicū huc placuit afferre exēplar adinstar
cuius que tibi placēt in ordinē redigas Aper/asinus/aries/
bos/camelus/canis/capra/catus/ceruus/draco/dromedarius/
elephas/equus/gemetarius/hircus/iumentuz / leo/leopar/
dus/lupus/mulus/mula/onager/porcus/renoceron/simea/
tassus/tigris/vnicornis/vulpes. In volucribus facile vena
beris nisi ignores/ aqlam/ardeas anseres/aucas/bufones/ꝛ
coruos/cignos/ꝛ id genus volatilia. In igne paucos cōpe/
ries nisi forsan salmādrā ꝛ si que similia. Piscator:alosas/an
guillas/balenas/cācros/carpones/delphines/ꝛ his similes
cognoscit pisces/Gradiētium atqꝫ serpentiū sup faciem ter
re tātus est numerus:nō habeas de paucitate cōqueri. Taz
magne aūt quātitatis imagines esse volumus vt nō modo
corpus cturbent atqꝫ molestent cuiusmodi sunt culices ꝛ
pulices:sed ꝛ magis mētez excitent vt supra meminemus.
Ceterꝝ si hoium alphabetū huc ꝯstituere libuerit id penes
eorꝝ officia faciūdū suaserīz:siue terrestriū quales sunt Agri
cole metellarij:siue aquaticorꝝ videlicet nautarꝝ ꝛ piscatorꝝ:
pariformiter de cuiusqꝫ hois officio facile considerek. Qd si
oia officia dignitates hoium ꝛ status in vnū aliquem ordi/
nez redigerimus videlicet ecclesiasticam fabricātes hyerar
chiā : A summo pōtifice per patriarchas cardinales archi
episcopos ꝛ ceteros ad infimū vsqꝫ descendentes. Et ita in
seculari ab impatore regna ꝑncipatus ꝛ ducatos ac alios re
cēsentes in militari ordine. Et oēs mechanicos/architecto
res/agricolas/fabros/lanifices/medicos/nautas/in suo ordi
ne facile corpori inseruiētes enumerabis/ Aliptas/ alipilos/
argularios/balnearios/ciuiflones/coronarios /cosmetas/de/

signatores/funerarios/libidinarios/mãgones/ mediastinos pellicrepos/pficas/ppoles/pigmẽtarias/tõsores. Ita quoqȝ cõperies victui iseruientes/boberarios/caupones/cetarios/ condimẽtarios/cupedinarios/crustularios/dardarios/ fici/tores/hamiotas/herbarios/hospites / holitores / lactarios/ macellarios/medicamẽtarios/obsonatores/piscatores/pisti/narios/pistores/popinarios/salsamẽtarios/saginarios/ sito/nes/seplasiarios/stabularios/tabernarios/vinarios:⁊ id ge/nus plures. Sic quoqȝ si lanificiũ respicies nõ erit difficile iuenire artifices. Cuiusmodi sunt Braccarij/caligarij/car/minatores/cerdones/flãmearij funiculari /infectores/inter polatores lanipẽdie/liburarij/litones/manilarij / molochi/narij/netrices/palliones/panicularij/phrygiones/plumarij polimitarij/reticularij/sagarij/sarcinatores/ semiçonarij/se/ricarij/textores. Sic in arte fabrili iuenimus aerarios athe/narios/argẽtarios aurifices: Bractearios/caldeatores/calca rios/carpẽtarios/carbonarios/cemẽtarios/cultrarios/ferra rios/fornacarios/figulos/fibularios/gẽmarios/imbricarios inauratores/lapicidas /laternarios / lapidarios / loricarios/ materiarios/monetales/musiuarios/peginarios / ferrarios/ sulphurarios/tectores/tignarios/thomatores/vascularios/ vehicularios/vitrearios. Noia ppa tñ vbi qsieriȝ nõ deerũt Alanus/alexãder/antonius/agatha/agnes/bernardus/boe/tius/bonifacius/cornelius/cõradus/detmarus/ degenhar/dus/dominicus/eberardus/eua/frederic⁹/georgius/godo/phredus/gilbert⁹/gerardus/harmãdus/hermãnus / hinri/cus/honorius/humbert⁹/huptus/iacobus/heremias / io//seph⁹/ioãnes/iudocus/karolus/katherina/lãbertus/leonar dus/ludouicus/martinus/mamert⁹ / natanael/neysa/otto/ odilia/paulus/petrus/qrinus/rotgerus/seuerinus/ suede//rus/suibert⁹/tilmãnus/vlricus/vilhelmus/xpoferus / isa/ias/çacharias. Cetеⱃ si qs frequẽs fuerit võcabulariоⱃ cor nucopie calapini gẽme gẽmaⱃ. Insup vocabularij rerũ:di/

tionarij libri de ptib⁹ ediū: ⁊ reliquoꝝ huius gñis lector in
inita pene hoiū officia cōperiet: q̄ nō huc afferēda cēsui/
nus: q̄tenus nō tam memorādi normas edocere videamur:
q̄ terminos ꝯgerere. Quid nāq; hūc latebit q rex noticias
hēt: vbi siqdē qſpiā apud me scripture nomē attulerit: mox
repetā Bibliopolas/calculatores/carthularios/capsarios/
cōmētarienſes: Exceptores librarios/notarios/pragmaticos
scribas/scrinarios/⁊ hmōi. Sique igit̃ huius gñis alphabe
ta ꝯgregares nō tibi difficile foret de quo uis elemētoꝝ gñe
imagines facē: ⁊ de Petris silicib⁹ margaritis: ac qbuſcūq;
lapidib⁹ p̄ciosis: Insup herbaꝝ plātaꝝ ⁊ arboꝝ: atq; aīaliū
vermiū. s. serpētiū gradiētiū volātiū ⁊ q̄rūcūq; taliū memo
riā facē: ⁊ in hoium officijs p̄mptissimus erit: Celoꝝ aūt vt
pote oiuz spheraꝝ lune/mercurij/veneris/solis/martis/io/
uis/saturni: insup firmamēti: celi aq̄ei: ⁊ p̄mi mobilis nō p
priū ꝯstituim⁹ alphabetū: sed illoꝝ imagines fabricam⁹ Sili/
tudine lr̃aꝝ: syllabarūue cōpōne: vel iſcriptiōe/fictione/no
tatione/etymologia/trāsumptione: ⁊ quolibet aliter vt ifra
patebit. Sic quoq; ad angelos beatos trāscēdentes notabi/
mus ternas eoꝝ hyerarchias: ⁊ cuiuslibet hyerarchie ter/
nos choros: eo ordine q̄ ab ifima icipiētes enūmerem⁹ an/
gelos archāgelos v̄tutes ifime hyerarchie: medie aūt ptā/
tes p̄ncipatus ⁊ dn̄ationes: Sup̄me vero thronos/seraphi/
⁊ cherubin: quoꝝ noiuz imagines p hāc dictionē: ductaſpa
memorāda docemus cap. 13. in p̄n⁹. Posset nihilomin⁹ ali/
ter fieri. Indiuiduoꝝ ēt vtpote Gabrielis raphaelis ⁊ filiuz
imagines ifra docent. Et pinde in elemētatiuis sensitiuis
⁊ hoium officijs alphabeta esse nobis meditatissima diui/
nam habet vim in hac arte.

¶ Capl'm 15m De arte dictionādi ⁊ colligātia dictionum.

Dictionū imagines faciēdi modus p̄p̄ius est: vt vel sim
plicis rei aut dictiōis silitudinē in se ꝯsideratā accipia/
mus: si eā absolute ꝯsiderare veli: aliogn vbi imaginuz

vitare placeat copiã: in notis potissimũ vnã cõponemus dictionẽ: q̃ plures vel singulis lr̃is vel syllabis cõplectet. Insup q̃tenus vna imago i alteri⁹ reminiscẽtiã deducat eas adlvicẽ colligare q̃si cathẽa q̃dã ꝓducet q̃ʒ maxie. De arte itaqʒ dictionãdi id obseruari põt: vt vnã dictionẽ excogitem⁹ cuius q̃qʒ lr̃a alicuius dictiõis caput idicet: vt si nolimus has dictiones videlicet/dominationes/virtutes/cherubin/thronos/archãgelos/seraphin/potestates/ṗncipatus/ꝛ angelus/ seorsum locare imaginabimur hãc dictionem/ductaspa: quã vnica imagine ponẽtes vtpote ducem q̃ panem in pera gestet: oium noue dictionum ex vna recordabimur: hac vsus videt arte qui ait. Intellectiuas virtutes dat tibi/fispa. i. sapiẽtia: intellectus/sciẽtia/prudẽtia/ꝛ ars: Itẽ alter: vt tibi sit vita semp saligia vita: Saligia. i. supbiam/auaritiã/luxuriã/ iram gulam/iuidiam/ꝛ accidiam. Hac quoqʒ Alexãder gallus vsus: inq̃t. Dant tibi quinqʒ limus que signat dictio: fagus: vt facilis/agilis/gracilis/ humilis/similis: Ad istar horũ pene infinita ducemus exẽpla: in rebus potissimũ notis ꝛ familiaribus: que nouimus ṗter ordinis ꝯtextum: Atqʒ etiã in carminibus ꝛ metris: quoꝝ q̃ʒprimũ audierimus siue recordaremur que prima cuiusqʒ dictio sit vel etiam q̃ñ lr̃a: facile reliquuʒ enũciabimus. Possumus nihilominus dictiones effingere: quaꝝ queqʒ syllaba: aliam dictionẽ cuius ipsa ṗncipiũ est insinuet: sicqʒ integras ꝓpositiones vnice dictionis imagine depingemus: vt pro hac oẽone Antonius brachiũ amputauit: ponat tm̃ Abraham. Item pro ea: carissimis pr̃ibus dono cignum albũ: collocarem quo mox capadocia significaret: Cui rei ethymologiçatio nonnihil ꝓducit vt deus. i. dans eternã vitam suis. Qui itaqʒ breuitati studere velit opportunissimũ est hãc artẽ sibi accõmodare: ꝛ in singulis verboꝝ litteris dictionẽ aliquam deponere Sunt etiã nõnulli qui ex plurib⁹ integris dictionibus vnã ꝯstituant: que res sensuʒ reddit ambiguũ ꝛ illud ꝓpriũ est

Capitulum Quītūdecimū

is qui paralogiçare tētant: vt qdam magr̄ theologie in pre/sentia mea argumētabaṫ cuidam bacca laureo eiusdē̄ facul/tatis in hec ꝟba: Mus rodit caseū: Sed mus est syllaba: er/go syllaba rodit caseum: Et qꝛ hic apud me erat ridiculus mus: ꝛ argumētū tātos viros dignū: Mox ꝑpterea incidit mihi is ꝟsiculus. ꝛ urfur edit pānū: panē sustineamus. Ec/ce diuide hꝫ ꝟbū sustineamus ꝛ patebit ꝙ nec mus aial nec mus syllaba caseū comedit. Sed sus furfur/tinea pānum: ꝛ mus panē. vide q̄ꝫ pulchꝛū argumētum: ꝛ q̄lis solutio pul/chꝛioꝛ. ¶ Qñ aūt eoꝝ q̄ nāli quodā oꝛdine iter se colligata sunt meminisse libeat: hāc cōnexionē vocamus colligātiā: Propter ꝯtiguitatē eniuero itellect⁹ alteꝝ alteri ꝑpositū fa/cile ꝯcedit: vtpote terram aqua circūdari ꝛ hāc aere: quem ignis ambit. Ita quo post ignis sphera: planetaꝝ oꝛbes na/turali quodā oꝛdine sese circūcingētes videlꝫ lune/Mercu/rij/Ueneris/Solis/Martis/Jouis/ꝛ Saturni: Sup̄ quos firmamētum/celū aqueum/ꝛ demū pꝛimi mobilis/spheras sese nāli quodam oꝛdine ꝯsequentes admittat. Ideꝫ ꝛ in re/liquis nālib⁹ quoꝝ certus oꝛdo est: Cui negotio scala natu/re vtillima est/q̄tenus facile ab infimo ad sūmū scandamus ꝛ abinde ima repetere. Que si in certa arte nr̄a ingeniosius effecta/loca ex oꝛdine retulerimus: facilius recensebimus: ꝛ diutius iherebūt memoꝛie: Et huiusmodi locatio a nobis colligātia est nūcupata: eo ꝙ quasi per respectum ad loca: imaginū queqꝫ cū altera ligaṫ: absqꝫ locis tñ effícte caducio/res sunt: ꝛ cathenā dicimus. Ubi vero ea nālis non fuerit coherētia eam arte efficimus: vnā imaginātes cū altera ex/ercitari vt vel alique vel oēs imagines mutua actione ꝛ paſ/sione adiuicem colligātur. Qꝺ sepe per neciuum est vt vna imago q̄ se sola aboleret: per alterā in memoꝛia ꝑseueret. In sentētiaꝝ aut imaginibus vbi sese taliter exercent facile sui reminiscētiam faciūt: vt hoc exēplo clarius euadet. Uiꝫ vi/repellere licet: pono nāqꝫ aliquē cui Uynādus nomen sit ꝛ

alter Victor noie ei violētiam inferee conet quem fortiter abijcit atq3 repellit. Exēplum aūt vbi huiusmodi snie non sit colligantia: sed dūtaxat noia quedam recitanda vtpote/ Petrus/ Katherina/ equus/ puer/ pater/ abbas 7c. imaginabimur Petrum aliquē notū qui velit Katherinā equo imponē sed equus refugiēs ꝯculcat puerꝝ: q̄re pr̄ pcussurus petrū: ledit abbatē a tergis stātē ita de alijs pene ifinita exempla fabricabimus exercitatiores vsu 7 arte.

¶ Capitulum sextumdecimum. De modo faciendi imagines metaphorico penes/ inscriptionē· fictionē 7 etymol.

Accidit sepeuumero ꝙ rei memorādē nō iuenimus facilr̄ imaginē: neq3 p itellectum rei neq3 p sonū vocis: neq3 p capita dictionū: i quo casu psuasu3 habeo vt lr̄is aut syllabis q̄s supra recēsuimus cōpositā imagine3 loco iscriptā ꝯrio eius colore effingamus: vt si locus ater sit nitro lr̄e ꝯscribant̄ si vero alb9 fuerit atramēto depictas lr̄as effingere licet. Hec qdem iscriptio alphabeto reali litterarum aut syllabaru3 cōmodius fiet: vel p grecaꝝ lr̄aꝝ figuras vt sup̄ docuimus cap. 12. huius trac. Si qua tñ lōga fuerit dictio ea p sectionē partiēda foret (vt ifra cap. 19. huius trac.) quatenus syllabas eius seq̄stratim imaginemur vt vbi çorobabel hac arte ponēdū foret in p̄mo loco imaginabimur per lr̄as reales creta siue nitro scriptū çoro: tali mō ZORO Posteriori aūt loco babel vel alijs characteribus vel alijs colorib9. s. ita BABEL vel colore diuerso q̄tenus dictio clarius adappariat. Ut aūt breuius 7 tñ clarius hec fiāt huiusmodi iscriptiones in corpore alicuius hois fiāt vt supra cap. 12. huius trac. plibauimus: 7 ifra latius repetemus. Ceteꝝ sunt plereq3 dictiones extranee cuiusmodi sunt grece 7 hebraice ac q̄nq3 latine potissimū in theologia: metaphysica: sciētijsq3 alijs speculatiuis: 7 maxime in logica: 7 artib9 q sunt de scḋis intētionibus 7 iponibus: ꝓpam aptamq3 ꝯuenieti silitudine nō admittētes imaginē: in qbus collo/

De iscriptione

Fictio

cādis sūme neciū est alphabetū ⁊ rex copia: a sillabis inci
piētes. In qua re ꝯducet tñ fictio plurimum: vt magis ido/
nea lr̄arum syllabaꝝ atqꝫ dictionū simulachra effingamus
ex supiorib⁹ alphabetis: vt ꝓ lr̄is hoies quoꝝ noīa ab illis
icipiāt: ⁊ ꝓ syllabis: ex primis syllabis noīum cōpouimus
imaginē: veluti ꝓ hac dictione sorobabel imaginaremur so
rorē rotā voluere: ⁊ barbarā hocipm bñdicto idicare: Et si
dictio ignota fuerit solū monasyllaba: fiet auctore stephano
de lauro biphariā vtpote ꝓ ignota dictione notā accipiēdo
que cū ipsa in ꝑncipio symbaliçet: Itidem quoqꝫ faciemus
hmōi rei itersectione siue ꝑtitione vt ꝓ. Cri. dictione ima/
ginabimur cribrū gladio scissuꝫ. Dictiones postremo igno/
tas reb⁹ nālib⁹ in voce silitudinē hñtib⁹ locabimus hac fi/
ctione: vt si ꝓ hac dictione palā locemus instr̄m palā: ⁊ pro
v̄bo cano: h̄ aīal videlꝫ canē. Itidē tñ cōmodius fiet et ima
gine syllabaꝝ q̄tenus ꝑsona opareť cū aliquo istr̄o cuius ꝑ/
ma syllaba ꝯsonaret scd̄e syllabe dictionis locādē: vt ꝓ palā
ponēdo paulū q lāpadē accēdat: ⁊ ꝓ cano: katherinā notu
lā manu ꝑlicātem. Et varij tales sunt fictionis modi q pra
cticādi vsu veniūt. In qua re sūmopere tñ cauēdū est ne fa/
ciliter variemus: sed qd̄ sese ꝑmū ꝓ imagine obtulerit id ꝓ/
tinus acceptemus ne forsan aliogn in reiteratione error ob/
tigat. Qd̄ ñ facile erit. Effictiōe cuiuslibet rei faciē certis de/
scribē signis: vel nāles affectus notare: aut ab ethimologia
imaginē sumē: vel sono vocis. Aut etiā cuiqꝫ corpis ꝑti suā
tribuētes ꝓꝑetatē: quā dū ad mētē reuocauerim⁹ sit nobis
ꝓ q̄sito apta silitudīe imago. Ita quoqꝫ cuiusqꝫ rei ꝑsone vl̄
loci isignia ꝓ ipsismet reb⁹ ꝑsonis vel locis collocare oppor Effictio
tunū cēsemus Hoꝝ varia sūt apud Publiciū exēpla: Effi
ctionis vt senex tremulus curuus gemēs labijs demissis ca
no mēte. Et iuuenis ꝑ oppositū: Notatiōis vt lupus vorax Nota/
capra fugax: Timida dama leta iuuēt⁹: Tristis senect⁹: ⁊ re/ tio
liq̄ id gen⁹ etymologia vtimur ꝓ dictiōib⁹ locādis imaginā Ethy/
tes simulachrū hñs ꝯditionē q̄lē hmōi iterp̄tatiōe denotāt mολog.

vt si oporteret imaginare Philippũ ⁊ nullus h̄ noie nobis cognit⁹ occurreret eius iterp̃tatio locãda foret vtpote alijs equoꝝ amator: in q̃ re tñ necessuʒ est memorie produ͂ poni ne equocatione paralogiçet: Sic etiã supplãtator pro Iacobo: pro sancta lege Hyeromũ. Et pene ĩfinitas eiusmodi ex Ethimologia Isidori poterimus venari imagines.

¶ Capitulum decimũseptimum. De imaginibus p transumptionem motus corporis ⁊ insignia factis.

TRansumptione itẽ vnam rẽ alterius ex similitudine aut pportione in ipsis cõperta facimus imaginem: vt sol deitatẽ veritas duellum: os aureũ/dolum: Ala aurea sapiẽtiam: significent. Sicq; noibus metalloꝝ dies notamus vt auro dominica notet dies: argẽto lune: martis ferro: Mercurij argẽto viuo: Iouis stãno: Ueneris ere ⁊ Saturni plũbo: Sicuti enimuero astronomi eo ordine singulos planetas singulis deputãt diebus. Ita alchimiste planetaꝝ noibus metalla noiat. Et reliquas sui artificij instrumẽtoꝝ ⁊ reꝝ significationes obscurioribus qbusdam vocul s adeo obtenebrescũt: vt vel raro eis sol ⁊ luna sua veꝝ emittant splẽdorem: quare ⁊ pene oẽs in tenebris ambulant. Et q noctem verterũt in diem. Et post tenebras sperãt luceʒ: sola spe fouẽtur: q̃ʒq̃ʒ non ignoreʒ artẽ veram esse. Est tñ tẽpus breue expimentũ fallax: ars vero difficilis: vt ⁊ ipse experiri ꝯtuitus sum. Sed qd nr̃i in p̃sentiaꝝ est instituti ꝓprijs accõmodisq; vti opʒ ⁊ trãsumptionibus ⁊ iterp̃tationibus ne arte fallamur. Cognitione vocis reꝝ ⁊ dictionũ ʒ imagines faciemus: si pro ipsis ponamus quoꝝ pprie sunt pro hynnitione equũ boueẽ pro mugitu: ⁊ vnũquodq; taliũ pro sono quẽ facit. Inde ⁊ apud Publicum leges: Sic Emnius taratãtara dixit: Equi hinnitus mugitusq; bouʒ: balantẽqʒ gregem. Strix nocturna ⁊ vespertilio strident: Bõbitus apũ: grus gruit: crastinat coruus: tu cornu voce notatur Barritus a barro/vlulant vlule/pipant accipitres

Et alia

Capitulum Decimũseptimuz

Et alia q̃ plurima sunt: vsu ⁊ ꝯsuetudine vocis sonitu imagines ꝑbebũt: hec ille. Insup mot⁹ corporis hec hẽt exẽpla. Motus corporis

Articulos pedum velocitati
Genua misericordie
Digitos pectine iũctos dolori.
Caput inclinatum concessioni
In tergũ reiectũ caput negatiõi
In humeꝝ deiectũ hypocrisi
Terga fuge

Ocio nates
Capilli diuitijs
Ungues crudelitati
Dentes discordie
Digitos minerue
Frontem superbie
Aures memorie.

Si qd hoꝝ pro imagine tali accepis caueto ne in errorẽ icidas: ex eo q̄ sup̄ casus in corpore ꝯstituimus. Sed id vitabis notabilis alicuius note adiectione aut mẽtis ꝯcessione: In plurib⁹ siqdẽ faciliter eruditi cuiusq; animus iuuatur. Insignia deniq; plurimũ cõpetũt facili imaginatiõi vt exẽpli cã pro dignitate ꝑsonaꝝ ꝑcipua eoꝝ insignia capiam⁹ vt

Pape: Tyara
Cardinalis pheniceus pile⁹
Episcopi mitra
Prepositi
Decani
Canonici caputiũ foderatũ
Presbyteri: suppellicium aut (calix
Dyaconi stolas
Subdiaconi: manipulus
Accoliti: Cereus
Hostiarij claues ⁊ flagellũ
Imperatoris Trigoma
Regis corona.
Ducis byretum
Pricipis bacculus
Marchionis byretũ fode/

ratum cum pellibus
Comitis
Eqtis aurati: calcarea aurea
Judicis Ensis
Pretoris sceptrum
Cõsulũ fasces ⁊ securis
Medici annuli aurei vrinale
Notarij pugillare
Aduocati statutoꝝ liber
Pcuratoris charta comissiõis
Doctor legũ caputiũ rubeũ varro suffultum
Canoniste caputiũ nigrum varro suffultum
Poeta laurea

Ita quoq; priuataꝝ personaꝝ pro eaꝝ memoria seruare licet. Insup quisq; locus hẽt vñ singulariter eius memoriam

ponamus vt si pro Jmpio Romano accipiatur aquila pro re gno Fracie lilia: Insuper qdlibet regnu qsqz ducatus. Et queuis diocesis vrbs ciuitas. & oppidu qdlibet suu habet insigne: qd si in quo loco ?spiciamus cognitum no possumus no reminisci loci illius. Quare no icoueniret ea sibi familiaria hère. Cetex diuerse res suas hnt proprietates vn specialib designent notis: vt Justicia ense: Equitas libra fortitudo claua: Circino Geometria & astrologia astrolabio.

¶ Capitulu decimuoctauum de fabricatione imaginu iuxta comparationes diuersas cause & effectus: oppositorum & similium: atqz instrumentorum.

Coparatio

COmprates vnaquamqz rem ad altera penes mutuam eax habitudine: Causa idicabit suu effectu: & rursus per effectu cause reminiscemur. Sic quoqz vnu oppositox per altex: Et simile a suo ?simili: Arma & instra suu mostrabunt artificem: Actus insup agentis memoria facient: & siq alia sit norma reminiscetie. Ut authore Aristotele qnqz sut reminiscetie pcepta qtenus videlicet res sese ex ordine ?sequant item vt vno simili in aliud puehamur: & ab vno contrario in altex: quarto deniqz locus & tps rei pertractate faciut recordari: & postremo vt a pprietate res repetat. De ca

Causa

qdem hoc famosum est vt veluti artificem ?spicientes artificiati recordamur. Tunica eniz sartor: calceu sutor & pilleum eius auctor mostrabit. Jta vbi posuerimus diuersas causas eax recordabimur effectuu: siue intrisice sint cae siue extranee: Nales vel artificiales: mudane vel celestes: vt si prime cause qua deu bndictu nouimus imaginem posuerimus recordates qm vniuersalis sit ca mox isereremus. Igit tam spiritualia: qz corporalia iuxta sua gna & spes produxit: cui si adiecero nature scala: Angelos demones corpora celestia: qt tuor elemeta & qcquid vniuersi ambitu ?tinet ?nectere possem: Jta & mathematici singulis astris sua tribuut influetia vt sole sapientie faciant actore: Venerez felicitatis: & ita de

inceps: vbi igit sol reluceret nobis possemus et sapiētie recordari. Effectus suam prodit cām siue ea sit nālis siue a proposito agens: vt qdlibet factū siue sm esse substātiale/siue accidētale sui reminisci faciat actoris: vt flores et frōdes maij sint īsignia eiusqz memoriam agant: domus recordari faciat fabri lignarij: et pictor ab imaginib9 īsinnet. Sciētia quoqz et doctrina attestet doctorē scientifico potiri hitu. Sic Publicius de mēsib9 exēplificat: vt Marti9 bello/Aplis aptione: Maius florib9: Juni9 herbis Juli9 Segetib9: Augustus fructus accrescētia: Septēber vuis: October nespulis: Nouēber baccis olee: Decēber mactatione: Januarius bifronte: pterita futuraqz respiciēte: Et februari9 a februo floreum ver reuocāte designent. Quamqz aūt opposita ex iuxta positione magis illuscescant: qd tn ad memoriā attinet ex vno alterius recordabimur: vt albedinē ex nigredine visa intelligere possumus: ita hec illius nobis pstat memoriam. In qre ironia plurimū iuuat vt p iusto iniquū/p albo nigrū: p virtuoso discolū accipiamus/p sobrio gulosum ac qcūqz sese hnt opposito mō: et oia per ironiā dicta. Simile ob id psimilis memoriā facit qp in aliquo pueniāt vt si Juuenalis meminero mox Persij/Horatij et alior reminiscar poetar q in Satyrico scribūt gne. Quotiens eqdem audiero Satyricū quēpiam: Incidit/inter pcipuos satyrar cōpositores Persius/et Flaccus et Juuenalis erant. Si aūt Homer audiero recordabor Uirgilij. Nam qd hic inter Romanos hoc iste apud grecos sibi glorie vendicabit. Et ita vbi9 de Joanne fuerit sermo: facile Matthei Marci et Luce recordabimur quandoquidem omnes in euangelio perscribendo conueniant. Instrumenta quoqz tam naturalia qz artificialia in eos nos deducunt: qui cum ipsis operantur: vt tunc simus actoris memores quando de suis instrumentis memoriā facimus. Uidēres qu ippe aratrū/rastruz/equum/non de doctore vel nauta pter ea cogitabimus: qn potius

Effect9

Agricolam indicabunt: Silr' galea/torax/lancea/ensis/bellatoris sũt vt nouimus: Insup viso circino sphera vel astrolabio quis nõ potius astronomi q̃z alterius recordabit? Ita per vrinale medicus: per maleũ faber cognoscet. Sic grammatica in Nicolai Perotti Seruij aut Prisciani ꝛ aliorũ in ea excellẽtium nos memoriã inducit. ꝛ itidẽ de reliqs habitibus intellectualib⁹: ꝛ moralib⁹. Actus deniq̃z cuiuslibet agẽtis ꝓprius ip̃m prodit: vt Arare agricolã: bellare militẽ: Scribere notariũ: Quicũq̃z gestus ꝓprij vt lactare nutricẽ indicat: ꝛ ita de q̃zpluribus alijs. Et vt cõpendio agaz oẽs relationes mutuo sese in nr̃a collocant memoria: vt si p̃rem posuerimus filius cẽsebitur positus. Si dñm seruus ꝛ quecũq̃z aliquam hñt adiuicem habitudinem: penes quascũq̃z cõparationis spẽs: Principij eniuero ad finem ꝛ medij ad vtrũq̃z respectus est. Ita maioritatis ad minoritatẽ: ꝛ equalitatis que vtrãq̃z excludit: quoꝝ oĩa lõguz esset afferre exẽpla: que ex traditis facile ꝯiectabis. Accñs quoq̃z ꝛ ꝓprium in suo notabimus sb̃cto: vt in mauro nigredinẽ: fuscedinez in Arabis: Rubedinẽ in dalmatis: in gallicis albedinem ꝛ ita deinceps. Et q̄ homo sit risibilis/hinibilis equus: barritus in elephãte: ꝛ pariformiter quãlibet ꝓprietatẽ ꝛ passionẽ suo tribuemus sb̃cto: vt infra trac. 4. ca. 2. latius replicamus. In qua re sũmopere notãdum: vnũq̃dq̃z nomẽ substãtiam significãs: duo maxime significare: ꝛ substãtiam ipsaz ꝛ accñs eius: veluti lupus q̄dem ꝓmo aĩal ꝛ deinde voracitatẽ eius. Et huiusmodi noĩa adistar adiectiuoꝝ cõparatione variant in significato secũdario: siue ꝓpriũ sit: vt hic ganimedior est ganimedo: hoc est: supbior: siue cõe vt petrus est bellua belluior: Asino asininior Pro hisce itaq̃z ꝛ que ab ipsis trahũtur tam adiectiua q̃z etiã verba vel p̄ticipia sufficiet primitiuũ posuisse: Natura q̄ppe primitiui virtualiter vim relatiui complectitur.

Accñs ꝓprium

¶ Capitulũ decimũnonum. De formatione imaginuz pe-

nes eaꝝ diuisionē in vocales/reales/ꝛ mixtas.

Quoniam ꝛ ꝓprio ꝛ metaphorico modis/imagines fieri lr̄aꝝ syllabaꝝ ꝛ dictionum hactenus edocuimus: hic adijciēdū erat qua via effingamus gn̄aliter vocales reales atqꝫ cōpositas imagines: postmodū pticularius ad ptes subiectiuas modū applicātes: Vocales aūt imagines diximus notas quasdā ꝛ cognitaꝝ ꝛ ignotaꝝ (siue ex greco hebraico aut barbaro idiomate) lr̄aꝝ / syllabaꝝ/ dictionū/ vel orationū/ quolibet facere potētes: siue significatiue sint: siue absqꝫ significato ꝓrsus: Non significatiuarum imagines iscriptione/ fictione/ aut comparatione/ fieri poterunt. Quātū aūt ad cōem oium formationē de qua hic itendimus spectat: ea similitudo vocis que est imaginis ad imaginatū si oimoda sit nil patit difficultatis: vt pro Joāne memorādo aliam eiusdē nois collocabimus/ Sed dū talis non sit ꝯcordātia: Aut q̄daꝫ vnica dumtaxat lr̄a symbaliçent vt Joānes ꝛ Jacob vel Judocus: ꝛ tūc additione alterius dictionis supplebit: vt si pro Joāne posuero Jacobū qui oua porrigat gallo vrticas ore tenēti: nihil sigdem iterest an syllabis latinis an ne alterius idiomatis expleam qd̄ defuit. Cū vero res ꝛ imago eius: in pma coicidant syllaba vt Joānes ꝛ Job itidem (sed qdem facilius) supplebit adiectione: vt si Job alicui cui nomē hānes (vt pene oibus Sueuis) sit colloquētem posuerimus. Jta pro Dauid: dacū vel Danielē vel Damascenū in manu vitē gestātem aut qcqꝫ agētez. Et ita euenit vt q̄ facillime cōperiant imagines. Si rei memorāde pma syllaba cū imagine coincidat: ꝛ reliquū quod deest adiectione alterius imaginis que sua pma syllaba ꝯsonet cōpleat: Per inscriptionē quoqꝫ ꝛ alios modos huiusmodi adiectiones faciemus. Accidit plerūqꝫ imaginē qdē cū re in syllabis qbusdā ꝯuenire: sed alique nihilominus superabūdant: Jn qua re subtractione opus est vt vel sola nostra saltē cogitatione supfluū dirimat: vt si meminisse veliꝫ

Vocalis imago quō fiat

Additio

Subtractio,

huius dictionis Jud(que Judeus in vulgari exposita est) pono Judocū quēpiā mihi notum admittēdo in phātasia mea hāc syllabā ab ea dictiōe sublatā remanebitq̧ Jud dū/taxat: Uel si re notare velimus eā subtractionez imaginabimur Judocū a pedib⁹ ad nates pene denudatū. Q̧ꝫ si ab humeris illucusq̧ vestib⁹ spoliatū ꝯspexerimus: nō q̄dez Jud sed ocus ꝓtinus incidet: eo siq̄dem itelligeremus ꝑncipiū ablatū. Poteris nihilominus adÿcere q̄ppiā quo huiusmodi ablatio notificaret̄: vt si Judocum in sacco stare videris ex iferioris ptis obductione: facile recordaberis huic dictioni vltimā ptem detractā: Qđ si caput in sacco habuerit nō q̄dē: Jud: sed ocus leges: Simile alij intersectione fiendū statuere: vt si ense Judocū imagineris ptitū. Jn qua re pars legēda foret ꝑncipio loci applicāda: Nā lecturus Jud applicabit caput cū reliq̄ corporis pte supiore in loci ꝑncipio: si vero ocus pedes ⁊ crura. Sic quoq̧ pro castus a/um/sufficiet arborē castaneam icisam imaginari: sublatis enimuero tribus vltimis lr̄is remanebit casta vt aliq̄s ait: Arbor iest siluis que scribit̄ octo figuris: sine trib⁹ dēptis vix vnam in mille videbis. Cui astipulat̄ poeta dicens. Casta est quā nemo rogauit: Castanee siq̄dem sunt ꝑdurus cib⁹ nō nisi corpus macerātib⁹ sapidus. Et in hac ꝯsideratione nōnulli materiā fluxibilem (q̄les sunt liquores aquei) subtractioni subdunt in eius receptaculis: vt si de dictione vinū: Syllabaz vi: hēre velis imaginato cantrū vini iferius cooptum: q̄ si syllabā: nū occulta supiorem ptem: vel cantrum ptire vt de Judoco diximus. Et id quoq̧ in minutissimis reb⁹ que se ipsis nō afferūt imaginē idoneā obseruet̄: vt ꝑ pulice lodix pulicib⁹ plena ad instar dictoꝝ exēploꝝ collocata vel pu vl lix pretēdit. Poterit ⁊ nr̄a cogitatio plerunq̧ ad placitum excogitare vel lr̄as vel syllabas trāspositas vt si hec dictio veniat ponēda. Aue/ponat̄ mulier Eua noie ⁊/e/pro/a/trāsponit̄ in litteris: Syllabis qnoq̧ pariformiter. vt ꝑ kerspe

pekers id est pistorē ponendo: Sit quidam ait neterdebla: quas syllabas si verteris dicet Albedreten: cui saxo quispiā respondit: hoc Epulū comede: que verba si mutaueris habebis/ed/mecom/vlupe. Ad que respōdit qdam ex alimania supiori Rim/se teg/ossa: que verba si vertas habebis Also getes mir. Simil'r lr̄a in lr̄am: ꝛ in syllabā syllaba potest imaginari trāsmutata: vt pro corpus ponēdo coruus vbi/v/in/p/versa reddit corpus. Et id qdem vt vna lr̄a in vnam vel plures in plures. Sil'r de syllabis vt pro frater factor. Sed hec bn̄ exercitatis relinquēda sunt: q facillima qdam notula memoriā iuuant. Possunt quoqꝫ vocū imagines libera cogitatione fieri nō qdem ꝯsonātia quadam sed representatione quam volūtas ex ꝓprietate aliqua in ipsis cōstituit: vt dū tympanū pro certamine ponat: eo qꝛ milites ipo ad pugnam excitantur: gladius pro iustitia qꝛ eius exercende instrumētum fit. Et in his natura plurimū suffragatur: representatione causam pro effectu ꝛ rursus effectum pro causa sumens: vt de quolibet causaꝝ genere superius dictū est ꝛ exempli causa de efficiente. Architectum pro domo: ꝛ effectum pro causa vt glatiem pro frigore ponamus. Itē sartorem pro tunica ꝛ tunicam pro sartore. Sed he norme sunt faciendaꝝ realium imaginuꝫ: cōmixtim qppe eadem rōne dictionū significatiuaꝝ: ꝛ reꝝ per eas significataꝝ imagines sunt Voces eteniꝫ sunt signa reꝝ: quare si reꝝ imagines habemus illa quoqꝫ sint vocum oportet: alioquin conceptam rem per imaginēqꝫ in sede sua collocatam exprimere non possemus. Si namqꝫ imaginē domus posuero nihil inter est an pro dictione que est domus: an pro re existēte ex lapidibus ꝛ lignis sumpsero: secus qdem in non significatiuis ꝛ sincathegorematibus: ꝛ dictionibus secundaꝝ intentionū que alias imagines expetunt. Sed ad reales nunc ex superiorib⁹ aditus patet que nāqꝫ sola re ꝯueniūt imagines cum imaginato ex transumptione: corporis gestu loquela ꝛ

Represētatio

Reales imagies

alijs que supra recésuimus modis: vel ꝓprijs vel metapho ricis sunt: vt etiá infra specialius in applicatione repetemus Et qm̃ practica ꝛ exéplis varijs in hac arte pficitur opus: vñ si translaticie turturé pro muliere pudica: ꝛ vulpé ꝑ viro astuto locauerimus: licet in noie nihil cóicent imago ꝛ res ꝑ eam repñtata: nihilominus memoriá excitabit: cósiderádo ꝙ veluti in turture est castitas ita ꝛ in muliere: ꝛ ꝙ dolus vulpis in viro cóperiatᷣ. Et ob id vna eadéq res pluriũ post esse imago: ꝓpter diuersas ꝓprietates eius diuersis diuisim attributas: vt si leonem hic pro forte imaginer illic ꝑ crudeli. In qua re tñ equocationis fallatia est vitáda Gestus corporis supᷓ exépla posuimus sitq sup additum ac canis motu caude applausuz indicet: ꝛ manuũ gesticulatio diuersa diuersas res significet/ vtpote in celuz erectio orantis auxiliũq petẽtis aium: digiti exensione rẽ indicatá accipimus: ꝛ ita diuersa mébroꝝ opera solis signis cognoscimus vt digiti ad labia admotio silentiuz: poeta inquit digito cópesce labellum: oculorum nutus suas quoq habent significationes. Plura id genus que sua patria queq ꝛ gens seruat. Si quoq aliqd a quoppiam audire frequéter soliti sumus ꝑ eo dicẽté ponimus: vt pro hac ꝓpóne: deo grãs/ sat mihi est meminisse cuiusdá Joánis qui hoc verbo semp 2° vtebatᷣ. Insup noui quédam licẽtiatũ theologie qui semper ingt ecce ecce qué ꝑ hac dictione pono: Et qdá doctor semper ait ita est ita intelligatis sic ita: vtq pene tot ita habeat in ore quot secana pisces: ꝛ ob id nihil cómodius pro ita: qz ipm pono/ Pariformiter si qd egregiuz raꝝ nouũ vel qũolibet ab aliquo audierimus suũ authoré pro dicto locasse licebit. veluti Quidá medicus ad egrotáté aduocatus ꝛ is de remedio solicitus ingrebat dñe doctor quá medelam adhibebitis q ait: Suppositoriũ vel clistere: cui eger: nũqd illud a posteriorib⁹ applicatur: cui medicus: vtiq. ꝛ infirmus addit: dñe medice (vt ego tñ cum honestate loquar) in natib⁹

Una res pl'ra repñtat

nō patior īfirmitate:sed hic hic hic digito caput tāgens:q̄te nus capitis dolorē indicaret:qd pulchrius q̄z huius patien tis pro hoc dicto meminisse:Insup vt supra edocuimus si cōmode imagines desint res depingere poterimus qbus ꝓ dictionibus vtamur:vt hoc dictū O supbe:cur superbis: nā supnus spernit supbos:facile ex talibus lr̄is realib⁹ aut grecis nr̄a imaginatione iuxtā inscriptionez de qua supius mētionē fecimus scriptis in pariete siue loco nr̄o tali forma

O cur nam spernit.
B bis nus bos

Et item pro ista viue lete viu: mus vt diu viuas:sufficit in/ scripsisse sis.

E E a a as as
E lete a mus vt diu as
E E a a as as

Sicq̄z comperi pro isto dicto:Amice laua comede bibe sola ciare/solue vade/scriptum.

A ce comede bibe cia ne de

Ex his quoq̄z pspicuū est/q̄z facile imagines que partim cū re voce ꝯsona ꝯueniant:partim reipsa fabricare possimus si ne cōplexe sint/siue simplices:vt si pro asino posuero Anto/ niū qui.ꝛ si morib⁹ asini difformis sit attn̄ voce prime sylla/ be symbolicāt:ꝛ nihilominus saltē aliqua ꝓprietate: Com plexoꝝ est exēplum:vt pro hac oꝛone Joānes scribit:sūma tur aliqs scribēs cui hoc nomē sit:ꝛ ꝯuenientia erit nois ꝛ gestus corporis ab actu sumpta.Et plr̄es ꝓpōnes ab vna p/ sona diuersos simul exercēte actus sūmere poterimus: vt de

illo di q z simul potum cibūq3 iugessit z egessit manu phe/
lē ꝑpellens/ore ridens/oculis cōniuens pedib⁹ ambulans.
oēs siqdem iste ꝑpōnes: Joānes comedit: Joā.bibit: Joan:
mingit: Joā.(salua honestate) merdat: Joā.catum ꝑcutit:
Joā.ridet: Joā.oculis annuit z Joā.ambulat: vnica imagi
ne repſentant: Joco accipias hāc imaginem: sicuti z simul
missaz audiētis cunas īfantis mouētis/debitū mrimonij ꝑ/
soluētis: famulūq3 excitātis: hec hactenus. Ex plurib⁹ acti
bus vna imago plures repſentare ꝑpōnes nobis vsitatissi/
mum sit quatenus sufluitas vitet. Si qñ mi Joannes se/
ria locis ꝑmisceamus nō īsimules huiuscemodi meā dedecē
ꝑfessionē: cū oia mūda mūdis: Et harpiaꝝ colluuies non
cuiusq3 desedēt mēsaz: Ad alia stilū extēdimus.

¶ Tractat⁹ 4⁹ de applicatione artis ad ptes sbctiuas eius.

¶ Capitulum primum: De applicatione locoꝝ z imaginū ad res naturales: artificiales z mixtas.

AMplius dilucidātes īstituta: tūc arbitramur locos no
stros optime applicatos: si penes ꝑceptionē supiorem
fabricati: rite suo ordine ad memorabile referant: q̄tenus vi
delz imagines siue reꝝ memorādaꝝ abstracte spēs ipsis quo
ꝑnūciāde veniūt res ordine: cōmittant nr̄a cogitatiōe. Sz
vt imagines quātū exigit applicent: necessuz est cuiq3 mēe
suas facē ipsasq3 serie q̄dā locis cōmittē. Nā iter cetera q̄.b.
Thomas memoriā adiuuātia cōmemorat/in dilutione 2ͤ ob
iectiōis ꝑmi arti.q.49.2ͤ2ͤ.primū est inqt vt eoꝝ que vult
s.Thomas memorari q̄sdā siītudines assumat ꝯueniētes: Aduerte ita/
q3 duplices eē hui⁹ artis subiectiuas ptes. Nā siqdē imagi
nabilis aut simpliciū est aut cōplexoꝝ vt sup meminimus:
Simplex aūt qdlibet vel itellu dūtaxat ꝑceptibile cuiusmo
Imagines abstractaꝝ rerum di sunt sbtie abstracte/deus/angelus/demō. Aia/spūsq3 bea/
ti: vel sensui p3 Inuisa ꝑpas nobis nō efferūt imagines: sz
ꝯiectura q̄dā z libera cogitatiōe sumēdū nobis est quo repſ/
sentent. Dei qppe imaginē varie fabricam⁹: vt si aliquē no/

nerimus ac ꝑ diuino habitū: aut imaginabimur quēpiā corona regali: aut trigoma impiali vel diademate coronatū: q dextera tridētē manuqꝫ leua sphērā mālē vniuersi figuram gestat: isqꝫ deū nobis repn̄tabit. Insup iscriptione/fictione/trāsūptione/cōparatione/atqꝫ modis aliјs eius imaginē fingemus: sicut ⁊ ceterarꝫ sbarꝫ separatarꝫ. Possumꝰ nihilominus hmōi iuisas sbtias ponē ex laruatis illis hoibus: quos eorꝫ figuras/gestus/⁊ actꝰ/in ludis comicis/in tragedijs/ac theatris/⁊ quolibet aliter ꝯspeximus repn̄tare: Indiuidua attn̄ horꝫ recte locauerimus: hoies cū noibꝰ eorꝫ symbaliçātes ſumēdo: Ac ꝑ sctō Michaele aliquē eo noie notū accepo: Ita ꝑ. b. Petro aliū cui petrus nomē claues manu tenētē: ꝑ paulo paulū gladio accīctū ⁊ ita deinceps. Ubi āt hmōi abessent alias opꝫ substituē: vt ꝑ Sathā: sartorē: manu dētē tenēs ponat̄: Sic ꝑ beelçebuc: belā noie mulierē q̄ pellicio hyrcū iduat: vel scriptione/fictione/aut trāsumptione. Sēsiles aūt res q̄ vita fungunt̄ specifica aliq̄ denoīatione locamus: vt ꝑ hoie: aliquē in quo nil penitꝰ p̄ter nām specificā nobis pn̄tet̄. Ita ꝑ viro virꝫ ꝑ muliere mulierē: sexū dūtaxat discernēs. Cōes attn̄ hmōi sbtie viue aliqd opātes imaginari opꝫ: Singulares aūt res pn̄t p se imaginari: aut p siltudinē vt ꝑ petro petrū: aut p isti̅m vt petrus p clauē paulus p ensez p calicē Ioā. Aut p isignia vt Ioā. p Aqlā Matheus p bouē/Mar. p leonē. Insup ex opatione vt aliqs petrā mouēs ꝑ petro locet̄. Poterūt nihilominus tā cōes qꝫ singulares sbtie ⁊ viue ⁊ inaiate/fictione/iscriptione/lr̄arꝫ ⁊ syllabarꝫ cōpōne: imagines accipe: qd̄ vltimū ē refugiū vbi alie nō suffragant̄. Itidē p oia de qbuscūqꝫ aīaliū noibꝰ tā ingn̄e qꝫ in specie simul ⁊ singularibꝰ obseruet̄: vt ꝑ hoc noie animal aliqd solius nature ꝯsiderationē afferens ponat̄: Et pro equo equus ꝑ leone leo. Sed ꝑ brunello grisello ⁊ huiusmodi equū vel asinū illius nois aut iuxta normas iā p̄libatas. Entia aūt pure mālia: que a sola natura sint absoluta

Substātie sensiles

suis idiniduis pprium afferūt imaginē: Nam p pyro suffi
ciet eā arborem loco adaptare: & ita reliquorum q̄ obtutui pa/
tent. Inuisa aūt vel ignota cuiusmodi sunt corpora celestia
vtpote Saturn⁹/Jupiter/Mars/Sol/Mercuri⁹/ Uenus/
& Luna/ponātur p characteres qbus ea designant astrono
mi: vt ♄ in manu hōis significat mihi Saturnū/♃ Jouē/
♂ Martē/☉ Solē/♀ Uenerē/☿ Mercuriū: & ☽ Lunā.
Ita quoq; p signis circuli ȝodaici suss accipio characteres
vt pro Ariete /pro thauro /Item gemini/♋ cācer:
/leo/ Uirgo/ libra/ Scorpius: sagittarius cap
Aquarius: pisces. Similiter pro aspectibus celestib⁹ hos
characteres: ꝯiunctio ✶ Sextilis/ trinus quartus
☍ oppositio: Itē caput: cauda dracouis itidem de plu/
ribus Uel imaginemur ea suis figuris q̄s pictores effingūt.
Ars qppe pictorum si nobis familiaris fuerit facilior erit fin/
gēdi libertas: vt annūciatio dominica eius effigiebus satis
mihi repsentat: ante nāq; aliquot annos predicaturus in
Molhez hoc euāgeliū luce pmo Missus est angelus gabri
el a deo &c. vsus sum pictura quadam māli: quam vsq; mō
clare itueor in loco vbi illud euāgeliū deposui: Itidē quoq;
nōnunq̄ i ceteris nō abhorreo: earum potissimū figurarum que
& delectant & exinde memoriā excitant: huic rei ꝯducunt li
bri cū effigiebus qūo ferme oēs mō ipimunt: Ita etiam ex
parietib⁹ dominice passionis & sanctorum historias desumere
liceret: non tn̄ vt authoritas nimia pictorib⁹ tribuat: nisi q̄/
tenus ꝯsonum veritati historie effinxerūt: Non qūo pleba/
nus pdicans passionē ex sola pictura ingt populo: Uidete
nō opus est nobis libris & studio: vos ipse cernitis qūo illū
miserum Jesum vexant: solā picturā manu indicēs. Sed ve
lim si hmōi figure ꝯferre videant: eas pro representatis in
locis igenio nr̄o fabricatis penes nostrā artē collocemus: &
hoc qdem quatenus arte iuuemur: qn̄ nostrā diligētiaȝ ad/
hibemus: & differētia/dissimilitudo/& interlucētia/ac reliq̄

locoꝝ debita qualitas memorie adminiculetur:qꝺ minime cõtingeret dũ ex sola reali mãliqꝫ pictura rem ĩbibere tentauerimus. Solẽnis eniuero qdam pictor magr̃ Benedict⁹ ꝑ confirmatione artis nr̃e nõnullas effinxit imagines:quibus vigiti carmina memoriter recitaret. Experimento didici hãc ei adminiculari industriã:vbi tñ charta maduisset obliuio versuũ oculos incusaret Nõ eni ad loca deposuerat alia q̃ꝫ in charta :sine qua nõ aliter deprõpsit q̃ꝫ berta psalteriũ. Sed vt piodũ non trãseam revertor ad corpora celestia que per ꝓprietates meminisse possumus : vt pro Saturno aliquem viꝝ/senem malitiosuꝫ nobis notũ imaginemur : pro Marte bellicosuꝫ:pro Sole illustrẽ:pro Venere mulierem luxuriosaꝫ:pro luna istabilẽ: Pro his siĩibusqꝫ librũ fulgentij de ornatu mũdi legisse ꝓderit:⁊ eos q naturas deoꝝ describunt: Atqꝫ recẽsentes qũo qbusue figuris veteres deos suos depigebant Joãnes item boccatius de natura deoꝝ gẽtiliũ hmõi imaginum descriptionib⁹plenus est:Et qcunqꝫ sit bonus poeta ⁊ q pingẽdi calleret artẽ hoc munere leui⁹ fungeret:ob ꝯstituendi simulachra ⁊ memorandoꝝ effictionis prõptitudinẽ:Ceteꝝ ⁊ pro planetis ⁊ pro signis circuli oblig potissimũ Joãnis Iginij in poetice sua astronomica imagines aptissime sunt:si viuas ipas eẽ imaginemur: Poterimus quoqꝫ pro aialibus illis celestibus accipe illoꝝ similia ex nobis ꝯsuetis:vt pro thauro thauꝝ:⁊ ariete arietem: itaqꝫ deinceps. Appellatiua itaqꝫ noia substãtiaꝝ vt iã diximus ponant suis imaginib⁹quas secuꝫ ferunt :vt pro pyro pyꝝ:pro pomo pomũ:fructum videlꝫ pro fructu/⁊ pro arbore arborẽ:qꝺ in oib⁹ obseruet:nisi ꝙ vel cũ ipsis aliquid operemur:aut qppiam circa ea fieri ꝯcedamus. Si qdẽ maiores natura sint q̃ꝫ nostris locis cõpetant:neqꝫ ꝑs poni valeat(sicut in homogenijs cuiusmodi sunit terra / aqua/aer/ignis(quoꝝ pars locata sufficit)adinstar substãtiaꝝ nobis inuisaꝝ imagines fiant:vt pro celo:aliquem q ꝯtẽplet ipsum

vt astronomus vel aliam ꝯgruentem imaginem: aut inscri
ptione ⁊ ceteris modis metaphoricis: qđ de oibus applica/
tiuis cōiter obseruādū est: Notas aūt nationes ⁊ gētes per
Sabstitie Cōes sua arma ⁊ ꝑsonaꝝ insignia collocabimus: Ignotas aūt per
instrā vt superius dictū est. Sicut etiam hoies ignotos per
isignia: notoꝝ vero aliquē pro pluribus vnū vt ꝑ oibus co
loniēsibus vnum dūtaxat ex colonia posuisse sat erit: Itidē
de patrijs regnis ⁊ locis: nota eniꝫ per in strā: ignota vero ꝑ
isignis collocāda sunt: Artifitiales res si loco nō ꝓportionē
Res artificiose tur per coꝝ artifices memorari poterūt: nam causa effectuꝫ
refert ⁊ itidē effectus causam. Et ob id res minores cuiuſ
modi sunt tunica toga pileus calceus ⁊ seipsis ⁊ cū artifice
poni poterūt. ❡ De accñtibus aūt hoc tenēdū. qm̄ doctor
Accñtia noster cōis: in de ente ⁊ essentia: inqt ea nō hēre esse per se
absolutū a sbcto/sicut ergo accñs nō est ens sed aliquid en/
tis teste Arist. 7. metaphi. ⁊ non pōt diffiniri nisi per addi/
tamētum: hoc est ꝑ sbctum qđ est extrinsecum qdditati ip/
sius accñtis: ita quoqꝫ eius memoriā ex arte non possumus
hēre: nisi in sbcto ꝯsiderati. Et hoc quidē sat erit si pro acci/
dente quolibet subiectū in quo ꝑ excellentiam comperitur
accipiamus: eo nāqꝫ memorato difficile foret accñs ignora/
re illi ꝓpriuꝫ Ut ergo libuerit. Simitatis. meminisse ponaṫ
aliquis curui nasi: ⁊ ex diffinitione hoc accidens affert: ita ꝑ
crispitudine aliqueꝫ regirautes habentē capillos ponamus
Et pro Sapiētia aliquē qui ea ꝑpoleat: pro albedine Cretā
niuem Cignum: nitrū: Item ꝑ nigredine coruū vel ethyo
pem picem carbonē pro magnitudine: gigātem. Siue nam/
qꝫ accidentia in anima sint: vt habitus intellectuales passio
nes potentie ⁊ virtutes: siue extra aiam consistant vt cetero
rū generꝝ/per sua possunt subiecta in qbus potissimum re/
periuntur locari: Possimus quoqꝫ ex noibus eoꝝ acciden
tia memorare penes regulas hactenus expositas: vt pote ꝑ
albedine nō subiectum ponas si timeas equiuocationem ac

vnum ꝑ reliquo locatū fuerit: scilicet subiectum non pro accidente sed pro re ipsa: vtpote non cogitē de albedine/niuem cōmemorās sed niuem ipsam absolute vt res est nō vt subiectum albedinis: tunc siquidē Juxta regulas imagum vocaliuꝫ ⁊ etiā modos metaphoricos imaginanda forent accidentia De positione siquidē accidentiū supra in cap. 18. trac. 3. de accidente ⁊ ꝓprio abunde diximus in fine: ⁊ voce loquela/inscriptione/fictione/trāsumptione/ceterisqꝫ alijs modis eaꝝ recordamur. Uel dignitates officia ⁊ si qua id genus accn̄tia instr̄is īsignijs ⁊ alijs modis locabimus vt papa ꝑ Tyarā notarius ꝑ pugillarē ⁊ ita deinceps vt supra. trac. 3. ca. 17. Insuꝑ passiones ꝑ notationē: per cām: fictionē: ⁊ corporis mot⁹: ac pene īfinitis alijs modis suas nanciscunt imagines. Hec de simplicib⁹ tam substātijs qꝫ accn̄tibus: Uel si qppiam cōpositi mixtiue memorādū fuerit cuiusmodi sunit chymera hyrcocerus: si seipso aut comoda similitudine poni nequeat saltē resolōne ꝑtium ponatur. Corpora mix//

¶ Capitulum 2m: De imaginū applicatione ad dictiones intentionales ⁊ reales.

Quoniā ex reb⁹ facili⁹ hui⁹ negotij mōstra excrescūt: qꝫ formari possint vocū imagines ꝑcipue scd̄as itētiones signtiuꝫ: ⁊ ignotaꝝ: Igiṫ in sciētijs realib⁹ leuior est memorādi modus: Attn̄ qd̄ ad opis ꝑfectionē spectat sūmo re enitēdū est: qtenus in vtrisqꝫ eque valeamus: Uoces aūt memorabiles: vel lr̄e sunt vel syllabe vel simplices termini aut ex ipsis cōplexe orones. Pro lr̄is saltē latinis supius alphabetū fabricauimus: siľr ⁊ ꝓ syllabis qd̄ mix imodū ꝯducet in icognitis/⁊ barbaris/⁊ nō significatiuis/etiā si latine sunt veluti sunt iteriectiones ⁊ ꝯiunctiones: Incognitas siquidem voces ⁊ grecas hebraicas ⁊ barbaras ex his cōponimus vbi alie imagines nō suppetāt vt supra ꝑlibauimus. Si qppe hāc hebraicā dictionē patha posuisse iuuat: imaginabimur paulū ꝓ/pa/⁊ tabulā i manu ei⁹ ꝑ tha. Pōt qꝫ pe

eadem esse littera: et diuersa sentẽtia: vt etiam si pro aduer/bio illo/quõdam/posuero hoc verbũ/ꝯdam/faciliter quoqꝫ vt author est Publicius ꝛ experientia docet: lrãrum adiunctione cõminutiõe ꝛ detractiõe memoria excitat᷑. Cũ itaqꝫ oĩs dictio nobis ignota (cuiusmodi forsan sunt grece hebraice ꝛ quis alie barbare) collocãda foret: q̃ꝛ similia nõ habemus vt bosdrab ꝫorobabel ꝛ id genus reliq̃: pro ipsis alias dictiones fabricabimus: aut per iscriptionẽ: aut inicia dictionũ: aut per dictiones syllabicis nr̃is imaginibus ꝯflatas. Bipharia enĩuero Stephanus de lauro ignotas cẽset locãdas vt vel per silĩtudinẽ aliquam in voce saltẽ earum imagines fabricemus: vel diuidẽtes ignotam in syllabas pro qualibet imago fiat cuius prima syllaba eã insinuet. Cognitas aũt dictiones ꝓprias per eas res ponimus quas significant vt pro dictione Petrus: hoiem q petrus vocetur: vel p insignia psonaꝝ vt pro petro clauẽ: pro paulo gladiũ: pro Joã. calicem: Andrea crucẽ Jacobo galaterã: pro Katherina rotã: barbara turrĩ ꝛ huiusmodi alijs: Appellatiua aũt noĩa ab officiosis hoibus accipimus: vt pro hac dictione papa iperator rex ꝛ huiusmodi eos hoies q talibus funguntur dignitatibus vel officijs si noti sint: alioquin per isignia aut instrã: alijsue modis metaphoricis Termini quoqꝫ accidentales p sua nobis patescũt subiecta: vt de realibus diximus imaginibꝰ: quatenus i his pene idẽ modus sit vt rei ꝛ nois rem ipsam significãtis eadẽ ferme sit imago. Ita suplatiuus ponit᷑ per positiuũ suũ sufficienter ꝛ cõparatiuũ. pro deriuatiuis deniqꝫ sat erit primatiua locasse: Uerba aũt per imaginũ opationes exprimũtur: qꝛ si actus semp nõ cõmode ponat᷑ vt cursus saltus ꝛ huiusmodi denotentur per sbcta: vt ptes ꝛ motus hois: Insup vt de notatione docuimus: Aduerbia aũt ꝑpõnes ꝯiunctiones ꝛ iteriectiones vel sono vocis lraꝝ syllabarũue cõbinatione vel iscriptione ꝛ alijs modis qbus dictiones nõ significatiue memorant᷑ collocande

sunt de

Jacobo Publi.

Locatio dictiõnꝫ ignotaꝝ

Memoria sinca thẽgorematũm.

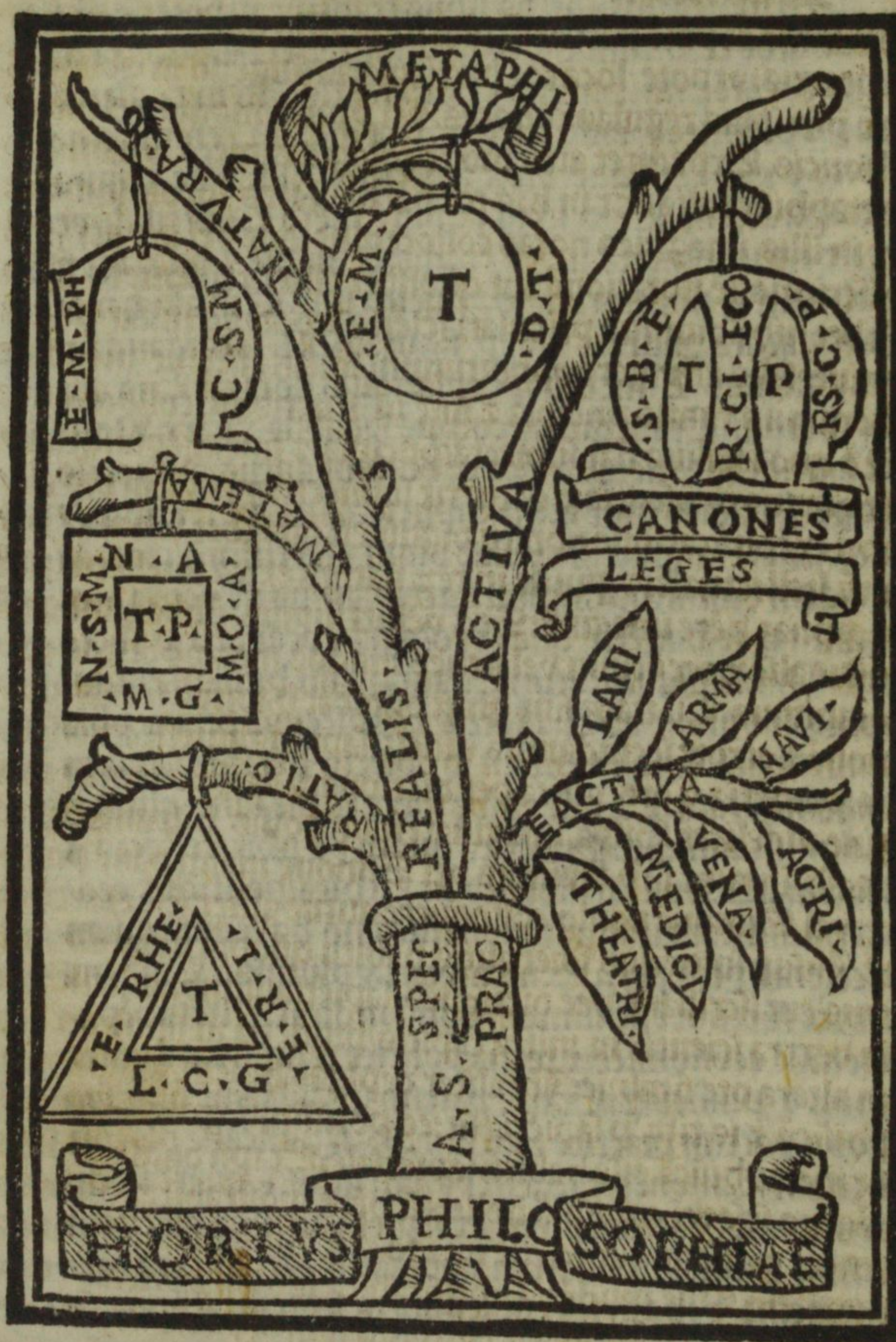
sunt de qbus omnibus diffusiora superius sunt exempla q̄z hic noua exigant. Possumus nihilominus huc q̄dam adiij cere vt res clarior fiat vt pro hoc pronoie. Ego Stephan⁹ ponit Egidiū ꝛ Godofredū:itidem est si in manu Geruasij aut Godophredi Ebur ponas: Pro tu Tadeus in manu vr ticam hn̄s vel Tubicina tm̄ cuius p̄ma syllaba tu facit sus isopū comedens: vel vnicornu in dextera pte scobā in sini stra aūt isopum hn̄s. Nos ex oliuerio in dextra nuces in si nistra scobā gerens: vos aūt si Oliuerius vel Ouidius vel Otto vitrū vel vrticā in vna in altera vero manu scutellaz vl' scobā teneat: Mihi faciūt Michael ꝛ hilari⁹ isopū tenēs Pro tibi Tiberiū aut Timotheū vl' Tilmanū bilācē in ma nu portas. Ita pro sibi Simonez: Et his similibus similes dictiones locabis. Ceterꝫ dictiones secūdaꝫ intētionum ꝛ entis rónis/p̄cipue logici ac trāscendentiū: cuiusmodi sunt Intētio/trāscendens/vniuersale/abstractū/ꝯcretum/p̄dica mētum/p̄dicabile/predicatū/subiectū/subijcibile/vniuocū/ equocum/analogū/denoiatiuū. Et item genus/spēs/differē tia/ꝓpriū/ꝛ accidēs/suppositum/attributū/notio. Et item oratio/enūciatio/diffinitio/questio/ꝓpositio/premissa/ꝯclu sio/argumētum/sillogismus/inductio/enthimema: Itez di ci/per se/dici de oi/dici de nullo: Reduplicatio: ponunt̄ per imagines factas ad instar dictionū ignotaꝫ. Itidē in termi nis rhetoricalibus. Si tn̄ perfectus velis esse in arte ꝛ prō ptus atqꝫ idoneus in disputationib⁹ ꝛ ꝯferentijs: ꝛ ad audi ta faciliter incorporāda nil ꝯducibilius q̄z alphabetis lr̄aꝫ ꝛ syllabaꝫ que sup̄ habes tertiū addere de p̄ncipijs oium scientiaꝫ ꝛ huiusmodi terminis scd̄e ipositionis ꝛ secūdaꝫ itētionū: ꝛ vt sūmarie dicam. Si totū ens in sua latitudine partitus esses in reale ꝛ rationis: ꝛ vtrūqꝫ vsqꝫ ad athomas portiūculas: ꝛ cuilibet parti suā imaginez adhibueris: eāqꝫ in armario atqꝫ scrinio memorie reposueris locis videlicet applicatam: quoscūqꝫ edepol in hac arte exercitatos vel su

perabis vel saltim q̃z facillime equabis copia rez ꝛ imagi/
nũ multitudine:ꝛ ad quecũqz illico incorporãda etiã audi/
ta p̃ dispositis tñ locis eris próptissimus ꝛ ob id exẽpli cã
moz sbctoz ꝛ ent s ɔsiderationes quãtũ satis ẽ adijcimus.

¶ Capl'm 3m de sbctis pncipijs ꝛ fine oium sciarum.

Quamqz diuersi authores phiam diuersimode par/
tiant:vt apud linconiẽsem in libro de ortu sciarum
Et copiose Angelus Politianus in tractatu cui
pane pistemon nomẽ ididit eaz isequãtur Hugo in didasca
lon ꝛ alij in alijs locis. Insup in Periarchon sciaz. Et cir/
ca phie atqz logices exordia qsqz pro suo arbitratu phie par
tes sumat. Multiqz de diuisione scientiaz tractatulos cópi
lauerint in p̃sentiaz attñ vnã e multis accipe libuit quam
exẽpligratia qũo memoriter retineri queat huc attulimus
Tota siqdem phiam bipharíam scidit. Aut enim Theorica
est siue speculatiua: Aut practica speculatiuã aũt dicimus re
rum ɔtẽplatricem. Et hec qdem vel entis rõnis est vel de
reali trac. Rõnalem aũt in grãmaticam logicã ꝛ rhetoricaz
secãt:que de sermone ɔgruo/vero ꝛ perpolito existentes:in
vnũ tẽdunt finem apte videlz loquutionis:vñ ꝛ Triuij no
mẽ sibi ascíscunt:quãobrem eas triãgulo cóplexi sumus:in
cuius cẽtro. T. eas theoricas esse notificat: inscriptionibus
aũt costaz sbcta significamus q̃tenus cógrua loquutio:grã
matices:Ens rõnis logice:ꝛ eloquẽtia rhetorice sit. Pars
aũt phie realis rursus in mathematicã phisicã ꝛ metaphisi/
cam ptitur mathematica quoqz q̃druuiũ integrat: q̃re eas
q̃drangulo memorãdas voluimus. Et qm̃ ptim speculati/
ue sunt ptim aũt ad opus tendũt:obid. T. ꝛ. P. q̃drangulo
iscripsimus pro eaz qualitatis memoria: Arithmetice subie
ctum nemo abnuit numez esse simpl'r sumptũ/musice autẽ
si sonorus sit. Cetez magnitudo absoluta geometrie. Et cir
cularis astronomie sbctum esse lr̃e costis iscripte mõstrant.
Phisica quoqz siue nãlis sub quo medicina theorica conti

netur ab Aristotele in diuersis libris traditur vtpote de phi
sico auditu/de celo & mūdo/de gñatione & corruptione: in
libris metheorop/mineraliū/& de elemētis. Item de aia/de
aialibus/& plantis: Sensu & sensato memoria & reminiscen/
tia/Sōno & vigilia: Iuuētute & senectute. Insup de respira
tione & ispiratione. Et in libro de nutrimēto & nutribili/de
sanitate & egritudine: de motu cordis/de morte & vita. Et si
forsan alij sint q nōdum ad nos puenerunt. Qm̄ aūt hmōi
sciētia de natura ꝯsiderat eam p figuram. N. recordandam
voluimus: cuius. T. mediū speculationis nota est Ens aūt
mobile sbctum. Et medicine corpus sanabile/vt lr̄e. N. in/
scripte significant/metaphisica q: de substantijs abstractis
est: que perfectiores sunt atq; simpliciores ea ꝑpter ab/O/
figura circulari simplicissima siue oium pfectissima recorda
mur: si qdem diuinitus inspiratā accipiamus in veteri atq;
nouo traditaz testamētis quā theologiā vocāt deū p sbcto
habet qd/O/&/T/significatur/Ea aūt quam humana indu/
stria nobis congsiuit ab Aristotele & Auicenna prima phia
sepius nūcupata Ens vt ens est p obiecto hēt: & hocipsum
E/&/m/demōstrant: Et qm̄ ambe speculatiue sunt q̄litatez
eap. T. significauimus: Practica quoq; ps phie vel actiua
est vel factiua: Actiuā Aristoteles in Ethica/politica/& eco/
nomica tradidit: ab ipso aūt monasticā nō habemus quam
obrem ceteras ptes per. A. P. memorari voluimus Cui9 vna
pars ethice sbctum esse sūmum bonū indicat: Altera rēpu/
blicam ciuilē economice/& tertia politice rempublicā cōita
tis regnop & puinciap. Et qm̄ partim speculatiue sunt fm
nōnullos & partim practice eas. T. &. P. significasse placuit
Sub his aūt Canones & leges cōprehendunt quare secdu
lis appendimus. Factiuā ptem ex septem artibus mechani
cis que sunt lanificiū/armatura/nauigatio/agricultura/ve/
natio/medicina/& theatrica cōplemus in septem arboris fo
lijs vt in subiecta patet figura.

METAPHI
NATVRA
E·M·PH
C·S·M
E·M
T
D·T
S·B·E
T
R·CI·ECO
P
RS·C·P
MATEMA
N·A
N·S·M
T·P·
M·O·A
M·G
ACTIVA
CANONES
LEGES
REALIS
LANI
ARMA
NAVI
RATIO
ACTIVA
E·RHE
T
E·R·I·T
L·C·G
SPEC
PRAC
A·S·
THEATRI
MEDICI
VENA
AGRI
HORTVS
PHILO
SOPHIAE

Huiusmodi phie partes ꝙ̃pluribus aliis modis memora/ri poteris: vtpote loca tot particularia fingẽdo in qbus eas iux̄ p̄scriptas regulas colloces: vel ꝓpriis modis vel meta/phoricis. Expediret attñ pro theologia camerã vnam: pro metaphisica aliã. Et in his tot particulares locos sumere: vt in illis imagines notas collocemus: que vel per act⁹ vel ꝑ iscriptionẽ notationẽ aut qũolibet aliter repñsentet: Pro q̄libet nihilominus ꝑticulari sciẽcia arborẽ ad instar hujus vniuersalis effingere opportunum forsan esset: vt in radice s̄bctum: in ramis p̄ncipia ꝛ finẽ in fructibus collocemus: Ad quo facilius fiat subiecta/p̄ncipia/ꝛ finem/cuiusqꝫ sciẽ/tie q̄tenus in p̄sentiaꝝ occurrit subnectemus. Uñ pro cla/riori exẽplificatione notatu dignũ est quãlibet sciam eẽ ha/bitũ itellectualẽ: ꝛ ꝓinde in reꝝ natura extra intellectũ nul/lã ꝓpriaꝫ hẽre imaginẽ: Sed veluti supius p̄libauimus ad instar alioꝝ accñtium vel penes modos metaphoricos col/locabimus. Cũ itaqꝫ sint qnqꝫ dũtaxat habitus si fidẽ opi/nionẽ ꝛ errorẽ secludamus videlꝫ/sapiẽtia/intellectus/sciẽ/tia/prudẽtia ꝛ ars/vnica per dictionãdi artẽ ponemus ima gine videlicet Sispa. imaginari itaqꝫ possis hispanũ cõmu tata/h/in/s/vt s̄up̄ diximus vel Simonẽ manu panẽ porta/re: vel Simonẽ paulo colloquere autue aliter sese exercitan tẽ. Insup sumẽdus foret aliqs habitu quopiã notabili ami/ctus cui iscribant hee dictiones sapiẽtia/ifimbria/itellectus in dextra scientia in mitra capitis/prudẽtia in sinistra/ꝛ artẽ in altera ꝑte fimbrie: Itẽ aliter depigas hoiem aliquẽ meta phisicũ ꝛ is tibi ꝓ sapiẽtia sit: eo potissimũ ꝙ vulgatissimũ sit metaphisicã esse habitũ sapiẽtialẽ. Et ipsi digito frõtem tãgens sese rei cuiuspiã itellectũ hẽre mõstrabit: ꝛ ore aureã teneat massam/que sciẽtie imago erit: isup in sinistra fingas serpẽtem ꝛ ille prudẽtiã notificabit: eius eni ꝓprietas est: dei de/ars/pulchre locabis si Antoniũ fingas causa serpẽtẽ vel/le subtrahere. Postmodũ si cuiuslibet hoꝝ habituũ ꝑticu/

Artem diuidere in scientialem & mechanicam & cuiuslibet ptes locare itidẽ facies his similibusq3 modis: Aut imagi/ne Antoniũ aliquẽ siue artistã tibi aliq̃ isignia nota familia/riter cognitũ: q h3 penes se tabula ad dextrã in q̃ sint p agri cultura vomer p venatione rhete / p nauigatione remes p lanificio lana pro fabrili maleus & tenella pro medicina istra chyrurchici p architectura quo significet. Insuper possint hec istra ordinari in dextro latere hois illius vel ẽt vt ordo seruet vomerẽ in terra & desup rhete sup qd remes & deide lanã ac reliquã penes suppositionem imaginabit: pro artib⁹ aũt liberalib⁹ pariformiter ab alio latere tabellaz alphabeti siue donatũ pro grãmatica / pro logica ei⁹ librũ pro rhetorica titulu3 pro arithmetica piectiles siue tabulã calculatoriam pro musica cantiones / pro geometria circinũ p astronomia aũt: Astrolabiũ siue spherã nãlem. Possent nihilominus hec arte colligãtie siue p cathenam authorib⁹ siue speciali/bus artiũ hmõi sectatorib⁹ poni: vñ si intellectũ aut sciẽtiã diuisero in itellectum grãmaticũ logicũ rhetoricũ arithme ticũ musicũ geometricũ astronomicũ: Ethicũ economicu3 politicũ phisicũ medicũ metaphysicũ & theologicũ / siue in sciẽtiam grãmaticã & ceteras eisdẽ modis locabimus. Qd si deinde quẽlibet habitũ particulariũ per se cõsideremus. Et colligamus singulum vel artificialẽ esse vel nãlem aut visualẽ vt si hãc grãmatice ptitionẽ collocare veli3 sufficiet mihi pter modo iam recẽsitos ponere gratianũ vel mulie/rẽ grãmatice doctam que in dextra / A / vel artam aut Circi nũ vel scalã / vel aucam aut aliqd alioz teneat que sup̃ lrĩs deputauimus. Et hoc ipso artificiale denotabitur in capite. N / aut illius littere signa habeat & in sinistra / U / Insuper arte dictionandi singas Anũ. i. mulierem antiquã & eius lit tere videlicet / A / n / & / v / idem repsentabunt. Qd si postmo/dũ descendas ad grãmaticam siue logicã aut aliquã aliaru3: & cõperias eam quadrupliciter accipi huiusmodiq3 diuisio/

nis mēbra locare velis:imaginare tm̄.4.imagines quattuor ꝑncipalium dictionum.s.cognitio deductio/iudicatio/ꝛ loquutio: Et his imaginibus visis mox incidet grāmatica artificialis ꝑmo modo est habitus euidēter cognoscēdi conclusiones grāmaticales per ꝑncipia grāmaticalia/deinde ꝙ 2° modo accepta est habit⁹ deducēdi ꝯnes ex ꝑncipijs grāmaticalibus/ꝛ post hoc ꝙ 3° modo est habitus de vniuscuiusqꝫ ꝯgrue loquutionis rectitudine: Et postremo ꝙ q̄rto mō accipit pro habitu prōpte ꝛ artificiose loquēdi sꝫ veras regulas grāmaticales: pro qbus oibus sufficiet vnam feminam grāmatice doctam aut etiam p̄ceptorem aliquē huius artis qui in dextra cornu aut Babatum vel aliud pro/c/littere teneat. In humero vero dextro siue etiam in vlna illius bracchij caput thauri vel scaphium vel litter /o/figuras: Pariformiter in alio humero piscem turrim vel colūnam portet. Insuper in sinistra manu ligonem siue securim. Et ex his quattuor litteris videlicet/c.o/i/ꝛ/l/per tales imagines in corpore grammatice effictis cognitionis deductionis/iudicationis/ꝛ loquutionis facile recordaberis: ex quibus deinceps mox in distinctionis membra deduceris. Si tamen ex syllabis co/de/iu/ꝛ lo/hanc memorationem censueris statuendam eodē ferme modo ab ipsis litteris cōpones. Insup totas illas dictiones ipsis inscribere posses. Itidem varijs alijs modis. Et ad instar huius exēpli logice rethorice. Et cuiuslibet disciplinaꝝ mathematicaꝝ ac cuiuslibet partis phie tam moralis q̄ꝫ n̄alis insuper etiam theologie simul cum ꝑma phie acceptiones varie per analogiam memorari poteris. Quelibꝫ eni eaꝝ his quattuor modis accipitur: vt alibi disseruimus. Insuper quoniaꝫ ois ars ꝛ vt gn̄alius loq̄r ois habitus itellectualis/vl' est actualis vl' habitualis. Itē simplex vel cōpositus. Et cōpositus subpartitus in totaleꝫ ꝛ partialem pro quoꝝ memoria operemur pariformiter ad typum deducti hactenus exempli: vt si

grammaticam recordari velim esse actualem / habitualem/ simplicem actualem/vel simplicem habitualem. Item com positam actualem vel compositam habitualem / vel quoqꝫ compositam actualem partialem siue totalem: Siue tandē compositam habitualem partialem vel totalem pro omni/ bus his membris sufficiet saltem meminisse hec noia actus habitus/simplex cōpositū/cōpositū partiale totale/que suis imaginib⁹ in hois alicui⁹ grāmaticā/logicā. rethoricā/arith meticā/geometriā/astronomiā: aut q̄zlibet aliā p̄hie p̄tē rep sentātis pro nr̄a intētione iscribātur: iuxta ꝓportionem me morationis. Si deniqꝫ de vnitate alicuius habit⁹ itellectua lis sermo iciderit: vtpote pcunctat̄ qspiam nū grāmatica sit sciētia vna. Et mox ꝑ cōmoda rn̄sione vnitatis acceptiōes afferre velis: sufficiet imaginē vnitatꝫ vtpote kalmickersck in loco deposuisse: ꝛ ei iūgere haꝫ dictionū. Simplr̄/simpli citatis/qd̄ quid est/ꝛ ꝯtinuitatis iūgere imagines ab vno latē in altero aūt haꝫ. Nō simplr̄/p̄ncipans/locus/artificiū/sub iectum/ihesionis/ꝛ attributionis/itē genus/spēs/ꝛ supposi tum: que formāde sunt/lr̄is/syllabis/alijsue modis sup̄ recē sitis. Et in prōptu habebit̄ tota vnius partitio. Si deniqꝫ q̄ situ fuerit de aliq̄ scientia vtrū cōis sit aut specialis. Et pro respōsione/cōmunitatis modos: memorari velis sat erit po nere hos terminos/p̄dicatio/applicatio/cōtinentia. Et quē libet eorum subdiuidere: vt in tali formula.

nois — Continentia
p̄dicatio — rei — p̄dicatio — Specialis
Cōis — Applicatio — nomine — Applicatio
Cōtinētia — Re — subiecte

Et huius formule imagines poteris alijs lr̄is realib⁹ cōpo/ nere in loco deputato. Qd̄ si aliquā scientiā specificare ve/ lis videlꝫ exēpli causa. Utrum grāmatica cōmunis aut spe cialis ars siue scientia sit eius questionis plenū rn̄sionem hac denotabis formula.

p̄dicatione nois
rei
non est nois est
Applicatione nois sb̄cti
Cōtinentia Specialis
Grāmatica noie Grāmatica
Cōis p̄dicatiōe re sb̄cti
est rei non est
Applicatione rei sb̄cte

Qđ si hāc formulam penes artē nostram memorie velis cō mēdare: imaginaberis mulierē aliquā grāmaticā/cuius dextrū latus negationē significet ⁊ sinistrū affirmatiuā ponas: itaq; dextris eius p̄dicationis applicationis ⁊ ꝯtinētie imagines: vtpote in genib⁹ pro p̄dicatione picam que in ore teneat/M/⁊/R/siue in vna ale/n/in altera/r. In brachio autē aquilam que in vna ala.n.in altera/n/⁊/s/ In humero vero Cont. imago iscribat līis nostris. Ex his itaq; denotabitur grāmatica nullo istoꝝ modoꝝ esse cōis. Et q: vt edocuim⁹ vnū oppositoꝝ notificat per alteꝝ: ⁊ si vnū nō inest alterū inest igit: quolibet istoꝝ est specialis ars siue sciētia grāmatica. In sinistro quoq; / predicatio ⁊ applicatio ponant vt in hac figura monstratur.

Sequitur figura.

NEGATIO.
AFFIRMATIO.
·N·R·S·
GRAMATICA.

Capitulum Tertium

Et quod de grammatica tanquam prima omnium disci/plinaꝶ dicimus de religs qbuslibet p analogiã itelligẽduȝ erit: vt tu si qs huiꝰ gñis ꝯsideres ptitiones memorie. que/ as cõmẽdare: Pariformiter cuiusqȝ habitꝰ pncipia media ⁊ fines esse diuersos nõ sunt q ambigãt vt grãmatice pnci/pia vel icõplexa ⁊ sunt aut itelligibilia ppinqua siue itelle/ctus grãmatici obiecta ppinqua/aut remota cuiusmodi sũt grãmaticaliuȝ pncipioꝶ termini aut remotissima res ipsis terminis significate vel cõplexa ⁊ sunt ppositiones qbus p prie passiones sbctis in esse demõstrant que pncipia prima illius habitus sciẽtifici dicunt siue media pbande ꝯclonis. Fines aũt cognitio est sbcti illius scie. Et sunt ppinqua ob/iecta. s. remota ⁊ remotissima ppinqna qdem ꝯclones obie cta siue ꝯsiderata ppinq̃ remota hoꝶ termini: Remotissi/ma res p huiusmodi terminos significate. Sed qm̃ hec al/terius speculationis sunt sat erit p huiusmodi memoria po suisse hos terminos ꝯclusio terminus res vt pro itelligibi/li grãmaticali ppinquo remoto ⁊ remotissimo grãmaticaȝ que portet aureũ pomũ in dextra quo caput tãgat ⁊ in capi te habeat picem qua maculet huiusmodi pomũ finistra aũt forcibꝰ tondat capillos. Ita pro Scibili grãmaticali ponas in eius artubꝰ. Cõclusio terminus ⁊ res itidẽ ꝺ logica retho rica ⁊ religs mathematicis disciplinis ⁊ q̃libet phie parte intelligimus. Similiter vbi subiectuȝ attributionis posuis se libeat poteris imaginare hoiem qui hmõi sciam repsen/tet ⁊ sub pedibus eius sbctum in capite finẽ at per corporis mẽbra pncipia illius sciẽtie vt pro theologia ꝯsumatũ egre giũqȝ aliquẽ theologũ qui dei figurã pedibꝰ cõculcet hi ca/pite autem cognitionis amationis ⁊ fruitionis imaginee ge/stiat penes pdicta fabricata. In mẽbris autẽ essentia diuina vita attributa actus form: relatio articuli pcepta ⁊ sacra/mẽta atqȝ alia hmõi de qbus in teologia: ⁊ itidem in religs disciplinis vt subiuncte figure monstrant.

Theologia

deus

Essentia diuina
vita
attributa
actus
forma
Relatio
articuli
precepta
Sacramenta

cognitio
amatio
laudatio

fruitio

metaphisica

Ens partes
passio

Substantia
Accidens
vinum
multa

Aristoteles

Sũmum
bonum

Moralis

Ethica
politica
Economica

bonum humanum
virtus vitium
voluntarium
inuoluntarium

forma
materia
ius generale

Connuire
speciale
naturale
positiuum
canonicum
ciuile
consuetudinale

Theoricum
pᵃcticum
militare
comparatiuum
antiquum
nouum

Jus

Justitia

Deum diligere
honeste viuere
vnicuiqȝ ius suũ
tribuere

Capitulum Tertium

alimenta
complexiones
humores Nāles
membra
virtus
operatio
species

Etas
color
figura masculus
distantia inter
femineum

cibus
aer
potus
somnus
Sanitas Res non nāles vigilia
exercitum
actio
repletio opatio corpo
inanitio ris sensati
accñtia aie

morbus
Cōtra nām causa
accidens

sphera
circulus maior
minor virtutum
Astro zodiacus cogitatio
arcus motuum
quātitas ꝯtinua signum
mobilis gradus
nomia minutum
secundum
tertium

qua ꝯtinua immobilis — Geometria

punctus
linea
angulu
figura — longi
quantitas
centrū — cognitio — lati — corpoꝝ
capacitas
longitudo — profū
latitudo
profunditas
planum
solidum

numerus absolu. — Arithmetica

articulus
vnitas
numerus — digitus
par
impar — cōpositus

species numeri — Species numeri

numeratio
additio
subtractio
mediatio
duplicatio
multiplicatio — Sūmare
diuisio — vnitates
progressio — quadrato
radicum extractio — cubica

Capitulum Tertium

musica

altitudo
infinitas
mediocritas
longitudo
breuitas
grossitudo
melodia gracilitas
subtilitas
pportio vocaliū
accētus ɔsonātiū

apothone
diesis
thonus
dithonus
diatesseron
diapēthe delectatio i cātū
diapason p vocū ɔcordiam
epitritus
emiolius
duplaris
triplaris
quadruplaris
epogdous

Rhetorica

pulchritudo verbo
forma
materia
finis

Partes

inuentio
dispositio
locutio motio volūtat⁊ad finē
mēoria
pronunciatio

Logica

Terminus
cathegorema
sincathegorica discretio ꝟitat⁊
oratio
Ens ratio propositio

littera
syllaba
dictio nom̄ pnom̄ recto locutio
recta loquu/tio oratio
constructio

¶ Capitulum quartum de Diuisione entis in suas partes Et de earumdem imaginibus atq memoria.

VUniuersalē ꝯstituentes artē opus esse arbitrati sumus circa oium vniuersalissima vsqꝫ ad athomas spēs negotiari idqꝫ ita actitūdum vt totam entis latitudinem cōplexi cuiusqꝫ partis tā simplicis ꝛ icomplexi qꝫ compositi ꝛ cōplexi imagines fabricatas locis cōmittēdas parem⁹ In qua re nō ē ꝓpositi nr̄i disputare. Siqd ꝑus sit enti vt nōnulli bonū putant aliiqꝫ vnū. Neqꝫ an ꝑmaria entis partitio sit in ens in actu vel potētia in ens per se ꝛ ꝑ accidens In ens vnū ꝛ plura. Autue in alios diuersos id generis modos. Sed edocere assumpsimus cuiquis diuisionis mēbra quo paucioribus fieri poterit imaginibus memorie cōmēdare. Nō ꝓpterea anxii sumꝫ num ens diuidaẜ.

Ens
in tactu
potentia

Ens
vnum
multum

Ens
simplex
compositum

Ens
In anima
Extra aiam

Ens
Quiditatiuum
non quiditatiuum.

Id eqdem ꝛ huiusmodi ꝯsiderationes ad intellectū istituētes spectat. Nos aūt in ꝑsentiaꝝ solam memoriā roborādaꝫ curamus que breuitati gaudet. Siqꝫ igiẜ penes hāc ptitionē entis ptes meminisse velis. Sat erit locasse vnuꝫ anima actus/simplex/qdditas. Unū enimuero alterius oppositūꝫ indicat. facile igiẜ recordans vnū de multis per oppositum cogitabis: Et aia indicabit aliqua in se esse ꝛ alia extra ipaꝫ: Ita actus potētie faciet reminisci. Et simplex cōpositi atqꝫ qditas nō qdditatis pro his quūqꝫ igiẜ dictionibus vnuꝫ/aia/actus simplex/qditas/pone imaginē vnitatis. s. kalmickersche ꝛ representabit vnū. Et in manu eius dextra pone anima per inscriptionē aut alios modos supius recensitos

vel anisuꝫ

vel anisum: vel anetam sive anserē que manducet māna / vel papauer / et huiusmodi: In humero pro actu pone scalam in qua portes saccum thure plenū sed apertum quatenus internosci queat. In sinistro humero ponatur symbolum. Et in manu porcellus peram ore mordens tali modo.

Sequitur figura.

Ceterum q ens in absolutū et respectiuū / in vnū et multa / Item in finitū et in infinitū partiūtur pariformiter per analogiam mēbra retinebūt. Si tn̄ cuiq3 parti ppriam imaginem adaptare velit seorsum id faciet penes modos quos supra capitulis. 14. 16. et. 17. trac 3. tradidimus. In qua restū sume necessariū foret ordinē mēbrorum struere ne vel idē pluries frustra repetamus vel minus q̄3 oporteat ponat. Poterimus pinde in pn̄tiarum exēpli causa Ens in ptes secare hoc modo.

1 Ens — Reale — Rationis

2 Reale — Transcendēs — pdicamentale

3 Transcendens — Deus — Creatura — Operatio — Unum — Uerum — Bonum — Res — Ad aliquid

4 Predicamentale — Substantia — Accidens

Has qppe ptes vel quattuor imaginib⁹ ponemus iuxta normā antea traditā: vt si in pmo loco Hēricū siue Eberhardū ponamus in manu physice librū in sinistra aūt logicā tenētē vel i dextra tenellā q̄ rotam mediā voluat vel cācrū capite apphēdat vel serrā acuet. Et in sinistra forficib⁹ Circinum diuidat. In scdo loco Regina Renoldus Reynhardus Rechardus siue Rebecca teneat an̄ pect⁹ physice librū aptū in cuius vna pagina sphera celestis sit depicta in altera aūt per iscriptionē pdicamētale

notatū aut p̄dicator aliqs ei librū auferre conet. Ita in ter/
tio loco Tylmanus scalam ascēdens Adoret crucifixū in
vertice scale appēsum creta scribens hec verba opus manū
tuaꝝ sum dn̄e. Et kalmickersche liget ei pedes ad scalā cuꝫ
pēnis strutionis ꝛ ipsa teneat in capite sportā fabis plenā
ꝛ in humero dextro ligamina in sinistro aūt aqlam laceran
tem porcellū albissimū. In q̄rto deniqꝫ loco p̄dicatorē egre
giū pone qui dextra offam ori porrigat ꝛ sinistra muscas abi
gat: Ecce exēpla ponimus vt addiscētes itelligāt. Tu quo/
qꝫ fac sic̄ sic ars deludit arte. Oia hec vnica imagine ꝛ i eo/
dem loco nō est difficile reponere. Sat erit mōstrasse viam.
Quidam ens reale diuidunt penes hanc formulam.

Ens reale
  per se
  per accidens
Per se
  s̄m naturam suam
  s̄m causalitatem
Scd̄m naturam
  Simplex
  Compositum
Simplex
  Deus

itelligētie se esse ꝛ eētia
fit vnum
forme
Forme
  Substantiales
  Accidentales
Compositum
  Substantie incorporee
  Substantie corporee

Hi quoqꝫ imagines applica//
bunt penes iam tradita.

Possunt nihilominus per artem dictionādi ꝛ colligātiam
de quib⁹ supra cap.13.trac.3.huiusmodi imagines fieri: Et
mille practicādi modis. Si aūt ꝓsequi placeat postrema en
tis mēbra videlꝫ sb̄tie ꝛ accidētis subiūget hec figurula.

1 Substantia
  Incorporea
  Corporea
2 Incorporea

Intelligētia
Aia itellectiua
3 Intelligentia
Spirit⁹ beati

Demones
4 Spūs beati
Seraphini
Cherubini

Capitulum Quartum

Throni
Dominatiões
Principatus
Potestates
Uirtutes
Archangeli
Angeli
5 Corporea
Incorruptibil'
Corruptibilis
6 Incorruptibilis
Celũ empyreũ
p̃mũ mobile
Firmamentuz
Saturnus
Juppiter
mars
Sol
Uenus
Mercurius
Luna
7 Corruptibilis
Elementum
Elementatum
8 Elementum
Ignis
Aer
Aqua
Terra
9 Elementatum
Imperfecta
Perfecta
10 Imperfecta

Imp̃ssiones
Ignee
Aeree
Aquee
Mixte
11 Aeree
In sup̃ma re-
gione
In media
In infima
12 In suprema
Cometes
Colũna pyra-
midalis
Lancea
Cãdela accẽsa
Assub ascen-
dens
Uelut scitille
de fornace
Uelut stuppa
accensa
Uelut stella ca
dens longa
Cãdela accen-
dens cande
laz
Lumẽ p̃cedẽs
in nocte sal-
tu quodam
Stella cadens
solum
Draco volans

Assub qñqz ap
parens qñqz
non
13 In media
Tonitrua
Fulgura
Coruscatiões
Fulminis tela
Grando
Granula
14 In infima
nubes
Pluuia
Nix
Pruina
Ros
Nebula
Nymbus
15 Terree
Metalla
Sulphur
argentum vi-
uum
lapides
16 Metalla
aurum
argentum
electrum
cuprum
auricalcum
aes
stãnum
plumbum

17 Perfecta
- vegetabilis
- sensibilis
- imaginatiua
- rationalis

18 Uegetatiua
- arbores
- herbe
- gramina
- flores
- semina

19 Sensitiua
- vermes
- musce
- talpe
- conche
- ostree

20 Imaginatiua
- terrestre
- aquatice
- volatilia
- ignea

21 Terrestre
- oues
- boues
- equi
- leones
- lupi
- vulpes &c.

22 aquatice
- sturiones
- lucij
- carpiones &c.

23 Uolatilia
- aquila
- buffones
- corui &c.

24 Ignee
- Salamandra

Huc totam ferme ptitioné sbtie attulimus quatenus vel singulaꝝ dictionū singulas imagines facile excogites: aut p capita. 24. hmōi ptitionis mēbra iuxta prescripta memorie cōmēdes: qd vbi feceris diuinā quādam senties celeritatē huius nr̄e artis. In paucioribus collocādam locis minime subdubitaré vbi ex studio colligaré: nō aūt ex relatione ita. Sed quatenus ad caput reuertamur: accn̄s proculdubio a plerisqꝫ q̄ꝫplures accepit diuisiones. Aliud eqdem separabile aliud iseparabile: Item aliud in potētia aliud in actu: aliud insup ꝓprium aliud appropriatū. Ut aut ad istituta nr̄a descēdamus cum accn̄tium aliud p̄dicabile sit aliud p̄dicamétale: ꝛ postremū ꝯtra sbtiam opponat tanq̄ꝫ ab ea p̄mo diuersuꝫ/ Eius mēbris imagines applicāda sunt.

1 Accidens in est substātie
- per intrinsecum
- per extrinsecum

2 Per intrinsecum
- absolute
- respectiue.i.relo.i.ad aliqd

3 Absolute
- per mām.i.quantitas
- per formā.i.qualitas

4 Per extrinsecum
- Agētis ad patiens.i.actio
- patiētis ad agens passio
- mēsuratū ad mensuram
- hn̄s ad habitū.i.habitus

5 Mensura
fluens.i.tps.i.quando
manens.i.locus

6 Locus
absolute vbi
respectiue Situs

Hic numerus distinctio ⁊ sufficientia nouem genez̄ predicamētoz̄ accn̄talium memorabiť/vel sex imaginibꝰ operatiuis vel singulis mēbris singulas imagines applicādo ex ca. 14.16.⁊.17.trac.3. Et qm̄ mee imagines alij nō ɔueniunt nisi forsan per accn̄s ob id sat erit hactenus exēplis abūdasse:ad instar quoz̄ ex nostris p̄ceptis ꝓprias tua virtute excogitare:Nō enim qs curať vt Alberti est sn̄ia in Ethicē ex medicine ɔtēplationibus:neqꝫ virtuosus ex sola virtutū speculatiōe qs efficiť:sed quatenus studiosus fiat opus est virtutes praxi opatione ⁊ exercitio explere. Ita quoqꝫ ꝑpetuo ɔtemplari artem memorādi artifex efficieris ni artē vsu cōpares. Ad singula attn̄ p̄dicamēta descendere forsan nōnihil ɔduceret vtpote quātitatis specieꝝ sufficiētiā. Similiter q̄litatis ⁊ alioꝝ enumeraremus. Sed qꝛ res in longum abiret sufficiet tibi ea ex aliȷ̄s nostris scriptis huc afferre si placet. Insup Harmandus in terminis difficilibus eā rem latius ptractat. Similr̄ Paulus pergulēsis de illis arbores plātauit que nōdum tn̄ Ramos expāderūt ad extrema quēadmodum nos deduximus vt pene nihil sit qn sub vmbra eaꝝ latitare fecerimus in medio estu diei. Si tn̄ exēpli causa expetas saltem capita tetigisse sint hec.

Quantitas
continua
discreta
Continua
linea
superficies
Corpus
Tempus
Discreta
binarius
ternarius
quaternarius ⁊c̄.

Qualitas
habitus aut dispositio
nālis potētia vel ipotētia
passio vel passibilis q̄litas
forma ⁊ circa hoc aliqd cōstans figura.

In memorie scrinio reponũtur ad istar hoꝝ que hactenus deduximus supuacaneũ rati sumus athomas haꝝ species adducere i p̄sentiaꝝ. Ut nāq͡ʒ reliq̃ taceamus tot sunt habituũ itellectualiũ moraliũ ⁊ theologicaliũ varietates si eoꝝ r̄bcta obiecta ⁊ opposita dispiciamus ne pugillo stringi valeant. Sed de his ⁊ similibus legito que ex prima 2ᵉ ⁊ ex 2ª 2ᵉ bti Thome iuxta artē nostram collegimus. Atq͡ʒ cōpendium Ethices eaq͡ʒ memorie ꝯmēda ex p̄ceptis que in his tradidimus. De erroribus etiā oibus ꝯ habitū theologicũ taꝫ christianoꝝ in hereses ꝓlapsoꝝ/q͡ʒ p̄hoꝝ ⁊ grecoꝝ turcoꝝ saracenoꝝ iudeoꝝ ⁊ ethnicoꝝ collegimus libellũ quendam. Oium sciaꝝ placet nobis pertractata cōpendio strinxisse: que vbi tibi nō placeant tu ipse tibi conforme colligas quo. Maxime opus est memoria siqdem breuitate gaudet. Ens rationis vt ab exordio repetamus difficilius quidem locatu est q͡p scđe intētionis tā ꝓprias nō habeāt imagines q͡ʒ aliaꝝ disciplinaꝝ partes: poteris ob id ip̄m partiri hoc modo ⁊ imagines idoneas applicare.

1 Ens rationis	4 Improprium	dicamētoꝝ
Relatio	grāmaticale	Intentio
negatio	Rhetoricale	transcēdens
priuatio	5 Logicale	vniuersale
2 Relatio	Incōplexum	abstractum
Cōsequēs ap	Cōplexum	concretum
prehēdēdi	6 Incōplexum	p̄dicamētum
modum	Trāscēdētiuꝫ	p̄dicabile
Excogitata p	⁊ p̄dicamē	predicatum
intellectuꝫ	torum	subiectum
3 Excogitata per i	p̄dicamētorũ	subijcibile
tellectum	oiuꝫ simul	vniuocum
proprium	p̄dicamētoꝝ	equiuocum
improprium	singuloꝝ	analogum
proprium logicale	7 Trāscēdētiũ ⁊ p̄	denoiatiuum

8 Predicamẽtorũ
oiuʒ simul
vniuersale re
spectu vl̃is
Indifferẽtis
9 Uniuẽe respectu
pticularis
Genus
Species
Differẽtia
10 Particulare re/
spectu vl̃is
ad nãm cõeʒ
pticulare
ad nãm cõem
ꝛ accñs vl'
ꝓpetates:
singulare ꝛ
indiuiduũ
11 Indifferentis
Accidens
ꝓprium
12 Predicamẽtorũ
singulariũ
sbtie.i.suppo
situm
q̃litatis.i.at//
tributum
relationis.i.
notio
13 Complexum
ꝯditio com//
plexi
complexum
14 Complexum
sine discursu
cum discursu
15 Sine discursu
oratio
enunciatio
questio
ꝑmissa ꝯclo
16 Enunciatio
cathegorica
hypothetica
17 Cũ discursu
perfectum
imperfectum
18 Perfectium
syllogismus
formalis
dyalecticus
sophisticus
necessarius
19 Imperfectum
enthimema
exemplum
inductio
20 Cõditio ꝯplexi
dici per se
dici de omni
dici de nullo
reduplicatio.

Hoꝝ imagines fac iux̃ ꝑdeterminata ꝑenes numeroꝝ capi ta ꝛ viginti cõplecteris:que vel in viginti locis vel in decẽ vel etiam in quinqꝫ locare poteris:vbi mente' hereant que vitatione multiplicitatis locoꝝ precepimus. Entis rheto/ricalis simul ꝛ grammaticalis diuisiones si nostra opera in/spexeris latissimas comperies.

¶ Capitulum 5m de Applicatione artis ad sententias di/uersimode acceptas.

COmplexaꝝ vocũ imagines quas sniaruʒ dicimus me moratiue magis apte sunt:id eniʒ ꝑcepimus in supio/ribus ne ociosa sint simulachra. Siqꝫ igit̃ qppiam operiantur aut repatiant ab altero:exacte integrã poterũt sniam repre

sentare: hmōi aūt absq difficultate ꝓculdubio excogitabi/mus qñquidem a simplicibus satis agnitis ad cōpositiora facilior sit aditus. Ex notis ꝑinde q̄ȝpluribus terminis veluti ocius oratio ꝯflatur: etiā ab imaginibus singularib⁹ ꝓpositiones ꝯstituemus. Et ita qdeȝ vt imago apte loco mācipata breuiuscule totam euacuet sniam. Cui plurimuȝ adminiculantur colligantia cathena: Ars dictionādi ac ceteri quos supra recēsuimus modi. Quāobrem cauēduȝ ne supuacaneis exaggeremus idolis copiā inanē: vt singula nitamur verba reponere: qd̄ plus hēt oneris q̄ȝ frugis. In compositis siqdem virtus nālis magis memorie admiscetur q̄ȝ in simplicib⁹ in qua ars iuuat retētionis notam: Atq vt reȝ suo ordine aptius explicemus: memoria mercaf virtutem a nāli industria: Simpliciū eniuero imago mox rem memorādam indicat: hinc falluntf mehercle arbitrātes hoc īstituto meminisse queqȝ absqȝ nāli memoria posse: Qñquidem ars dūtaxat nature ministra eius fundamēta stabilit ⁊ illi⁹ deficiētiam supplet. Cū itaqȝ frugem assequemur huius industrie si theorica in praxim retracta fuerit atqȝ ꝑceptiones vsu ⁊ exercitio cōprobenf opepreciū est vt in cōpositis: generalia documēta addanf singularib⁹ que nosse cupimus vt de simplicibus copiose iaȝ determinauimus ex qbus hecce clariora erūt. Ois qppe oratio ex simplicibus ꝯstruif: vnde qui terminoꝝ nouerit imagines optatius cōposita collocabit. In qua re particularius paululū tetigisse iuuabit. Omnis aūt Oratio aut soluta est ⁊ ꝓsa aut carmē metrū siue v̄sus. Solutā aūt partiunf in ꝓpositionem auctoritateȝ argumēta historias ꝯtiones collationes vel sermones ad populū: Propositio vero ois vel q̄stionis nota ponitur vel ex premissis deducta. Argumētatio ois syllogismo enthimemate iductione vel exēplo perficietur.

¶ Capitulum sextum de memoria orationum siue propositionum.

Capitulum Sextum

OMnis aūt oratio ꝓpositio vel auctoritas qñ simplex est: quatenus huc attinet ex significatiuis ꝯflaꝑ terminis: quoꝝ vnio vnum aliqđ totū efficit significatū: qđ eius noīamus obiectū. Et hoc ipm obiectale. s. ꝑncipiuꝫ orōnis ꝓpositionis vel auctoritatis sat erit posuisse. Ex signato qp pe signū noscet: ⁊ rursus signo res signata mōstrat: sicut ⁊ reliqua que sua relatione sese mutuo indicāt. In oī proinde orōne aut simplici nudaqꝫ ꝓpositione que ex noīe ⁊ verbo saltez ꝯflatur si integra sit (qđ dicunt) ex sbcto ⁊ ꝑdicato) ponētes sbctuꝫ ipm aliqd agere vel pati aut circa se fieri mox illo actu ꝑdicatum ꝯstituet: taliqꝫ motu pfecte absoluetur orō vel ꝓpositio: preter determinationē que per syncathegoremata fit: sed hec facile occurrēt huc relata. Si qppe ꝑ hac orōne seu ꝓpositione: Joannes scribit bene: imaginer. Amicuꝫ Joānem q scribit: ex ꝯsideratione scripture sue q̄litas actus repꝛsentabit. Si qppē scripturā ꝯcessero bonā necesse est admittere hāc Joānes scribit bñ. In extēsis aūt ꝓpositionibus opꝫ cetera que ad reꝫ ꝑncipalem de qua obiectaliter sunt referre vt in hac ꝓpositione. Itali dant bona verba: sed nec factis verba ꝓbant: Ponas Thomā Italuꝫ q abs te petijt sūmis instātijs artem memoratiuā edoceri: sꝫ nō erat soluendo: vñ arguere poteras: Qui leuiter spondet nō multum soluere curat: Cui si addas scire volūt oēs merdem soluere nemo: facile recogitabis hāc vniuersalem. Itali dant bona verba sed nec factis verba ꝓbant: Que ꝓpositio satis exꝑmetur si Thomā infidum multa ꝓmittentem ex vacuo marsupio colloces in loco tuo cū ligua aurea: quā manu coingnata sed retracta atqꝫ adūca polluat. Poteris pene ifinitis id genus modis eādem ꝓpōnem ponere: vt si duo ꝯstituant Itali in loco qui chartā in manu, teneant in qua scriptum sit: per q̄sti sancta dei euangelia eo ꝓmitto te darle: ⁊ hāc chartaꝫ alteri porrigāt: sed ille sit Theutonicus sciens italo iurāti minus credēdum q̄ꝫ si nudo verbo pro/

mittant: Ubi hmōi figuras inspexeris facile recordaris hu
ius ꝓpositionis Itali dant bona ⁊c̃. Itē ponas duos italos
q̄ polliceātur multis persuasionibus ex luto aur exhere: ⁊
ponas ante eos instr̄a sua alchimica: ⁊ vbi sciueris eos icas/
suz laborare ⁊ sola spe viuere: videns botiā cum Mercurio
ad ignem eosq̃ multū circa artem laborare: mox dices itali
isti aureos ꝓmittūt mōtes sed erit ridiculus mus. Quod
si ex verbis hāc ꝓpōnem collocare malueris pone Ioānez
italicū in manu dextera fabas hñtem quasi largiturus Uer
gilio quē eas recipiētem leua ꝑcutiat: Eadem ꝓpositio in/
scriptione aliisq̃ modis collocari poterit: q̄ practicādi vsu
facillimi erūt. Inscriptio aūt poterit in artub⁹ viuar imagi
nū fieri: quatenus q̄dam imago in loco ꝯstituaꝛ in cui⁹ dex/
tra sit p̄ma iscriptionis sedeciz vlnis aūt siue iūctura cubi/
tali 2ª/in humero 3ª/i capite 4ª/in humero sinistro 5ª/i cu/
bito leue sexta in manu vero sinistra septimā faciemus in/
scriptionē. Ut hec ꝓpositio itali dāt bona verba: sed nec fa
ctis verba ꝓbant: imaginabor Ioānē vel Iacobū italum si/
qs mihi talis sit notus alioq̄n alterius nōis vtpote Hiero/
nymus Julius Jodocus Justinianus: q̄ in manu dextra te
neat tabulā in qua scriptū sit itali: lr̄is realib⁹ in cubito ve/
ro: hoc verbū dant: in humero: bona: in capite habeat pyr/
retum vel coronā in qua sit scriptum: verba: ⁊ ita deiceps.
Sono vocis itidem fiet vt in manu dextra habeat tabulaz
in qua sit lim: ⁊ abiiciēdo/m/habebis itali: mixtiz in lr̄is ⁊
syllabis: in cubito pēdentes multos dentes: dant eqdem ⁊
tant siue tꝫant ꝑ eodē habebiꝛ. Sufficiet nāq̃ exitū vel p̄n/
cipium aut vtrūq̃ verbis simile exgrere vt publicius inq̄t
ponēdo innocētes pro ignoscētes: ⁊ id expientia sepe proba
tur. Insup in humero fabas: in capite pēnas strutionis in
sinistro humero çetas multas: in cubito aūt illius brachii:
Conchas aliquas: in manu vero pēnas in vētre quoq̃ pa/
nem: hisq̃ totū repositū erit: sed nō sunt pisces pro lombar

dis. His aliisq; modis itidem diuersimode locare possu/mus: mixtum vel simpliciter.

¶ Capitulum septimum de memoria Auctoriatuz & arte allegandi.

Auctoritates quoq; siue orones sint breuissime siue longe: eisdē ferme modis reponere licet preter allegationes que speciales suas habebūt notas. Pro auctoribus eni uero amicorum noia accipiemus: dictuz vero iuxta iam traditos modos reponi poterit vt si.4.regū.ij.cap.aliqd pcipuū allegare placeat: pono imaginem que mihi significat quattuor in manu coronā tenere quā ei ablatura vnitatis imago cruce verbera minatur: Auctoritatem vero ipsaz penes plibatos canones repono. In q̄re plurimū pducet qn potius necessariū foret omnium librorum sacre biblie doctorum sacre theologie: voluminū vtriusq; iuris ac pcipuorum authorum in metaphysica phia nāli in medicinis: Artib⁹ liberalis & si q̄ alie sint facultates hēre imagines: pro quibus aliquos viros in his disciplinis nō vulgares pro imaginibus deligere opz. Ut pro biblia noui fratrē impēse doctū in ea & quotiēs virum cogito: biblie recordor: & ob id pro biblia ipm mihi imaginē desumpsi. Verum pro partialib⁹ libris vtpote Geneseos Exodi & reliqs suas imagines ponemus vt in locādo promptiores simus. Et itidē in oibus obseruari veliz facultatib⁹. Ceterum qm̄ quisq; liber suū hēt titulum eo ipso denotari poterit arte iscriptionis: Sed in viuis magis oblector vtpote q magis excitāt memoriam: & que sua exercitatione ampliores absumūt snias. Librorum aūt mihi fabricaui alphabetū in facultatib⁹ quas recēsuimus. Sed id sūmopere denotandū est q vt veluti queq; disciplina suo vtit stylo: suo eruditionis modo: Ita quoq; suis vtit deniq; distinctionibus vt hic caplis illic paragraphis: canonibus capitulis legib⁹ & titulis opus sit hēre imagines idoneas qb⁹ citāda designent. In sacra nāq; scriptura sunt libri.2.quorum nōnulli capitula

dūtaxat hñt cuiusmodi est Genesis Exodus. Alij vero in partiales diuidūtur veluti liber Regū: Paralipomenon ꝛ illi deiceps in capitula: In qbus allegamus genesis primo vel 2° vel 3° ꝛ subintelligit caplo. In alijs vero sic pmi regū pmo/2°/3° ꝛ ita de reliqs: Pro genesis itaqꝫ pmo ponerem gignētē vel mulierē que multos habebat filios: ꝛ pro caplo imaginē vnitatis: de libris regū supra exēplum posuimus vcꝫ. 4. Regū. ij. Sunt nōnulle quoqꝫ epistolaꝝ opera pauli ꝛ alioꝝ apostoloꝝ vbi allegationes fiūt tali modo pme ad Corinthios. 3. ꝛ qꝛ in talibꝰ ꝛ nomen eple ꝛ nomē capituli nō opus est exprimere: igit sufficiet ponere imaginē quem vnū significat cortinnā in manu tenētē quam ei imago que tria significat nitat eripere. Ponerē eqdē ego kalmeckerschen que sportam cū ligaminibꝰ teneat manu quam Heribertus ei explodat: Uidebis attñ imagines meas librorūꝫ: Insup p libris quattuor euāgelioꝝ sat erit vel quattuor viros huiusmodi noiuꝫ videlꝫ Mattheus Marcus Joānes Lucas ponere vel aīalia qbus denotant in sacra scriptura vt: Angelū siue iuuenē pro Mattheo: pro Marco Leoneꝫ: pro Luca vitulū: ꝛ pro Joāne aqlam: Ceteꝝ pro libro actuū apostoloꝝ accipies ppriū imaginem. Capituloꝝ autē alligationes: numeroꝝ imaginibus ad libroꝝ idola applicatis locabunt: In libris aūt phie Aristotelis. s. metaphisica: physica: De celo ꝛ mūdo de gñatione ꝛ corruptione: Metheororū: mineraliū: de elemētis: de aīa: de aīalibus: de sensu ꝛ sensato de memoria ꝛ reminiscētia: de somno ꝛ vigilia: de iuuētute ꝛ senectute: de respiratione ꝛ inspiratione: de nutrimēto ꝛ nutribili: de sanitate ꝛ egritudine: de motu cordis: de morte ꝛ vita ꝛ si quos alios fecit ꝯueniens est speciales habere imagines simılr in phia sua morali vtpote Ethica Politica Economica ꝛ monastica: Silr pro logica suas imagines libroꝝ perihermenias pdicamētoꝝ: prioꝝ/posterioꝝ/topicoꝝ/ꝛ elencoꝝ: Similr pro poetica sua: Sed id aduertem

dum est in aliqbus eoꝝ diuisiones fieri per capitula in aliis aut per textuū cōmenta que scribunt/t/ꝛ/c/cum adiectione numeri. Op3 igit notas hēre ꝓ textu ꝛ cōmēti que sint/T/C/vel lr̄e materiales vt si hāc auctoritatē ex ꝑmo posterio/rum.t.c.ꝑ noscere velim: Ois doctrina ꝛ ois disciplina itelle ctiua ex preexistēte fit cognitione: Jmꝑmis collocabis quotationes hoc mō vt ponas ꝑsonam q librum posterioꝝ vel ꝓfiteatur publice: vel in ea doctrina nō triuialiter eruditus sit: ꝛ is habeat in manu dextra/T/ꝛ/C/sed imago vnitatis hmōi e manu eruere conet: vel imaginē vnitatis libru3 cui titulꝰ posterioꝝ inscriptū in pectore teneat ꝛ/T/manu dex/tra/C/vero sinistra depigat: Mille sūt id genus modi: Pro positionē quoq3 penes normas ꝓpositionu3 ꝑores colloca/bit. Jn medicinis authores aliquos ꝑcipuos ꝛ egregios me dicos quoꝝ noibꝰ libri ititulati sint accipiātur aut aliis re/gulis velut hactenus edocuimus: hn̄t quoq3 modos alle/gationū pro qbus specificas fingito imagines iuxta preliba ta. Jn iure aūt utroq3 sunt libroꝝ tituli materiaru3 tituli q in capitula canones in pōtificio/in Cesareo in leges: ꝛ ille rursus in.§.i.paragraphos patiūtur ꝛ necessariū ꝑinde oli cēsuimus ꝛ libroꝝ ꝛ distinctionū: insup causaꝝ: ꝛ penitētie atq3 ꝯsecrationis in decreto accipere imagines. Jn decreta/libus aūt sexto ꝛ Clemētinis: Titulos capituloꝝ ꝛ paragra phoꝝ: Excogita itaq3 speciales imagines que tibi denotent libros ꝛ quālibet eoꝝ ꝑtem vsq3 ad glosas ꝛ ꝟba: vtpote.

Distinctio	glossa
Causa	Uerbum
Questio	Libri Juris Canonici.
Penitentia	Decretum
Consecratio	Decretales
Canon	Sextus
Capitulum	Clementine.
§.paragraphus.§.vel	

¶ Jn iure āt ciuili hēto imagines ꝑ illꝭ libris q sūt ħ recēsiti

ff.ve.j.digestũ vetus	Infortiatũ	Auctẽticum
ff.no.j.digestum no/uum	Volumen	Auctentica
	Instituta	Liber feudoꝝ

In qbus allegant tituli leges.§.ꝛ glos.ꝛ verba vt expertis in iure notũ est ꝑ his tu sumito imagines. Exẽplo saltem vnico rẽ faciemus clariorẽ vt si ꝑma.q.j.vilissimus/cũ snia illi⁹ capl'i locãda foret sufficiẽter ponet ꝑ notã q̃ q̃stio figtur in pectore imaginis vnũ figñtis q̃ dextera illã teneat atq̃ sinistra mõstret eẽ limo fedatã. Alijs quoq̃ modis itidẽ fieret. Insup si ex̃ se Sũ.trin.ꝛ fide.ca.firmiter.§. .imaginari liceret altare i quo tripes deposita sit sup quaz resideat imago vnitatis: hñs in manu.§.tali signo reali cui firmiter alligauit fidẽ chordã quã catt⁹ detrahere conet. Poteris aũt tali ordine vt cata sub tripede sedeat hñs fidẽ in ore ꝛ kalmec/kersche sup tripedẽ respiciẽs cattã comedẽ fidẽ tali modo.

Ad instar huius tu imaginaberis pene īfinita exēpla q̄ practice relinquo. Si noueris distictiones librorꝫ ꝛ mām in illis ptractatam facilis res erit aliogn laborioso habituꝫ vsu ꝛ exercitio ꝯquires. Colligas itaqꝫ sūmaris codicū in diuersis facultatibꝰ queadmodum in nostra polyphiria graphothesis fecimus: que vbi ad manum cum suis imaginibus habueris nil leuius esse poterit.

¶ Caplm 8m de ꝯnum ꝛ questionum memoratione.

Ceterꝫ de ꝯnibus nō alia est solicitudo hn̄da q̄ꝫ in ꝑpositionū locatione. Neqꝫ iterꝫ questionū cum ois ꝑpositio sit dubitabilis q̄stio. Sed nota questionis dūtaxat per eius imaginē adijcienda est que sunt: vtrū si est an est: Quid est: de quo quare a quo gr̄a cuius: Quātuꝫ q̄le quādo vbi: quomō ꝛ cum quo: qbus de qualibet re mūdi possimus ꝑcunctari: nec vlla est ꝑpositio que si in dubium vertatur sub his notis nō ꝯprehendat: Sicqꝫ igit nās earꝫ noueris: facile factu earꝫ iagines fabricare ꝑ quo nota hāc formā

Questio
Essentialis
Accidentalis
Essentialis
Incomplexi
Complexi
Incomplexi
de eē rei — vtrū Si ē an ē
De q̄ditate rei quid est
Complexi
de iherentia sb iecti ad p̄dicatū.i.qꝛ est
pp quā cām p̄dicatū i fit
ꝑpter quam cām
mālis de quo
formalis quare
efficiens a quo
finalis gr̄a cuiꝰ
Accidentalis
Quantum
Quale
Quando
vbi: de localitate
Q̄ūo de modo rerum
cum quo de instrumentis
Quantum
ꝯtinuū: quātuꝫ
discretū: q̄ttuꝫ
Quale
proprium
appropriatum
Quando
eternum
euiternum
tēporaneum
Temporale
preterita
presentia
futura

Capitulum nonum de memoria syllogismorum et aliarum specierum Argumentationis.

Argumentationem memorativum

Quantũ ad incorporãda argumẽta attinet hec cum sint orõnes ꝓpositionesue ad instar taliũ per regulas supiores collocabũtur: nisi ꝙ cum ois argumẽtatio sit ꝓpositionũ vnius ab altera illatio/ que sit vel syllogismo/ iductione/ enthimemate/ vel exẽplo ꝯducibile sit habere imagines notaꝝ illationis que sunt/ igit/ ergo/ ob hoc/ ⁊ hmõi. Et causales in conditionalibus vt si sortes currit mouet: reliquũ aũt ponet modo ꝓpositionũ. Juristis aut ꝯsuetudo est vel rõne argumẽtari vel textus iductione Rationis qdem substantia ꝑcipuis eius verbis collocabit. Et canones ac leges per ipsos allegatas pone ex regula quam supra cap. 7. huius q̃rti trac. statuimus: vbi vero textuz arguẽtes iduxerit per partes substãtiales ponito: modis hystoriaꝝ sermonũ collationũ de qbus infra cap. 10. si lõge fuerint: aliogn si breues ad instar pboꝝ. At vbi bona fuerit cõsequẽtia Argutus phs eam facile ꝯcedet dũmodo ꝑncipale ꝯstitutum extiterit: qñ qdem hoc nec facile factu putatur imagines cõponant: que totã mãm euacuẽt opz: vt si per inductionẽ ꝓbare velim hanc ꝯnem: ois homo scribit imaginabor Petrũ Joãnem ac Socratẽ in loco scribẽtes: ⁊ mox admiratione ꝯcedaz ois homo scribit: ꝙ vbi ea nõ ꝓtinus inferretur natura ipsa: in ꝓximo loco fuerit per se collocanda vel per similitudinẽ vel iscriptionẽ fictionẽ aut cõparationẽ seu quolibet aliter iuxta ꝑlibata: Syllogismũ autẽ ex solo medio (in quo tota eius virtus est) memorare possumus. Js enim vero formalis est ꝯsequentia que logico notissima ex medio: quare ꝓ hoc syllogismo: ois latro est vltimo supplicio plectẽdꝰ: Socrates ẽ latro: igit Socrates ẽ vltio supplicio plectẽdus. sufficiet posuisse latronẽ quẽpiam cui caput amputet ⁊ is Socratẽ manu indicet: Jtem ois medicus curat: Hieronymus est medicus: igit Hieronymus curat. Sat

rat. Sat erit Hieronymū circa infirmū solicitūdtem ponere: nisi forsan plus circa loculos q̄z morbos. Opꝫ q̄ppe illatio nis cām notare alioq̄n inanis fuerit hec doctrina. Agnita aūt causa effectū ignorare nō possumus. Ob id elaborādū est q̄tenus mediū: qđ est ꝯnis causa vel cōplexa vel incōple xa mēte teneamus. Accipito ob id ꝑpositionis obiectū cuꝫ q̄stionis nota ꝛ qđ rn̄dendum foret ꝛ quo respōsum ꝓbatu rus esses sit tibi cōpetens medium ad īferēdā ꝯnem. Ut ꝓ baturus aliquem hēre pedes hoc est istā ꝯuem Joānes hēt pedes: sume hanc q̄stionem: Quis hēt pedes. que q̄stio exi git hoc rn̄sum: Qui currit: siue currēs: sit itaq̄ꝫ currēs me dium inferēde ꝯnis: hoc modo oīs currens hēt pedes Joā nes currit: ḡ Joānes hēt pedes. Pro toto aūt illo argumē to sufficiet posuisse aliquē cuiꝰ pedes plurimū admiramur: cum cursus ac saltus pedibus attribuaꝛ ꝫm ꝑdeterminata: Uex cum maior ꝑpositio sit virtualiter totus syllogismus: sat erit ipsam posuisse ꝛ reliquū argumēti facillime ꝓcedeꝛ. Qꝫ vbi difficultatem patiaꝛ minorē extremitatē subiūgere oportebit: vt si in p̄fato syllogismo ponaꝛ p imagines. Ois currens hēt pedes: ꝛ addaꝛ Joānes: residuū non pōt nō in telligi: sumpta ea nāq̄ꝫ sub maiore habenꝛ oēs termini ex q̄ bus syllogismus ꝯflaꝛ. Qm̄ aut rn̄dentis est affirmanda cō cedere vera: falsa negare: ambigua ꝛ multiplicia distingue re. Et oē qđ in argumēto ꝓcedendū negādum distinguen dū ue est: aut est Añcedēs vel ꝯn̄tia in enthimemate indu ctione ꝛ exēplo: Aut maior vel minor in syllogismo. Pote rimus itaq̄ꝫ argumēta opponētium artubꝰ alligare nota so lēni: vt mox locis applicata ordine reddamus. In syllogis mo enim maiorē in dextra arguētis per īscriptionē notati onē similitudinē aut q̄nolibet aliter collocātes: Minorē ve ro in pectore: Et sinistre ꝯnem accōmodabimus. Non tn̄ incōueniret imaginē tenere maioris vel minoris. Et ei ꝓ positi argumēti mox sniam p̄stare ꝑut negāda concedēda

distinguendaue foret ꝛ pro his locãdis faciliter ꝛ prompte potissimum in concertationibus plurimum conducet habere preparatas imagines vt concedo.

nego	Antecedens	maior
distinguo	Cõsequentia	minor

Sed caue ne Catam ꝯcedas ꝛ negas murẽ corrodere caseũ Aut negas Leonẽ ꝛ vrsum ꝯcedas. Ceterũ vt facilius formalem ꝯsequẽtiam notare valeas ex solo medio aut maiore ꝑpositione: ꝛ iminore extremitate locatã: perpulchrum est modoꝝ imagines hẽre: in qbus vel argumentum totũ reponas vel ipsam modi imaginem argumento iungas.

Barbara	dabitis	baroco
Celarent	fapesmo	darapti
Darij	frisesmoꝝ	felapton
ferio	Cesare	dissamis
barahypton	camestres	datisi
Celantes	festino	bocardo
		ferison.

Pro his habeas decẽ ꝛ nouem hoies tibi notos quorum cuiuslibet manus dextra sit pro maiore ꝑpositione: pectus aũt ꝑ minore: ꝛ manus sinistra pro ꝯne. Disputaturus igit̃ colloces in locis: ꝛ obiecta argumẽta ẜm exigentiã in eis repone penes inscriptionem aut alios modos pretactos. Id tñ sũmopere nota ꝙ si lõgum aliqđ argumẽtum fuerit (cuiusmodi faciũt nõnulli Omeliã texẽtes) ꝛ illud pl̃ra necessario occupauerit loca: sumẽdus est subsequentis index aliqs: vtpote ꝑncipiũ eius aliqua solẽniore nota signet veluti q̃ʒ imago eiꝰ i altiori resideat sede: ꝛ itidẽ i oibꝰ obserua.

Capitulum decimum De memoria lectionum collationum ꝯtionum sermonum ꝛ hystoriaꝝ.

De lectionibus collationibus ꝯtionibꝰ ꝛ sermonibus popularibus ad plebẽ ꝛ vulgus eadẽ ratio est. Si ex libro hmõi studeamus vt videlʒ terque q̃terqʒ trans/

currēdo in minutissimas sniaꝝ portiunculas resoluamus easq̧ penes modū supratactū de ꝓpositionibꝰ deponamus. Quicqd enim vero eloquuturi sumus in ptes ꝑncipales seu ꝯnes:q̄ruȝ vnam ab alia depēdere videamus diuidēdū est: ⁊ eas sigillatim ꝓprijs imaginibus depigere. Nec qdē singula verba ponamus nisi forsan egregias aliquas snias verbatim ob auctoritatis viȝ desumere libeat:qḋ vtiq̧ colligātia/cathena/arte dictionādi/cōmode fiet. Insup vt qbusdā imaginibꝰad loca repositis vel singulas syllabas vel dictiones arte iscriptionis imprimamus ad singula mēbra a dextra ad sinistrā ꝓcedētes:Exēpla ex supioribus resume. In his rebꝰ partitio cōmodissima est iuxta id institu.de lega.§. Sed no.vsq̧:⁊.ff.de exce.doli.l.j.Diuisio est vtilis:nā partitio aiuȝ legētis icitat/mētem itelligētis ꝑparat/memoriā artificiose reformat.Uñ qȝ ait.Ut plerisq̧ volunt tribꝰdiuisioꝰvalet.Legētis aiuȝ citat mētē quoq̧ ꝓbat. Dat plenius cape:datꝰplenius atq̧ videre.Firmius ac gerere dat tibi diuidere.Materia itaq̧ lōga vt iterato repetaȝ primitus partienda est:deidē singulas snias per suas imagines locis māncipare:vñ si sepius depositū exigaꝶ:reddere ꝓtinus cōsuescēt.Ex qbus ꝑspicuū est qūo hystorias locare oporteat vt videlȝ in particulas ꝯscisse sigillatim singula collocenꝶ:ita tū vt ante oia tēpus rei geste annoꝝ videlȝ incarnati dñi ponaꝶ qḋ etiam ab impatore aut sūmo pōtifice sūmi poterit: deidē loci in quo res facta est imagines vel per isignia aut alios modos supius recitatos accipiemus:postremo vero ꝑsonas que rem ꝑpetrarunt ꝓpria imagine vel aliter ponemus reliqua vt ꝓpōnes. Quo aūt dilatare mām cōfirmare ampliare/diuidere/oporteat alibi docuimus.

¶ Capitulum vndecimum de memoratione versuum siue carminum.

Carmina aūt metra siue versus id peculiare hñt quod hoc versu exprimiꝶ.Metra iuuāt aios cōprehendunt

plurima paucis:pristina cōmemorāt que sunt tria grata le/
gēti'. Hic si exercitatus arte velit breuitati studere poterit
versus p eoꝝ capita locare:maxime vbi ꝯcinna dictionū cō
glutinatio sese mutuo īsert. Aliogn per singulas ꝑmas lr̄as
singulaꝝ dictionū:vt hoc carmē. Carmina que quōdā stu
dio floreti peregi:tali modo/C/Q/Q/S/F/P/ in corpore
Bernhardi vel Boetij īscribēdo:vel per syllabaꝝ aut di/
ctionū inscriptionē. Sunt eteniꝫ nōnunqꝫ ꝑncipales dicti/
ones versus selegende:q̄tenus his terqꝫ quaterqꝫ cū carmi
ne repetitis eaꝝ imagines fingamus locis mācipandas:in
quo ars nāe suffragabit: Poterit quoqꝫ p̄fatus versus ex si
militudine collocari vt Senē poetam imaginemur carmi/
na sua in charta floribus exornata mōstrās: In his similib'
frequētatio lectionis ꝛ sedula imaginatio ꝛ īcorporatio iu/
uat:Id tñ nō p̄tereūduꝫ est qm̄ nō solum p exēpla ponunt
versus ꝛ metra:sed etiā p significationes terminoꝝ: quate/
nus v̄tute vocabuloꝝ absqꝫ intellectu tñ collocent. Ponū
tur postremo sniaꝝ imagines excogitando siue ꝓprias siue
q̄slibet alias eaꝫ rep̄sentantes : ita ne opus sit singula verba
reponere vt ex Tullio sepe repetiuimus. Sed snia ex versu
excogitata per imagines adistar ꝓpositionū vt supra cap.6.
huius q̄rti trac. statutum est.

Capitulum duodecimum De prompta incorporatio/ne auditorum.

QUe ex libris desumimus crebra repetitione memo/
rie imprimūtur:sed cōtionatoris declamatoris vel
orātis verba ex tpe mox reponere exercitatissimi
est/atqꝫ alias bonū hn̄tis ingeniū firmatum arte/opus siq/
dem est labore ꝛ diligētia atqꝫ sūma inter audiēdum aduer/
tētia. Sed nihilominus viua vox plus afficit:ꝛ in aio alti'
residēt que ꝓnūciatio:vultus/habitus/ꝛ gestus dicētis affi
git q̄ꝫ lecta in libris:Si maxime egregius qspiam modo di
ligētia ꝛ rōne optima in efferēdo fungat. Exordiādo debi/

te quatenus incitet aīum audientis: benignum reddat: ꝛ fa
ciat eruditum: causaꝝ assignatione ꝛ dicendoꝝ summatio/
ne per debitū numeꝝ. Ita quoq; ꝙ distincte narret lucide
clare ordinate ꝛ breuiter ceterisq; rethorice speciebus obser
uatis: qbus ꝛ recte disponit ꝛ debite pnūciat oratio: Cūq;
eloquutor tēperat vires p audiētium more: vt officiū eius
exgrit: Si diligens fueris auscultator ꝛ satis attētus ꝛ ver/
ba cū imaginibus ꝯferas ac seriose ꝛ fortiter imprimas opti
me audita cōmemorabis. Qd vbi vel ex auditoris negligen
tia ꝛ pronunciantis defectu aliqd hoꝝ defuerit vix qcq; in/
de reportabit auditor: Quo itaq; modo pronūciet auditor
mox ꝯsiderabit: ꝛ si depēdentiā faciat sermonis notet diligē
ter: pro singulisq; pūctis pncipalibus imagines cōponat: q/
bus ea breuitate qua alter edicit loca sua phabita replebit:
Et si quas solēnes ꝛ notatu dignas recitet auctoritates: pro
his quoq; imagines statuat. Taliterq; maximā inordinatis/
simi etiā sermonis partem capiet.

¶ Capl'm 13m de memoria reꝝ prophanarum.

POterāt hec pfecto qbusuis etiam studiosis sat esse:
atq; ne amico partior sim q̄ʒ oporteat: de reb⁹ pphā/
nis que te minime ꝯcernūt Joānes dulcissime exem
pla subijciēda cēsuimus vnde ꝯiectes: q̄ʒ facile sit extranea/
rū reꝝ nobis cōparare memoriā: Cuiusmodi sunt ex nume
ris maxime depēdētia. Sic qppe mercimonia/debita/taxil/
loꝝ iactus/chartaꝝ ludos/scacoꝝ tractus ꝛ item alioꝝ id
genus pleraq; alijs mirātib⁹ pbs mēte tenere poterit. Cui
rei numeroꝝ imagines in prōptu hēre sūmopere ꝯducet ex
cap. 10. trac. tertij. Ex illarūq; varia cōmixtione rē ipsaʒ de/
signare: Proinde meminisse opʒ ipsas nouē personas cōsti/
tuere varios numeros ꝭm variam imaginū articularis nu/
meri cū ipis copulationem. Kalmickersche siqdē vnū dūta
xat mihi repsentat se sola: ꝙ si ei crucē simplicem quolibet
donauero vndeciʒ denotabit: si duplicē viginti vnū: si cru/

cem in tripode triginta vnum: et ita deinceps vt supra edo/cuimus. Ita quoq; crux p decē ponit. verū penes psonarum adiūctionē variat numerus. Cū kalmickersche etenim vndecim/cū Joā. blecken duodecim: et cū heriberto tredecim: et ita deiceps reliquorum. Ita quoq; crux duplex viginti/et. 21. et 22. et. 33. et ita reliquorum cōponet cum adiūctis psonis: Quē modū si in vsu habueris facile memoria cōmendabis q̄cūq; numeris integrant. Que res sūme necessaria est doctis pariter et idoctis: vt is pene nihil sciat qui numerare nesciat vt boetij auctoritas est: quāobrem te plenius edocētes: ppau/cula adiecimus hic exēpla nr̄is imaginib9 penes quē modū pprijs tu rem absolues.

§. i. De mercimonijs.

Id quoq; mercatorib9 sūme necessarium est: vt: habeant loca sibi q̄zplurima in prōptu atq; imagines maxime numerorum: absq; siqdē arithmetica nihil efficiēt. Si qs igit mēte tenere velit ex ordine merciū suarum pondus et mēsurā locis suis serie collocet. Et q: res inaiate per se nō satis cōmouēt ob id eis viuas iūgemus imagines vt supra docuimus que aliqd circa eas opent. Siqdem pinde q̄spiam Venetijs cō parauerit bōbicem/Setam/piper/çinçiber margaritas aut que horum similia. Coloniā destinanda: et velit pōdus hmōi rerum memoriter retinere: cuiq; suum numerum adaptet vtpote trecētas libras bōbicis in p̄mo loco ponēdo heribertū qui signū cētenarij triplicatū teneat videlz cornu vel baculum cū duob9 annulis: et in illa teneat librā siue staterā in qua pē deat ps aliqua bōbicis. Itidē aliter vt saccū plenum bōbice i p̄mo loco fingas sup quē heribertus sedēs cornu siue baculū cū duob9 annulis in sinistra teneat et staterā in dextra. Id siqdem obseruari volumus in hmōi numerorum locationibus: q̄ si numerus cētenarij siue millenarij in p̄ncipio loci siue in dextra imaginū numeri digitalis ponat seipsum rep̄sentet cū adiūcto digitalis vtpote si heribertus Cornu in

dextra teneat significabit cētum et tria. Si vero in sinistra trecenta. Qd in oibus obseruari opz discretionis causa. In scdo itaqz loco ponas. Sete quātitatē vt si cētuz et mille vlnas habeas pāni Serici imaginaberis in scdo loco virum a quo emisti siue aliquē aliū tibi notū q circa hmōi pānos negotiat et qp is vlna sua mēsurat panū illum: habeat aut in capite caudam pauonis et ex collo pēdens cornu argēteuz ad dextrā ptem: In tertio deide loco piper in magno sacco apto tñ imaginaberis. Et si cētuz qnquagīta q̄ttuor libraꝝ sit collocabis Margaretā heymans in dextra arcuz et cornu gestiētem. In sinistra aūt staterā qua ex sacco ex̄hat piper librādum. Ita pariformiter de çinçibere et margaritis faciendū est. Et qbuscūqz alijs rebus inaiatis. Si aūt oues et boues vł equos aliquis trāsmitteret numeꝝ vni eoꝝ dūtaxat sūgat: vt si mille oues in p̄ loco ponat vnā ouē q̄ comederit pauonē vsqz ad caudā quā adhuc in ore tenet. In 2° bouem in ore cornu cursoris tenētē et cētū repsentabit. In 3° qnquagintaqnqz equos pones. si margarita de puteo insideat vni equo Arcū in dextra tenēs quo equū pcutiat. Ex his similia tu ꝯiectabis imagines tñ numeroꝝ meoꝝ posui vt adinstar illaꝝ alias excogitatas in prōptu habeas.

§.2. De debitis et obligationibus.

In oibus debitis obligationibus et ꝯctibus vt in pluribus dies mēsis annus et locus vbi hmōi pacta et ꝯctus fiūt notari solēt: eapropter opus est mēte tenere mēsiuz et dieꝝ notas quas supra cap. 17. trac. 3. enumerauimus vt.

Dominica	Auro	
Lune	Argento	
Martis	Ferro	
Mercurij	Argento viuo	dies hebdomade
Jouis	Stanno	
Ueneris	Ere	
Saturni	Plumbo	

Et mensium intersignia capl'o.18 trac.3.recensita.

1 Januarius	bifrons	7 Julius:messor
2 Fabruarius	febrilis	8 Augustus:agresti collector
3 Martius	bellator	9 September:torculator
4 Aprilis	clauiger	10 October:nespulas habens
5 Maius	floriger	11 Nouember:oleastrum
6 Junius	herbari⁹	12 December:mactator

Annos aūt dñi sufficit numerorꝫ imaginibus designare. Et substātia negotij iuxta applicationē artis ad s̄iias supra capitulo.5.trac.q̄rti. Sit itaqꝫ is casus(vt iuriste iqunt) i terminis. Petrus d Aqsgrano cōparauit Venetijs anno dñi 1520.die vero Mercurij.12.mēsis Junij. decē libras pi pis: pro q̄libet libra ꝓmisit dare dño Antonio de Anchona vnū ducatū ꝛ medium:anno.1521.die Jouis vigesima aprilis. Et ꝑ vigintiqnqꝫ libris croci eodē die emptis ꝓmisit dare pro q̄libet libra tres ducatos:die Saturni siue sabbato decimanona maij. Ponas Margaretā de puteo in dextra caudam pauonis hñtem ꝛ in sinistra bacculū cum duob⁹annulis:siue cornu:quo ꝑcutiat duplicem crucē iuxta se positā:q̄ vigitis̄igt ꝛ annus erit repositus: Ante hmōi itaqꝫ imagines i eodē loco(iuxta normā quā supra cap.2.trac.3 circa finē tradidimus) pone:ita q̄dē vt herbari⁹ de manu Joā. blecken crucē rapiat:ꝛ ille iratus eū argēto viuo ꝑfundet:ꝛ hoc ipso dies mēsis positus erit. Deīde imagines illuc mēsā oꝛdinatā in qua saccus piperis collocet̄ ꝛ in ipso crux in qua pēdeat statera. Petrus aūt apphēdens crucē ipsam/ośdat Antonio alicui anchorā in manu hñti ducatū vnum in illa mēsa iacētem/ ꝛ diuidat alterꝫ gladio. Et mox subiūgentur imagines anni.1521.ꝛ diei Jouis vigesimi aplis iuxta iā exēplificata. Et imagines croci simili modo reponi poterunt sat namqꝫ mihi erit modū monstrasse his pauculis.

§.3 De iactibus taxillorum.

Cum aūt te libuerit recēsere oium iactuū numeros quos

taxillis vel tesseribus ludētes pijciunt: locos ad manuz ha beto pparatos ⁊ i singulis singulaꝝ piectionū imagines re pone. Utpote pijciens duob⁹ taxillis nil poterit pijcere qn sit. 1.1/1.2/1.3/1.4/1.5/1.6/ vel. ⁊ ita deinceps. Si itaqꝫ proij/ ciat in primo iactu. 1.1. pro illo iactu pone kalmickersche in primo loco taxillū in manu hñtem. Si scda vice pijciat 1.2. in scdo loco pone kalmickersche cū Joā. blecken collo/ quētem. ⁊ ita pariformiter pro quolibet iactu in quolibet lo co pone suas imagines: Et si cētum iactus fecerit cētū opor tebit loca hēre: nisi in vno loco plures imagines collocare velis iuxta artē quā sup̄ cap 3. trac. 3. dedimus: vel in artu/ bus vnius imaginis plurīū iactuū numeroꝫ collocare ma/ lueris: qđ attñ minime ꝯsulū habeo: in hoc siqdē nō forēt pportionate imagines vt speculāti pꝫ. Si aūt totam sūmā hmōi iactuū siue pūctoꝝ p ectoꝝ meminisse velis nāli me moria supputabis: vtpote pijciat semel ⁊ sint vnus pūctus in vno taxillo ⁊ duo in altero facile sūmā numerabis: p quo numero sufficeret solū heribertū posuisse: itidē de reliquis Si qdē cū trib⁹ taxillis aut q̄ttuoꝛ piecerit pro pūctis singu lis suā imaginē ponito: vtpote sint/in p̊ tria/ in scdo qnqꝫ/i 3⁹ sex ⁊/in q̄rto vnū/pro his ponant heribert⁹ margare: d puteo: itē Sessinchusen ⁊ kalmickersche: in vno loco. Ut aūt totā sūmā illius iactus retineas sūmatiꝫ cōputabis ⁊ re sultabūt qndeciꝫ: pro qbus pone margaretā de puteo crucē manu apphendētem. Ex his similia ꝯiectabis.

§. 4. de ludo chartarum.

Pro chartiludij memoria notādū ē: pue est q̄ttuoꝛ cōiter eē spēs picturaꝝ vtpote in vna rose/ in altera nole/in tertia scuta/ ⁊ in q̄rta glandes habeant: Et cuiuslibet hmōi spērū diuerse sūt figure videlꝫ Rex Regina: Eques pedes: ⁊ reli que p numeꝝ partite/ vtpote decē rose/ decē nole/decē scuta: ⁊ decē glādes / p singulas spēs ad binariū descendēdo. Pro ipsis aūt imaginib⁹ oportebit q̄ttuoꝛ hoīes accipere vt viꝝ

diademate coronatū. Pro regina feminam corona ornatam
ꝑ equite equestrē quēpiā notū/ ꝛ pariformiter ꝑ pedestre:
q eū significet. Numeroꝝ aut imagies/ relique significabūt
vtpote crux decē rosas nolas scuta vel glādes iux appōnē.
Silr nouē rose significabunt: si annā Eckynhagen ponas
in manu rosaꝝ tenere: si vero nolā: nouē erūt posite nole. Lu
dētib⁹ igit aliq̄bus poteris facile imaginib⁹ singulos eoꝝ ia
ctus ponē vt in. §. 3. docuimus. Sic quoq; si q̄spiā oēs char
tas ꝛ tibi ordinē eaꝝ recēsendū obtulerit: singulaꝝ singulas
in singulis locis ea serie q̄ accepisti vel noiata sūt repones:
qd facillimū erit vbi ꝑdisposita loca habueris ꝛ imagines ꝑ
cōceptas: nō eni ꝛ loca ꝛ imagines ꝛ memoratio rei simlr ef/
ficiēda veniūt: vt ꝑiculo ꝯprobauim⁹ Circa vnū siq̄dē mēs
intēta ab altero remittit. Hec gn̄aliter dicta ad oia chartaꝝ
gn̄a alijs figuris isignita ꝓportionabilr applicāda sunt ve/
luti vidi aliq̄s exteroꝝ chartas denarijs ensib⁹ bacculis ꝛ
cupis depictas. Nā si septē enses ꝑ ꝓijciant mox Antonius
decan. ensē manu gestiēs locādus foret. Si vero deide tres
deuarij ponas heribertū denariū in manu hn̄tem: ꝛ itidem
de reliq̄s. Id quoq; in hac arte obseruādū est ꝙ si plures si/
mul ludant videlz tres aut q̄ttuor vt penes hoc in tres vel
q̄ttuor partes loca distiguant: ꝛ inter hmōi ptes tot loca re
linquere vacua quot quisq; ludentium habet chartas: que
postmodum iactuum imaginibus impleas.

§. 5. de ludo scacorum.

In quouis ludo sunt Rex Regina duo viri ꝯsolares duo
equites aurati duo/ Interreges thesaurarius medicus cau/
po Theolonari⁹ scriptor faber ꝛ colonus. Et hi q̄dē oēs du
plicant vt alij nigri sint alij vero albi: Pro ipsis itaq; sede/
ciz ꝑsonas tibi notissimas deligito albis vestitis vel re ipsa
aut ꝯcessione imaginationis vel saltiz aliquo signo albo di/
scretas. Alie vo nigre ab ipsis pariformiter discernant: ꝛ ha
sce in duplicib⁹ colloca locis cū isignib⁹ q̄busdā opationib⁹

vt in próptu sint cū opz. Et cū ludū recesere velis p singu-
lo tractu imaginē eius in suo loco seponas: vt si vir ɔsolaris
alb⁹ nigrū tollat hoꝝ imagines fingito vt alb⁹ nigrū hume
ris in suo teneat loco ita deiceps. Nec magni facio in pñ-
tiaꝝ quo noīe hmōi istā vocent: vt qdam appellāt Regē
reginā Rochos eqtes delphinos siue pśbyteros ⁊ pedisse-
quas. Tot eniuero sufficiet hēre psonas notas quot sunt sca
ci videlicet sedecim pro albis ⁊ pro nigris sedecim. Et pro
singulo tractu suum pro libitu pone imaginem.

§.6. de facieꝝ numeris in chartis ipzimēdis.

Difficillimū in arte ipressoria videt mēte tenere correspon
dētiam numeroꝝ: vt exēplo loquar si foliū simplex cōplice
tur qlibet pagina in duas colūnas partita numerus earum
erit vt expāso folio in pma facie ordinent hoc modo 7 8 1
2. ⁊ in alio latere 3 4 5 6 Cum aūt in qttuor absqꝫ colū-
nis plicet numerus eaꝝ erit i p̊ latē 5 4 8 1 tali mō 5 4
In alio autem latere .3. 6. 2. 7. 3 6 8 1
hoc modo
2 7

Si vero foliū in .4. plicet ⁊ distiguat p colūnas erūt .16. co
lūne expāsoqꝫ folio eaꝝ numerus erit talis in primo latere
2.1.16.15.7.8.9.10. tali modo.

2 1 91 51 In alio autem latere .6.5. 9 5 11 11
7 8 9 10 12.11.34.13.14. tali modo 3 4 13 14

Si aūt foliū plicet in .8. erunt .16. facies absqꝫ colūnis: expē
so folio in p̊ latē numeri latere .9.8.15.12.16: 1.4.13. tali mō.
6 8 5 21
16 1 4 13
In alio aūt latē numerus erit .11.6.7.10.14.3.2.15. tali mō.
11 6 ∠ 01
14 3 2 15
Si aūt distigu :t p colūnas erūt trigitadue colūne earūqꝫ
numerus erit in primo latere talis .18.17.16.15.10.9.24.23.31.
32.1.2.7.8.25.26. tali modo.

31 71 61 51 01 9 42 52
31 32 1 2 7 8 25 26

In alio aūt latere numerus erit.22.21.1/.14.13.20.19.27.28.5.6
3.4.29.30.tali modo.

22 12 21 41 51 02 02 61
27 28 5 6 3 4 29 30

fiunt varie id genus foliorū cōplicationes vtpote si sexter-
nus fiat ex folio itegro & medio vel octernus vt si foliuz in
q̄ttuor plicet & in illius medio ponantur alius q̄tern⁹. Pro
p hoz oīuz memoria id obseruet q̄reuns in loco vna tabu-
la fingat in qua numeroz imagines collocent vtpote prio-
ris lateris numeri iuxta muz & alij in eoz opposito: vt si fo-
lij in q̄ttuor plicati numeros collocare placeat qui sunt in
primo latere tales. 5 4
ponat tabl'a & ab vno late sedeāt marga putei: 8 3
& marga/hen apud murum: & pastor bach. & c.

¶ Capl'm 14ᵐ de modo legendi incorporādi meditandi &
repetēdi ea quoz memoriam experimus.

CUm meminisse q̄ppiam velimus opportunū est in pri-
mis ip̄m cursim bis terue lectitādo transcurrere: atq̄
deide ordinem ɔstituere & cuiuslibet particule sniam inda-
gare: Et postremo sniam ipsam facile memorie cōmendabi-
mus. In qua re id obseruādū erit vt cuiuslibet ptes imagi-
nes effingamus: easq̄ seriatim locis cōmēdemus: ita q̄dem
vt p̄me snie imago fixe firmiterq̄ insculpat priusq̄ molia-
mur alter ācollocare. Atq̄ semp primas cū posteriorib⁹ re-
petamus: vtpote posita scd̄a nō p⁹us tertia ponat q̄ primaz
cuz scd̄a resumpserimus: nobisq̄ fixe memorie ihereat. Nō
tū multa lōgaq̄ ɔtinuatione mētem defatigare opz: sed in-
terpolatione aliqua paulisp remittamus: videlz dū q̄ntū at-
tigerimus locū: deinde in decimo pausabimus. Et i quinto
quoq̄ morā agere ppauculā remediabit defatiscētibus vir-
bus. Qñ itaq̄ aliquē posueris gnariū: loca ipsa diuersimo

de/calce ad verticem atq3 retrograde simul cū depositis re/
pete imaginibus:ꝛ intētionē indubie assequeris. Si tñ reliq
pcepta seruaueris ac que nāliter memorie pducūt: Neq3 ar
bitreris solis locis ꝛ imaginib' diuinū qd agere: nisi ꝛ nālis
aliqua saltem mediocris assit memoria: quā nālib' quoq3
diligētijs custodiēdā suadeo: ne frustra niteris: que vbi cō
petens fuerit huius artis bñficio si rite fungamur plurimū
suffragabit. Ea quoq3 quoꝝ memoriam efficere placet vbi
in ptes diuisa fuerit: cuilibet suam imaginē applicabimus ꝛ
vt iā diximus locis mācipabimus: qd tñ ita fiet qtenus in/
ter legēdum voce alta nō vtamur: at poti' submurmurando
meditemur. Et qm̄ contēplationi silētiū maxime cōpetit/
in nocte resolutis vaporib' vbi spūs purificati fuerit nostro
studio intēdēdū est: vt alibi edocuimus. Ea siqdem tēpesta
te noctis itentio minus ad exteriora euocat. Insuper huic
rei astipulant snie ingentis. Mane añ lucē surgere ꝛ phie
operam dare ꝛ sanitati cōfert ꝛ nostre rei familiari. Ut itaq3
rem vnico absoluā verbulo optimos in facultate tua tibi
delige authores: quos tibi q̄3 familiares facito sepius repete
snias psidera ꝛ circūstātias scripturaꝝ. Sniam anteoīa ela/
bora itelligere: ꝛ quo tēdat ptemplare: verba penes snias in
partes diuide singulas partes sigillatī3 tecū repete: ꝛ in me
moria fige eo potissimū tēpore quo mētis nō grauior est oc
cupatio ꝛ spūs aīales in suo robore vigorosi psistūt. In tuo
quoq3 studio vires metiaris ne vltra metam ptendas. Ac
alia que alibi in nr̄is editiūculis lectitasti obserua vel maio
rū de modo studēdi pcepta. Que lōgū3 erat iteꝝ hic repe
tere: potissimū vbi festinātissimus pene imatuꝝ extorques
opus. Quare vnico dūtaxat pcludētes ꝟbulo: huic opello
finē iponētes: grauiora pollicemur cū id ocij nacti fuerim'.

Conclusio operis.

Symonides Chius poeta pstantissimus olim (vt aiunt) Granone in Thessalia apud Scopam hoīem fortunatū

atq; nobilē cenans: carmen qđ in eū cōposuerat cecinit. E qm̄ in eo pleraq; ornādi causa: pro more poetar̄ in castore atq; pollucē effinxerat: ob id Scopas Symonidi aiebat dimidiū pmissi datur̄ pro illo carmine: ꝛ q̄ reliquū a suis tyndaridis quos eque laudasset peteret. Jnter que paulo post Symonides euocatus a duob' iuuenibus egreditur: mox ꝯclaue in quo Scopas epulabat corruens eū vna cū suis oppssit: Quos humare volētes nequerant obrutorum cineres iternoscere. Ast Symonides ex eo q̄ nouisset quo eor̄ qsq; loco recubuerat quēq; obtumulādum mōstrauit. Ex qua referūt memorādi artificiū ꝑmitus iniciatū: A seq̄ntibus aūt pro cuiusq; ingenij vi auctum variatūq; ꝛ diuersis traditū ꝑceptionib'. Jnter quos postremo nō aureos ꝑmisi mōtes: sed qđ ex alior̄ ꝑceptionib' hausi ꝛ ꝓpria comperi industria: ob meā in te obseruātiam Joānes dulcissime tibi ꝯgessi in hoc opellū. Ex quo nolim estimes te mox in ciuium diuinatorem excrescere. Nō eqdem poculi more tibi aut cuiuis alij sciam ifūndē ꝯcessū habeo. Sed cū in q̄uis disciplina tria potissimū exigant ad habitus ꝯq̄sitionē: Natura/vsus/ꝛ ars: Artē q̄tenus licuit tradidi nauāde cuiusq; discipline: quā si in meliorē vsū verteris me hercle nō paruam nāciscens frugē: Si q̄ppe idies ꝑpaucula notioni tue adieceris doctior euades vt qspiam ait: Paruula si tētes super adiecisse pusillis. Jdq; frequēs peragas magnus cumulatur aceruus: Sed nosti quoq; illud Horatij: Qui cupit optatā cursu ꝯtingere metā: Multa tulit fecitq; puer sudauit ꝛ alsit: Abstinuit Venere ꝛ baccho: Atq ois ars innaniter susciperet i eaq; frustra torqueremur si penit' nāe cōmoda nobis alienissima forēt: adeo vt neq; loca retinere: ꝛ imagines effingē possemus. Sūma ꝓinde tibi cura sit auxilian de nāe ꝑhor̄ rōne secretissima: ex qbus nōnulla laboriosissime ruim': ver̄ si medicinis memoriā augē velis. Qđ medicorum est promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Tu

medicus cum sis Galenum Auicēnam Hypocratem Me sue ⁊ alios ad manum habes: Aliis familiarius inter Neo thericos Marsilius ficinus musarum physicus adminicu latur: Joan. michaelis / inunctionibus ⁊ cataplasmatibus alijsq; remedijs memoriā intētat. Nām cura: Artē obserua ⁊ vsum frequēta: Nō tam multa lege q̄ pauca multū: eo℞ pcipue q non verbis chartas implent erisq; voti compos. Accipe itaq; mella inter vepres collecta manu nostra. Joā nes ideo inter vepres q adinstar Julij Cesaris (in obedien tiarum exequutionibus) huc illucq; proficisci iussus coe gissem. Quemadmodum quoq; Plinius iunior in itinere semper studuisse memoratur: studiu₃ exagere necessu₃ erat Ad quod Alexandri macedonum Regis in castris semper quippiam lectitantis plurimum incitauit exemplum. Va le ex Kyrdorp apud bruieler vbi huic nostro opello (pp̄ter tuam nimiam festinamq; instantiam) nondum reuiso fine₃ imposuimus. Anno domini millesimo qngentesimo tertio decimo: die vero martis intra octauas beati Martini epi scopi. Iterum atq; iterum vale ⁊ tui Joannis: Joānes cha rissime ne vnquā obliuiscaris.

Peroratio exemplaris in totum opusculum.

¶ Impressum Venetijs in edibus Georgij de Rusconi bus in ꝯtrata sancti Fantini die. 9. Julij. 1520.

Author.

¶ Mendas calcographo℞ erratu commissas pie lector emēdas.